ಸಣ್ಣಕತೆಗಳು

೬

ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಬೆಲೆ: ೧೪ ಆಣೆ

ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್
ಮೈಸೂರು ರೋಡ್, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ
೧೯೪೦

ಮುನ್ನುಡಿ

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ನಾಲ್ಕು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳೂ ಧಾರವಾಡದ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರ "ಜೀವನ" ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದುವು. ಈ ಗೆಳೆಯರು ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ತೋರಿರುವ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ನಮ್ಮ ಜನರೆಲ್ಲ ತೋರಿಯಾರೆಂದು ನಾನು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು, ವಿಕ್ರಮ ಸಂವತ್ಸರ
ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ಪಂಚಮಿ

ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಚಿತ

ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು	ತಾವರೆ (ಪದ್ಯಗಳು)
ಬಿನ್ನಹ (ಗೀತೆಗಳು)	ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜನತೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ
ಶಾಂತಾ (ಸಣ್ಣ ದೃಶ್ಯ)	ಚೆಲುವು (ಪದ್ಯಗಳು)
ಸಾವಿತ್ರಿ (,,)	ಶಿವ ಛತ್ರಪತಿ (ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಶ್ಯ)
ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು	ವಿಮರ್ಶೆ ೩ (ಲೇಖನಗಳು)
ಸಾಹಿತ್ಯ (ಉಪನ್ಯಾಸ)	ಯಶೋಧರಾ (ನಾಟಕ)
ಅರುಣ (ಪದ್ಯಗಳು)	ಮಲಾರ (ಪದ್ಯಗಳು)
ವಿಮರ್ಶೆ ೧ (ಲೇಖನಗಳು)	ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು ೪
ಉಷಾ (ಸಣ್ಣ ದೃಶ್ಯ)	ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರು
ಸುಬ್ಬಣ್ಣ (ಒಂದು ಕತೆ)	ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು ೫
ತಾಳೀಕೋಟೆ (ಒಂದು ಪ್ರಕರಣ)	ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ
ವಿಮರ್ಶೆ ೨ (ಲೇಖನಗಳು)	ತಿರುಪಾಣಿ
ನಾಲ್ಕು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು	ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ
ಕನ್ನಡದ ಸೇವೆ (ಒಂದು ಭಾಷಣ)	ಆದಿಕವಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ
ಮಂಜುಳಾ (ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಶ್ಯ)	ವಿಮರ್ಶೆ ೪ (ಲೇಖನಗಳು)

Popular Culture in Karnataka
(ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ)

ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ದೊರೆಯುವ ಸ್ಥಳಗಳು :—

ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್, ಮೈಸೂರು ರೋಡ್, ಬೆಂಗಳೂರು

43–44, ಗವಿಪುರದ ವಿಸ್ತರಣ, ಬಸವನಗುಡಿ ಟಪಾಲು

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಭಾಂಡಾರ, ಧಾರವಾಡ

ವಿಷಯ ಸೂಚಿಕೆ

ಸಣ್ಣಕತೆಗಳು

ಕಲ್ಯಾಡಿಯ ಕೋಣ

ಕಲ್ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಿಗೆ ದೊಡ್ಡಹಳ್ಳಿ. ಕಲ್ಮಾಡಿ ಎಂದು ಕೇಳಿ ಇದು ಮಂಗಳೂರಿನ ಬಳಿ ಇರುವ ಕಲ್ಮಾಡಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ಕಲ್ಮಾಡಿಯೆ ಕಲ್ಮಾಡಿ ಎಂದು ನಾನು ಬಹುಕಾಲ ತಿಳಿದಿದ್ದೆ. ಈಚೆಗೆ ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ಮಂಗಳೂರಿನ ಬಳಿ ಒಂದು ಕಲ್ಮಾಡಿ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ನಮ್ಮ ಕಲ್ಮಾಡಿಯ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವ ಯಶಸ್ಸು ಇದರಿಂದ ಅರ್ಥವಾದಹಾಗಾಯಿತು. ಈ ಕಲ್ಮಾಡಿ ನಮ್ಮೂರಿನ ಪಕ್ಕದ ಹಳ್ಳಿ. ಹೊರಹಳ್ಳಿ ಕಲ್ಮಾಡಿಗೆ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವುದೆಲ್ಲ ಸಣ್ಣ ಒಂದು ಕೆರೆ. ಕೆರೆ ಮಧ್ಯೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಊರು ಕಲ್ಮಾಡಿಯ ಒಂದು ಮಜರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೊ ಏನೊ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮುದ್ರ ನಡುವೆ ಇರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಯೂರೋಪಿನ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ರಾಜ್ಯಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಾಗಿರುವಂತೆ, ಆ ಕೆರೆಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಮ್ಮೂರು ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಒಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು.

ನನಗೆ ಊರುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾವಾಗಲೂ ಕುತೂಹಲ. ಕಲ್ಮಾಡಿ ಎಂದರೆ ಏನೆಂದು ಬಹಳ ಸಲ ಯೋಚಿಸಿದೇನೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರು ಕಲ್ಲು ಮಾರಿ ಎನ್ನುವುದು ಕಲ್ಲು ಮಾಡಿ, ಕಲ್ಮಾಡಿ, ಆಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕಲ್ಮಾಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಊರಿನ ಮಾರಿಕಾದೇವತೆ. ಆದಕಾರಣ ಆ ಊರ ಜನರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾರಿಯ ಮಹಿಮೆಗೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಲ್ಲು ಮಾರಿ ಎಂದರೆ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಮಾರಿ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಗ್ರಾಮದೇವತೆ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ವಿಗ್ರಹವೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ನನಗೇಕೋ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಲಿನಂಥ ಮಾರಿ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡುವುದಾದರೂ ಕಲ್ಮಾಡಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಬರಬಹುದೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ. ಮಾರಿ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಮಾರಿ; ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲಿನಂಥ ಮಾರಿಯೇನು ? ಬೆಣ್ಣೆಯಂಥ ಮಾರಿಯೇನು ? ಆದರೆ

ಕಲ್ಮಾಡಿಯ ಮಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷವಿರುವುದರಿಂದ ಅದೇ ಅರ್ಥ ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆ ವಿಶೇಷ ಯಾವುದು ಎಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮಾರಿಯ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಊರುಗಳಿಗಿಂತ ವಿಜೃಂಭಣೆ ಹೆಚ್ಚು. ನಮ್ಮ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದೇವತೆ ಒಂದು ಕೋಳಿ ಯಿಂದಲೋ, ಒಂದು ಕುರಿಯಿಂದಲೋ, ಒಂದು ಆಡಿನಿಂದಲೋ ತೃಪ್ತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಕಲ್ಮಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿರುವ ಕಾಲ ದಿಂದಲೂ ಮಾರಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಲಿತ ಕೋಣ ಹೊರತಾಗಿ ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬಲಿಯಾಗುವ ಜೀವ ಊರವಾವದ ಮೊತ್ತ; ಅದರ ಜನದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ದೊಡ್ಡ ಊರಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಜೀವ ಬಲಿ. ಊರು ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಒಂದು ಕೋಣ ವನ್ನು ಕೊಡುವಷ್ಟರ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆಂದೂ ಇದರ ಕಾರಣ ವನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಉಳಿದ ಊರುಗಳ ಮಾರಿಗಿಂತ ಕಲ್ಮಾಡಿಯ ಮಾರಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ, ಎಂದರೆ ಕಠಿಣ, ಎಂಬ ಒಂದು ನಂಬಿಕೆಯೂ ಇದೆ. ಆದರೂ ಕಟ್ಟುವಾಗಲೇ ಇಂಥ ಹೆಸರಿಡುತ್ತಾರೆಯೆ? ಊರಿಗೂ ಮುಂದೇ ಮಾರಿ?

ನಾನು ಹೋಗಿರುವ ಊರುಗಳಲೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಯದಿಂದ ಮಾರಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಭಯದಿಂದ ಆ ಮೂರ್ತಿ ಗಳು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೋ, ಇಲ್ಲ ಅವು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಇರು ವುದರಿಂದ ನಾನು ಭಯಪಡುತ್ತೇನೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾನು ನೋಡಿರುವ ಮಾರಿಯ ಮೂರ್ತಿಯೆಲ್ಲಾ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿವೆ. ಅಂಥ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಇದು ವರೆಗೆ ನೋಡಿರುವ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಲ್ಮಾಡಿಯ ಮೂರ್ತಿ ಹೆಚ್ಚು ಭಯಂಕರ; ಮೃತ್ಯುವೇ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾರಿಯಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬಾಳು ನಾವನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆದರದೆ ಹೇಗೆ ಇರಬಹುದು? ಅರಿವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಭಯಪಡದೆ ಇರಬಹುದು. ಅರಿವುಳ್ಳ ಮಾನವನು ತನ್ನ ಭಯಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಆಕಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯಪಡುತ್ತಾನೆ. ಕಲ್ಮಾಡಿಯ ಮಾರಿ ಹಾಗೆ ಯಾವುದೋ ಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಒಬ್ಬ ಶಿಲ್ಪಿಯ ಉಳಿಯ ಮೊನೆಯಿಂದ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ರೂಪು ಪಡೆಯಿತು. ಅವನು ಎಲ್ಲಿ ಸಾವನ್ನು ನೋಡಿ ಅದರ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ ಕೊಂಡನೋ ಅಂತೂ ಅವನ ಚಿತ್ರ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ರೂಪಗೊಂಡಿರುವುದು ನನ್ನಂಥವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಳಿಸಿಹೋಗದಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭೀತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಊರ ಮಾರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಭಯಂಕರ ರೂಪುಳ್ಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು, ಕಲ್ಮಾಡಿಯ ಮಾರಿಗೆ, ಕುರಿ, ಆಡು, ಕೋಳಿ ಸಾಲದೆ ಕೋಣವೇ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಯಾವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ದಿಂದಲೋ ಏನೋ, ನಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಮಾರಿಗೆ ಬಿಡುವ ಕೋಣ ಮೂರು ವರ್ಷ ಬೆಳೆಯಬೇಕು. ಉಳಿದ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷ ಬೆಳೆದರೆ ಸಾಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಾದರೂ ಬರುವ ಮೂರು ವರ್ಷದ ಕೋಣಗಳು ತೊಂಡು ಮೇಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೇ ಕಲ್ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಮಾರಿದೇವತೆಯಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ. ಊರು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಅವಳಿಂದಲೇ ಪಡೆದಿರಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಇರಬಹುದೋ ಏನೋ ಎಂದು ಹೇಳುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವಳ ಮಹಿಮೆ ಹರಡಿದೆ.

ನಾನು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕಂಡೆನು. ನಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಮೋಟಾರಾಗಲಿ, ಬಸ್ಸಾಗಲಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಇಲ್ಲ. ಹಾಲಾರದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಹಳ್ಳಿಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸುಡುಬಿಸಿಲು. ಕಲ್ಮಾಡಿಗೆ ಹೊರಹಳ್ಳಿಗೆ ಎರಡು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಬೆಟ್ಟ, ಬೆಟ್ಟದ ಸುತ್ತಿನ ಕಾಡು, ಇವು ಹೊರತಾಗಿ ಸುತ್ತ ಅಷ್ಟೇನೂ ಮರ ಗಿಡ ಇಲ್ಲ; ಇಂಥ ಕಡೆ ಗಾಡಿಯ ಜಾಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಎತ್ತುಗಳು ಎಳೆಯ ಲಾರದೆ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಎಳೆಯುತ್ತಿವೆ ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಇಳಿದು ನಡೆಯೋಣ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಗಾಡಿಯವನು 'ಎಷ್ಟಾದರೂ ಎತ್ತು, ಮನಸರಿಗನ್ನ ಚನ್ನಾಗಿ ಬಿಸಿಲು ತಡೆಯುತದೆ, ಕುಳಿತಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ನಾನು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ನಾವು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ

ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಜನರ ಗದ್ದಲ ಕೇಳಿಸಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜನರು ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಓಡಿಬರುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡಿತು. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಬಯಲಿನಮೇಲೆ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಓಡಿಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರ ಮುಖದ ಮೇಲೂ ಭಯ, ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರ. ಅರ್ಧ ಜನ ಬೆವತು ನೀರಾಗಿದ್ದರು; ಉಳಿದವರು ನೀರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡು ಓಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಏನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಾನು ಗಾಡಿಯುವನನ್ನು 'ಗಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊ' ಎಂದೆ; ಓಡು ತ್ತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದವನನ್ನು ಕೂಗಿ 'ಏನೋ ಇದು' ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಅವನು 'ಕೋಣ, ಕೋಣ' ಎಂದು ದೂರಕ್ಕೆ ಕೈತೋರಿಸಿದನು. ಅವನು ಕೈತೋರಿಸಿದ ಕಡೆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೋಡಲು ನಮಗೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಣ ಓಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಕಂಡಿತು. ಉಳಿದ ಏನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಗಾಡಿಯುವನು 'ಹೋಗಿ ತಿಳಿದು ಕೊಂಡು ಬರಲೆ ಸ್ವಾಮಿ' ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಎತ್ತು ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಏಕೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ನಾನು 'ಏನೂ ಬೇಡ, ಊರಿಗೆ ಬಿಡು' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ನಾವು ಊರಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಸಂಜೆ ಆದಮೇಲೆ ಕಲ್ಮಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸುವುದು ಎಂದು ನಾನು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಆ ದಿನ ಸಂಜೆ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತು ತಿಳಿದುಬಂದಿತು.

ಕಲ್ಮಾಡಿಯ ಮಾರಿಗೆ ಮೂರು ಕೋಣಗಳು ಇರುವಂತೆ ಆ ಕೋಣ ಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಮೂರು ಜನ ತೋಟಿಗಳು ಇದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಕೋಣ ವನ್ನು ಬಲಿಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಮೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಬಲಿ ಆಗುವ ಕೋಣಕ್ಕಾಗಿ ಊರಿನಲ್ಲಿರುವ ಕರುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತುಂಬಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಒಂದನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಆ ಕರು ಯಾರಿಗೆ ಸೇರಿದೆಯೋ ಅವರಿಗೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರಿಯ ಆಸ್ತಿಯಿಂದ ಆಗಲೇ ಐಗಳ ರಾಗಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವುದು. ಕರು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೇಯ್ದುಕೊಂಡು ತುಂಬಿ ಬಲಿಯಾಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದರ ಧಣಿಗೆ ಇನ್ನು ಐದು ಕೊಳಗ ರಾಗಿ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಮೋಸಲಾದ ಕರು

ತೀರಿಕೊಂಡರೆ ಬೇರೊಂದು ಕರುವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು. ಅದು ಬಲಿಯಾಗಬೇಕಾದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡರೆ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷದ ಕೋಣವು ಅದೇ ವರ್ಷವೇ ತೀರಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅದಕ್ಕೆ 'ಪ್ರಮೋಷನ್' ಕೊಡುವುದು ಇದು ಪದ್ಧತಿ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಈ ಸಲ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಸಂದರ್ಭ ಹೀಗೆ ಒದಗಿತು. ಎರಡು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಊರಿನವರು ಆರಿಸಿದ ಒಂದು ಕೋಣ ಮಾರಿಯ ಮೂವರು ತೋಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನದು. ಮುನಿಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಆ ಕರುವನ್ನು ಮಾರಿಗೆ ಮೀಸಲು ಕೊಡುವುದು ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ವೆಂದು ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯ ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬರಬೇಕು? ಮಾರಿಯ ಕೋಪವನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು, ಊರಿನ ಕೋಪವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಮಾರಿಯ ಕಣ್ಣು ಎಷ್ಟಾದರೂ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಅರಳುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಗೌಡರ ಕಣ್ಣು ಜೀವಂತ ದೇಹದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಅದು ಅರಳಿದರೆ ಮಾರಿಯ ಅಪ್ಪನ ಕಣ್ಣಿನಂತೆ ಇರುವುದು. ಮುನಿಯನು ತನ್ನ ಕರುವಿಗೆ ಆಯ್ಕೆಯ ಮರ್ಯಾದೆ ಬಂದಾಗ ಕುಗ್ಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ದಾರಿಯೊಂದು ಕಂಡ ಕಡೆ, ಗೋಡೆಯೊಂದು ಎದ್ದರೆ, ನಿಸ್ಸಹಾಯದಿಂದ ಜೀವ ದಿಕ್ಕು ತೋಚದೆ ಈ ರೀತಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ತಗ್ಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಮುನಿಯನ ಕರು ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ದೊಡ್ಡದಾದ ಕಣ್ಣು, ಅಂದ ವಾದ ಮೂಗು; ಕೋಡು ಮೋಸಾಗಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಗಲವಾದ ಮುಖ; ಇದ್ದುದು ಇದ್ದಂತೆ ಕಿರಿದಾಗಿ ನಣ್ಣದಾಗಿದೆ; ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಸುಡಿ ಬೊಂಬೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಮೂಗುಹೊಳ್ಳೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಮುನಿಯ ಈ ಕೋಣವನ್ನು ಕೊನೆಗೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದನೋ ಅದು ಅವನಿಗೇ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ಅದು ಮಾರಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಗೊತ್ತಾದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಜೀವವೇ ಹೋದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಆ ಹಿಂದೆ ಅವನು ಮಾರಿಯ ಎದುರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕೋಣಗಳನ್ನು ಕೊಂದಿದ್ದನು. ತೋಟಿಗಳು ಮೂವರೂ ಸಹಜ ವಾಗಿಯೇ ಬಲಾಢ್ಯರು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಚ್ಚನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತರೆ ಬೇರೆ,

ಕೈಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಶಕ್ತಿ ಬಂದಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಸಲವೂ ಮುನಿಯನು ಹೊಡೆದ ಒಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಕೋಣದ ಕುತ್ತಿಗೆ ಹಸಿಗೆಯಾಗಿ ರುಂಡ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಮಾರಿಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಭಕ್ತಿಯ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಎರಡು ಕೋಣಗಳನ್ನು ಕೊಂದಿದ್ದ ಬಲಾಢ್ಯ ಮುನಿಯನಿಗೆ ಮುಂದೆ ಎಂದೋ ಒಂದು ದಿನ ತನ್ನ ಈ ಕರು ಸಾಯುವುದಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಭಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ತಾನು ಕೈಯಿಂದ ಕಡಿದುಹಾಕಿದ ಕೋಣಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಆಗ ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ತನ್ನ ಕರು ಮೂರು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಾಯುವುದಲ್ಲ ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿ ಹರಿಯಿತು.

ಕರಗಾಗಲಿ ಹರಿವಾಗಲಿ ಯಾವುದೂ ಆಗ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕರುವಿನ ಆ ವಿಶಾಲವಾದ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಈ ಬರಹ ಬರೆದಿತ್ತು ಎಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುನಿಯ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಎರಡು ವರ್ಷ ಕಳೆಯಿತು. ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಲಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕರು ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತಷ್ಟೆ. ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕಡಿಯಬೇಕಾದವನು ಮುನಿಯ. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ಮುನಿಯನ ಕೋಣ ಸಾಯಬೇಕು. ಹೀಗಿರುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಮಾರಿಯ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ಎಂಟು ದಿನದ ಹಿಂದೆ ಆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದ ಬೇರೆಯ ಕೋಣ ಯಾವುದೋ ಕಾರಣದಿಂದ ನತ್ತುಹೋಯಿತು. 'ಪ್ರಮೋಷನ್' ಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮಾರಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಬೇಕಾದದ್ದು ಮುನಿಯನ ಕೋಣವೇ ಆಯಿತು. ಇದು ತಿಳಿದಾಗ ಮುನಿಯನಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೆ ಆಯಿತೆಂದು ನಾವು ಯಾರೂ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ತನ್ನದೊಂದು ಕೋಣ ಬಲಿಯಾದೀತೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರದೇ ಇದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನು ಎರಡು ಕೋಣಗಳನ್ನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕಡಿದು ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ತನ್ನದೇ ಒಂದು ಕೋಣ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ಬಲಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ಕಂಡ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಸಲ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ತೋಳಿನಲ್ಲಿ ಬಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಮೆ ಆದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ಕರುವನ್ನು ಹೀಗೇಯೇ ಬಲಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ನನ್ನ ದಾಯಾದಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದು ಅವನ

ರಕ್ತದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರವನ್ನು ಕಡಮೆಮಾಡಿತ್ತು. ಇದ್ದುದು ಇದ್ದಹಾಗೆಯೇ, ತಾನು ಕಡಿಯುವುದು ಯಾರದೋ ಬೇರೆ ಒಂದು ಕೋಣ ಎನ್ನುವುದು ತಪ್ಪಿಹೋಗಿ ತನ್ನ ಕೋಣವೇ ಬಲಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಕೈಗೆ ಬರುವುದೆಂದು ಕಂಡಾಗ ಅವನ ಉಸಿರು ಇನ್ನೂ ಕುಗ್ಗಿಹೋಯಿತು. ನಾನು ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಲ್ಲಲಿ ಎಂದು ಅವನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ನಿಂತನು. ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಚಿಂತೆಮಾಡಿ ಗೌಡನನ್ನು ಒಂದು ಮಾತು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಇಲ್ಲವೇ ಈ ಕೋಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವುದು; ತನ್ನ ಸರದಿಯನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವುದು. ಇಲ್ಲವೇ ತನ್ನ ಕೋಣವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಕ್ಕೆಂದೇ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಅದರ ಮಾರನೆಯ ವರ್ಷದ ಕೋಣವನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಷ ಮುಂದರಿಸಿ ಈ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ತರುವುದು.

ಇದು ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಗೌಡ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಗೌಡನಿಗೆ ಊರ ಕ್ಷೇಮದ ವಿಷಯ ದೊಡ್ಡದು. ಮುನಿಯನ ಮನಸ್ಸು ನೋಯುತ್ತದೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಮಾರಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ? ಗೌಡ 'ಇದು ಏನೋ ನನಗೆ ಸರಿಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಜೋಯಿಸರನ್ನ ಕೇಳೋಣ' ಎಂದ. ಜೋಯಿಸರನ್ನ ಕೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಜೋಯಿಸರು ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿದರು. ಮಾರಿಯ ಸೇವೆಗೆ ಹಿಂತೆಗೆದರೆ ಮುನಿಯನ ಮನೆ ಏನಾಗಬೇಕು! ಹಿಂದೆ ಯಾವ ಪಾಪ ಮಾಡಿಯೋ ಈಗ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಾನೆ; ಒಂದು ಗುಡಿಸಲಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನೆ. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಕೋಣನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಬೇಕಾದೀತು. ಸರದಿಯನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಆಗದು. ಕೋಣನನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡುವುದು ಎಂದರೂ ದೇವತೆಗೆ ಅದು ಸಮ್ಮತವಾಗಲಾರದು. ಒಂದು ಕಾರಣ, ಕೋಣ ಸಣ್ಣದು, ಬಲಿತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗಾಗಲೇ ತುಂಬಿದ್ದ ಕೋಣ ತೀರಿಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಡಮೆ ಬೆಳೆದ ಕೋಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿದೆ. ದೇವಿ 'ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ನಡೆದಿದಾರೆ, ಪಾಪ, ಇವರ ತಪ್ಪಲ್ಲ; ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಕೋಣವನ್ನು ನಾನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟೆ. ಅದರಿಂದ ಈ ಕಡಮೆ

ಗಾತ್ರದ ಕೋಣ ಬಂದಿದೆ' ಎಂದು ಮನ್ನಿಸಬಹುದು. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಅವಳ ಇಷ್ಟದಂತೆ ನಡೆದಿದೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬೆರಸಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕೋಣನನ್ನು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಮೆ ಗಾತ್ರದ ಕೋಣನನ್ನು, ಅವಳ ಎದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಕೋಣದ ಬೆಲೆ ಎಷ್ಟು ಕಡಮೆ ಆಯಿತೋ ಅದಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಅವಳು ತಿಂದಾಳು. ಒಪ್ಪಂದ ಎಂದಮೇಲೆ ಒಪ್ಪಂದ. ಮನುಷ್ಯರ ಕೋರ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬಹುದು; ಸಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ತಂದು ಕರಿಯದನ್ನು ಬಿಳಿಯದಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ದೇವರ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸುಳ್ಳು ತಟವಟ ನಡೆಯು ಲಾರದು. ಆದದ್ದರಿಂದ ಇಂಥ ಅವಿವೇಕ ಮಾಡಬಾರದು. ಮುನಿಯನಿಗೆ ಯಾವುದೂ ದಾರಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಏನೋ ಗ್ರಹಚಾರದಿಂದ ತಾನು ಸಾಕಿದ ಕರು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಮಾರಿಯ ಮುಂದೆ ಸಾಯುವುದಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅವನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು; ಸುಮ್ಮನಾದನು.

ನಾನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ದಿನವೇ ಉತ್ಸವ. ಮುನಿಯನು ಬೆಳಗಾಗ ಎದ್ದು ಊರ ಹತ್ತಿರದ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಣನನ್ನು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೊದಲು ಹಿಡಿದುತಂದನು. ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅದರ ಮೈ ಕೈ ಕಾಲನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಕ್ಕಿದನು. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಅಳುತ್ತ ಬಂದು ಅದರ ಗೊರಸಿಗೆ ನೀರು ಹೊಯ್ದಳು; ಅದರ ಮೈಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಡವಿದಳು; ಅದರ ಮುಸುಡಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮೈಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಅಪ್ಪಿದಳು. ಅದು ತನ್ನ ಮಗುವಿಗೆ ನಮನೋ ಎಂಬಂತೆ ಅದರ ಮುಖಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮುತ್ತನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಮುನಿಯನು ಇದು ಸರಿ ಎಂಬುದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ತಾನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮುತ್ತನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಮುಟ್ಟಿ ಮೈಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಕ್ಕಿ ಕೋಡುಗಳ ನಡುವೆ ಅದನ್ನುತುರಿಸಿ ಮುಖಕ್ಕೆ ಕುಂಕುಮದ ಒಂದು ಬೊಟ್ಟನ್ನಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಚಾವಡಿಯ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಂದನು.

ಆ ವೇಳೆಗೆ ಊರ ಜನ ಕೆಲವರು ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರು. ದೇವರ ಗುಡ್ಡನು ಹೋಗಿ ದೇವತೆಗೆ ಕೈ ಮುಗಿದು ಅವಳ ಎದುರಿನಲ್ಲಿರಿಸಿದ್ದ ನೀರ ಕೊಡವನ್ನು ತಂದು ಕೋಣನಿಗೆ ಮಜ್ಜನ ಮಾಡಿಸಿ, ಅರಿಸಿನ

ಕುಂಕುಮ ಹೂವು ಮುಂತಾದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ತಂದು ಅದಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಮಾರಿಯ ಕೋಣನ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿರುವಿರೋ ಇಲ್ಲವೋ? ನೋಡದೆ ಇದ್ದರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನೋಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಕಲ್ಮಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೋಣನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಅಲಂಕಾರ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶೇಷ. ಈ ಅಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಬಹುಭಾಗ ಹೂವಿನದು; ಅದೂ ತೀರ ಎರಡೇ ತರದ ಹೂವಿನದು: ಚೆಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಸೇವಂತಿಗೆ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಯಾವ ಹೂವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈ ಎರಡು ಹೂ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ಇರಬಹುದು ಕಲ್ಮಾಡಿಯ ಕೋಣನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚೆಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆಯ ದಂಡೆ, ಸೇವಂತಿಗೆಯ ಹಾರದಿಂದಲೇ ಅಲಂಕಾರವಾಗುವುದು. ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಒಂದು ದಂಡೆಹಾರ; ಕೋಡುಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ದಂಡೆಉಂಗುರ; ಮೊಣಕಾಲ ಬಳಿ ದಂಡೆಉಂಗುರ; ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಒಂದು ದಂಡೆಹಾರ; ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಅರಿಸಿನ ಸಿಂಧೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಚಿತ್ರ. ದೇವರ ಗುಡ್ಡನು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಮುನಿಯನಿಗೆ ಈ ಎಲ್ಲ ವಿವರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಉಸಿರು ಒಳಗೊಳಗೇ ಕಟ್ಟುತ್ತ ಬಂದಿತು.

ಅಲಂಕಾರವಾದ ಮೇಲೆ ತಮಟೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಮಾರಿಯ ತಮಟೆ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆಂಬ ಪರಿಶ್ರಮವಿಲ್ಲದವರು ಅದನ್ನು ಎಂದಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕೇಳಬೇಕು. ಹೊಡೆಯುವವರು ತಾನೇ ಅದು ಹೇಗೆ ಆ ವೇಗದಿಂದ, ಆ ಆವೇಶದಿಂದ, ಆ ರೌದ್ರದಿಂದ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ನಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ ಆ ಹೊಡೆತ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆ ಕೋಣ ತಮಟೆಯ ಶಬ್ದ ಆರಂಭವಾದಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಚ್ಚಿದಂತಾಗಿ ಮತ್ತೆ ತಟಸ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಏನು ಸೊಗಸು ಎಂದು ಅದು ಆಗ ತಿಳಿಯಬೇಕು!

ತಮಟೆಯ ಶಬ್ದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕಿವಿಯನ್ನು ತುಂಬಿದ ಮೇಲೆ ಮುನಿಯನ ಕೋಣ ಊರ ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೊರಟಿತು. ಒಂದು ಕಡೆ ದೇವರಗುಡ್ಡ ಒಂದು ಕಡೆ ಮುನಿಯ. ಕೋಣನು ಊರೊಳಗೆ ಮೆರವಣಿಗೆ

ಹೊರಟು ಎಲ್ಲ ಕೇರಿಯಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲ ಮನೆಗಳ ಮುಂದೆಯೂ ಆರತಿಯನ್ನೆತ್ತಿಸಿ ಕೊಂಡು ಸಾಂಗ್ಯವೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಚಾವಡಿಯ ಬಳಿ ಸೇರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಡುಬಿಸಿಲಾಗುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಮನೆಮನೆಯಿಂದ ಬಂದ ಸುಮಂಗಲಿಯರ ತಂಬಿಟ್ಟು, ದೀಪ, ಶೃಂಗಾರದ ತಟ್ಟೆಗಳೊಡನೆ ಕೋಣ ಮಾರಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವಿಯ ಮುಂದೆ ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಸಾಂಗ್ಯ. ಅದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸ. ನಾನು ನೋಡಿರುವುದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಬ್ಬ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ. ಮಂತ್ರ ಇರುವಲ್ಲಿ ಅದು ಒಂದು ಪಾಲಾದರೆ ತಂತ್ರ ನಾಲ್ಕು ಪಾಲಿರುತ್ತದೆ. ಮಂತ್ರವೇ ಇಲ್ಲದಲ್ಲಿ ತಂತ್ರ ಹತ್ತು ಪಾಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಮಗೂ ಇದರ ಅನುಭವ ಇರಬಹುದು. ಮದುವೆ ಪ್ರಸ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ ಪುರೋಹಿತನು ನಡೆಯಿಸುವ ಕೆಲಸ ಬಹಳ ಕಡಮೆ. ಆಮೇಲೆ ಸುಮಂಗಲಿಯರು ಬಂದು ಸೇಸೆ ಹಾಕಿ ದೃಷ್ಟಿ ತೆಗೆದು ಆರತಿ ಎತ್ತಿ ಸೋಬಾನೆ ಹಾಡಿ ಇನ್ನು ಮುಗಿಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ. ಸಾವಿನ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬಂದ ಮುನಿಯನ— ಅಲ್ಲ ಮಾರಿಯ,— ಈ ಕೋಣನಿಗೆ ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿ. ಎಷ್ಟು ಆರತಿ ಎಷ್ಟು ಸೇಸೆ! ತಮಟೆಯ ಶಬ್ದ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಸುಮಂಗಲಿಯರು ಬಂದು ದೇವಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಂಬಿಟ್ಟಿನ ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಕೋಣನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಸಿಂಧೂರ ಹಚ್ಚಿ, ತಾಯಿಗೆ ಆರತಿಯೆತ್ತಿ ಅದನ್ನೇ ಕೋಣನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಎತ್ತಿ, ಮಂಗಳ ಹಾಡಿದರು. ಮುನಿಯನ ಕೋಣನಿಗೆ—ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮುನಿಯನ ಕೋಣ ಎಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಿದೇನೆ; ಒಂದೊಂದು ಸಲವೂ ಅದನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಮುನಿಯನ ಕೋಣ ಎಂದೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ; ಮುನಿಯನ ಕೋಣನಿಗೆ— ಈ ಎಲ್ಲ ಅನುಭವವು ಏನಾಗಿ ಕಂಡಿತೋ ಕೋಣನಲ್ಲದ ನಾನು ಹೇಗೆ ಬಣ್ಣಿಸ ಬಹುದು! ಅಂತೂ ಅದು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಗಡುಗೊಂಡಿತು. ಅಷ್ಟು ಆರ್ಭಟ, ಅಷ್ಟು ಗದ್ದಲ, ಅಷ್ಟು ಉಪಚಾರದಿಂದ, ಕೋಣನಾದರೂ ಬೆಗಡು ಗೊಳ್ಳದೆ ಇರಬಹುದೆ?

ಪೂಜೆಯೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಅತ್ತ ಅರ್ಧ ಜನ, ಇತ್ತ ಅರ್ಧ ಜನ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ದೇವರಗುಡ್ಡ ಒಂದು ಕಡೆ ಇರುತ್ತ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಮುನಿಯ ನಿಂತನು. ತಾಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಕಡುಗತ್ತಿ ಅವನ ಕೈಗೆ ಬಂದಿತು. ಮುನಿಯನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಚಿಮ್ಮಬೇಕು. ಅವನು ಅದು ಪಾಪವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಭಯಪಟ್ಟು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ಯಂತ್ರದ ತೋಳಿನಂತೆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿತವಾಗಿ ನಿಂತು ಇರಬೇಕಾದ ಅವನ ಕೈ ಅವನನ್ನೂ ಮೀರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಡುಗುತ್ತಇತ್ತು. ದೇವರಗುಡ್ಡ ಇನ್ನು ಆಗಲಿ ಎಂದನು. ತಮಟೆಯ ಶಬ್ದ ಮತ್ತೂ ವೇಗವಾಯಿತು. ಜನರು ಹಲಬೋ ಕುಲಬೋ ಎಂದು ದನಿಯೆತ್ತಿ ಚೀರಿದರು. ನಾನು ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗ ಈ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿ ಬೆಚ್ಚಿದ ನೆನಪು ಈಗಲೂ ನನಗಿದೆ. ಹುಡುಗನಾಗಿ ಆ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿ ಅಂಜುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮಧ್ಯವಯಸ್ಸಿನ ಈಗಿನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಆ ಭಯಂಕರ ಚೀರಾಟದ ನೆನಪು ಭಯದ ಲಾಂಛನವಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಮೊದಲ ಸಲ ಅವರು ಕೂಗಿದಾಗ ಕೋಣ ಬೆದರಿತು; ಇತ್ತ ಅತ್ತ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನ ಮಾಡಿತು. ದಗ್ಗ ಕಟ್ಟಿ ಇಬ್ಬರು ಹಿಡಿದಿದ್ದುದರಿಂದ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ತಲೆ ಆಡಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಂದು ವೇಳೆ ಹಲಬೋ ಕುಲಬೋ ಎಂದು ಚೀರಾಟವಾಯಿತು. ದೇವರಗುಡ್ಡ ಕೋಣನ ಕೊರಳ ಹಾರವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಭಕ್ತರ ಕಡೆಗೆ ಎಸೆದನು. ಆ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕಾಗಿ ನೂಕುನುಗ್ಗಲು. ಮೂರನೆಯ ಸಲ ಕೂಗಿದಾಗ ತೋಟಿ ಕಡುಗತ್ತಿಯನ್ನು ಎರಡು ಕೈಯಿಂದ ಎತ್ತಿ ಕೋಣನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಹೊಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಸಂಕೇತ. ಜನರು ಮೂರನೆಯ ಸಲ ಚೀರಿದರು. ಮುನಿಯ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಎತ್ತಿದ. ಅದು ಕೋಣನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಬೀಳಬೇಕು. ಯಾವ ಗ್ರಹಚಾರದಿಂದಲೋ ಏನೋ ಕೋಣನು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ಯಜಮಾನನ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ ಮಾಡುವಂತೆ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿತು. ಮುನಿಯನಿಗೆ ಅದರ ಕಣ್ಣು ಕಂಡಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಏನೊಂದನ್ನೂ ಅರಿಯದ ಕೂಸಿನ ಎಳೆ ನೋಟದಿಂದ ಅವನ ಜೀವ ತಲ್ಲಣಿಸಿಹೋಯಿತು. ಈ ಜೀವವನ್ನು ನಾನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮುನಿಯನ ಮೈಯಲ್ಲಿ

ತಲೆಯಿಂದ ಕಾಲಿನ ವರೆಗೆ ಸೆಳೆಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹರಿದಂತಾಯಿತು. ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಡುಗಿ ಆಮೇಲೆ ಕರ್ತವ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ದೃಢವಾಗಿ ಕಡುಗತ್ತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹೊಳೆ ಹೊಳೆಯಾಗಿ ಹರಿಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದ ಬಲ ವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿ, ಕೋಣನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಕಡಮೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇಳಿಯ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕತ್ತಿ ಬಲದ ಒಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ತಕ್ಕಷ್ಟು ಒಳಗೆ ಹೋಗದೆ ನಿಂತಿತು. ಪೆಟ್ಟು ಕೋಣನನ್ನು ಸಾಯಬೀಳಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಬೀಳಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಮುನಿಯನ-ಕೋಣ ಎರಡು ವರ್ಷ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೇಯ್ದಿತ್ತು. ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಬಲವಾದ ಕೋಣ. ಅನೇಕ ಕೋಣಗಳು ಇದರಷ್ಟು ಚುರುಕಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ತಮಟೆಯ ಶಬ್ದದಿಂದ, ಹಲಲೋ ಕುಲಲೋ ಚೀರಾಟದಿಂದ, ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಏನನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಣ ಭಯಪಟ್ಟಿರಬಹುದೋ ನಾವು ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಮುನಿಯನ ಕೈಯಿಂದ ಕತ್ತಿಯ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತ ಭಯವುಂಟಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲದ ಶಕ್ತಿ ಬಂದಿತು. ಹಗ್ಗ ಕಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ತಲೆಯನ್ನು ಅದು ಕೊಡವಿತು. ಅದು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೆ ಇದ್ದುದ್ದರಿಂದ ಆ ಹಗ್ಗ ಹಿಡಿದಿದ್ದವರ ಕೈ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾರಿತು. ಕೋಣನು ಕೊಸರಿಕೊಂಡು ಹಗ್ಗವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಾರಿಯ ಎದುರು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಸತ್ತುಬೀಳುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಜನರ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಓಟ ಕಿತ್ತಿತು.

ಎಂದೂ ಆಗದೆ ಇದ್ದ ಈ ಅನರ್ಥದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜನ ಕೋಣನ ಮುಂದೆ ದಾರಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿತು. ನಮ್ಮ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ದಿನ ಕರು, ಕೋಣ, ಗೂಳಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕೋಡಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿ ಕಿಚ್ಚು ಹಾಯಿಸುವುದುಂಟು. ಈ ಕೋಣನೂ ಕೆಲವು ವರ್ಷ ಹಾಗೆ ಕಿಚ್ಚು ಹಾಯ್ದಿತ್ತು. ಈ ಸಲವೂ ತಾನು ಕಿಚ್ಚು ಹಾಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದೇ ತಿಳಿಯಿತೋ ಎಂಬಂತೆ ನುಗ್ಗಿ ಅದು ಊರ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಹಾಯ್ದು ಹೊಲಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಿತು. ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಓಟಕ್ಕೂ ಈಗಿನ ಓಟಕ್ಕೂ ಒಂದು ವ್ಯತ್ಯಾಸ. ಆಗ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ನೋವೇನೂ

ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ನೋವು. ಕೋಣನು ನುಗ್ಗಿ ಓಡಿದ ಒಂದು ನಿಮಿಷದ ಹೊತ್ತು ಮಾರಿಯ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಏನಾಯಿತೆನ್ನುವುದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ನಿಮಿಷವಾದ ಒಡನೆಯೇ ಬಹಳ ಅನಾಹುತವಾಯಿತೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಕಂಡಿತು. ಮಾರಿ ಯಾವುದೋ ಕಾರಣದಿಂದ ತನಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಕೋಣನನ್ನು ಹತ್ತು ದಿನ ಮುಂದಾಗಿಯೇ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಜೊತೆಗೆ ಈಗ ಒಂದು ಕೋಣನನ್ನು ಅರ್ಧ ಹೊಡೆಸಿ ಓಡಿಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಇದು ಏಕೆ ಇರಬಹುದು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರಿ ಊರಿಗೆ ಏನು ಅನಿಷ್ಟ ಕವಿಯುತ್ತದೋ ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಭಯವಾಯಿತು. ಈ ಕೋಣನನ್ನು ಬೇಗನೆ ಹಿಡಿದು ತಂದು ತಾಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಜೀವ ತೆಗೆಯಬೇಕು, ಆಮೇಲೆ ಅಜಾಗ್ರತೆಗೆ ಏನು ಶಾಂತಿ ಮಾಡುವುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೋಡುವುದು, ಎಂದೇ ಮುಖಂಡರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚನೆ. ದೇವರಗುಡ್ಡ, ಗೌಡ, ಉಳಿದ ಮೂವರು ನಿಂತು ಅವಸರ ಅವಸರವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತನ್ನು ಆಡಿ ಕೊಂಡರು. "ಎಲಾ ಓಡಿರೋ, ಆ ಕೋಣನನ್ನು ಹಿಡಿದು ತನ್ನಿ" ಎಂದು ತಮಟೆಯವರಿಗೆ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದರು. ತಮಟೆ ಯವರು ತಮಟೆಗಳನ್ನು ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ತೂಗುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಉಳಿದವರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಏನು ಸಾಮಾನು ಇತ್ತೋ ಅದನ್ನೇ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕೋಣನು ಹೋದ ದಾರಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಓಡಿದರು.

ಇದು ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ನಾನು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತ ಅವರನ್ನು ಕಂಡದ್ದು.

ಸಂಜೆ ನಾನು ಹೋಗಿ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಿಸುವ ವೇಳೆಗೆ ಜನರಿಗೆ ಕೋಣನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತೆನ್ನುವುದು ಇನ್ನೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಊರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡುತ್ತ ಕೋಣ ಎರಡು ಮೈಲಿಯ ದೂರದ ಕಾಡಿ ನೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಅದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುರಿಸಿದ ರಕ್ತದ ಕಲೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಡಿನೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದ ಮೇಲೆ ಆ ಕಲೆ, ಇತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಒಂದು ಸಲ, ಅತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಒಂದು ಸಲ, ದಾರಿಯ ನಿಟ್ಟನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿತ್ತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಿಂದ ಸಂಜೆಯ ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ

ಕಾಡಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕನ್ನೂ ನೋಡಿ ಮುಗಿಸಿದರು. ಕೋಣ ಏನು ಆಯಿತು ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬರಿಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾರಿ ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ದೇಹವನ್ನು ತಳೆದು ಕೋಣನನ್ನು ನುಂಗಿಬಿಟ್ಟಳು ಎಂದೇ ತೋರಿತು. ಅವರು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿಯೂ ಹೇಳಿದರು. ದೇವಿಯ ಮಹಿಮೆ, ಹೀಗಾದರೂ ಏನು ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಎಂದು ಉಳಿದವರು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವಾದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿರುವುದು ಕ್ಷೇಮ ವಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಹೇಗಾದರೂ ಇನ್ನು ಕೋಣನನ್ನು ಹುಡುಕು ವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಮಾರನೆಯ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮತ್ತೆ ಹೋಗಿ ಹುಡುಕುವುದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹೊರಟ ಗುಂಪಿನೊಂದಿಗೆ ನಾನೂ ಹೊರಟೆ. ರಕ್ತದ ಕಲೆ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕಂಡಿತೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಗುಂಪೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಹೋಗಿ ಸೇರಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿರಬಹುದೆಂದು ಸುತ್ತ ಹುಡುಕಿದ್ದಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಒಬ್ಬನು ಪಕ್ಕದ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲು ಗಡೆಗೆ ಹೋದ ಗುರುತು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಹೋಗಿ ನೋಡಲಾಗಿ ಅದು ನಿಜವೆಂದು ಕಂಡಿತು. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಯಾರ ದೃಷ್ಟಿಯೂ ಆ ಕಡೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನದ ಗುಂಪು ಹೆಜ್ಜೆಯ ಗುರುತನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿತು. ಬೆಟ್ಟ ಎಂದರೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಎತ್ತರದ್ದು ಎಂದಲ್ಲ. ಎತ್ತರದ ಒಂದು ಬಂಡೆ, ಮೇಲೆ ಬಹಳವೇನೂ ಮಣ್ಣಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಗಿಡ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಅದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲದಿಂದ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಆಳುದ್ದ ಇರಬಹುದು. ಆ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಒಂದು ಕಡೆ ಊರು ಕೇರಿ ಕಾಣುವುವು; ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಕಾಡು ಕಾಣುವುದು. ಕಾಡಿನ ಕಡೆಗೆ ಬಂಡೆ ಕಡಿದಾದ ಎರಡು ಮೆಟ್ಟಿಲಾಗಿರುವುದು. ಎಂದರೆ ಐದು ಆಳುದ್ದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಂಚಿಗೆ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತದ ಜನರು ತಮ್ಮ ಶೌರ್ಯ ವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಆ ಬಂಡೆಯ ತಲೆಯಿಂದ ಆ ಮಂಚಿಗೆಗೆ ಜಿಗಿದು ಮಂಚಿಗೆಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಜಿಗಿಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಕೊಚ್ಚುವರು. ಯಾರು ಎಂದಾದರೂ ಇದನ್ನು ಮಾಡಿದರೋ ನಾನು ಅರಿಯೆ. ಐದಾಳು ಎತ್ತರವನ್ನು ಹಾರುವುದು ಎಂದರೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವೆಂದು

ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಆ ದಿನ ಕೋಣನ ಜಾಡನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಬಂಡೆಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ರಕ್ತದ ಕಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಂಡಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕೋಣ ಏನಾಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ಸುತ್ತ ನೋಡಿ ಇಣಿಕಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಮಂಚಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅದು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಜೀವ ಇನ್ನೂ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಗಾಯದಿಂದ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸುರಿದಿದ್ದ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ನೊಣ ಸೇನೆ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಎರಡು ಕಾಗೆ ಆಗತಾನೇ ಅದರ ಸುಳಿವನ್ನು ಅರಿತು ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಆ ಗಾಯದೊಳಕ್ಕೆ ಕೊಕ್ಕನ್ನಿಟ್ಟು ತಲೆಯನ್ನು ಓರೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೆತ್ತರನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತ ಇತ್ತ ಅತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಆನಂದಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೋಣನು ತಲೆಯನ್ನು ಆಡಿಸಬೇಕು, ಅದಕ್ಕೆ ತ್ರಾಣವಿಲ್ಲದೆಯೋ ಇಲ್ಲ ನೋವಿನಿಂದಲೋ, ಏನೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಡಿಸುವಂತೆ ಆಡಿಸದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೋಣನ ಇದಿರಿಗೆ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹದ್ದು ಕುಳಿತಿತ್ತು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕ್ಷಣವನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವಂತೆ ಇದ್ದ ಆ ಹದ್ದು ನಾವು ಬಂದಾಗ ಆ ಸ್ಥಳ ವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಾರಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಸುತ್ತುಹಾಕಿ ಮರಳಿ ನಾವು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅದೇ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿತು. ಕೋಣ ನಿಗೆ ಏನನ್ನಾದರೂ ನೋಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಆಗ ಅದರ ಕಣ್ಣೂ ಆ ಹದ್ದಿನ ಕಣ್ಣೂ ಸಂಧಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕೋಣ ಸೊರಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಇದು ಯಾವುದೂ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮಾರಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿದ ಕೋಣ ಯಾವ ಅದ್ಭುತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೋ ಎರಡು ಮೈಲಿ ಓಡಿ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಭಯದಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದೇನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಯೋಚಿಸದೆ ಐದು ಆಳುದ್ದದ ಮಂಚಿಗೆಗೆ ಜಿಗಿದುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು: ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕತ್ತಿಯ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಅರ್ಧಜೀವವಾಗಿದ್ದದ್ದು ಈ ಜಿಗಿತದಿಂದ ಇನ್ನಷ್ಟು ಜೀವವನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡು, ಪ್ರಾಯಶಃ ಕಾಲನ್ನೆ ಮುರಿದುಕೊಂಡು, ಬಿದ್ದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಆರು ವರ್ಷ ಸಾಕಿದ ಮುದಿಯ ಬೇಡ, ಮೂರು ವರ್ಷ ಕೊಬ್ಬಿಸಿದ ಊರು ಬೇಡ, ನಂಬಿಸಿ ದ್ರೋಹಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯರೇ ಬೇಡ, ಎಂದೂ ಮನುಷ್ಯರ ಹೆಜ್ಜೆ ಬೀಳದ ಈ ಮಂಚಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಜೀವವನ್ನು

ಬಿಡುವುದು ಎಂದು ನಿರ್ಧಾರಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಇತ್ತು. ಕೋಣ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಊರ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಸಂತೋಷ: ಅದನ್ನು ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ತೋಟಯಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸಿ ಸಾಂಗ್ಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದು. ದೇವಿಯ ಕೃಪೆ! ಆದರೆ ಕೋಣನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅದರ ಜೀವವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅದನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮುನಿಯನ ಕೆಲಸ. ಊರಿಗೆ ಜನರನ್ನು ಅಟ್ಟಿ ಸುಮಂಗಲಿ ಯರಿಬ್ಬರು, ನೇದುವ ಹಗ್ಗ ಎರಡನ್ನು ತರಿಸಿದರು. ಮುನಿಯನನ್ನು ಕಡುಗತ್ತಿಯೊಡನೆ ಆ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಮಂಚಿಗೆಗೆ ಇಳಿಯಬಿಟ್ಟರು. ಸಾಂಗ್ಯ ಮಾಡುವ ಸುಮಂಗಲಿಯರು ಮೇಲೆ ಬೇಗನೆ ಸಾಂಗ್ಯಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಲು ಕೆಳಗೆ ಕೋಣನನ್ನು ಮುನಿಯನು ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದರು. ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರಹೋಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡೆ. ಮುನಿಯನ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕೋಣನು ತೀರಿಕೊಂಡಿತು. ಜನರು ಹಲಲೋ ಕುಲಲೋ ಎಂದು ಚೀರಿ ಕೋಣನ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯಿತು ಎಂಬದನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಕೋಣನ ದೇಹವನ್ನು ಹಗ್ಗಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅದು ಯಾರ ಪಾಲಿಗೆ ಸೇರತಕ್ಕದ್ದಿತ್ತೋ ಅವರಿಗೆ ಸೇರಿತು. ಊರಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು.

ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಈ ಅನರ್ಥಪರಂಪರೆ ಈ ಸಲ ಏಕೆ ಆಯಿತು, ಇದಕ್ಕೆ ಏನು ಶಾಂತಿ, ಎಂದು ಆಮೇಲೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಚರ್ಚೆಯಿಂದ ಮೊದಲು ನಿರ್ಧರವಾದ ವಿಷಯ, ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣ ಮುನಿಯ ಎನ್ನುವುದು. ಅವನು ತನ್ನ ಕೋಣನನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೆದುದ ರಿಂದಲೇ ಅದು ಮೂರು ವರ್ಷ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದದ್ದು ಎರಡೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾರಿಯ ಮುಂದೆ ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲೂ ಒಂದು ವಿಚಾರ. ಮುನಿಯನು ಅದನ್ನು ಬಲಿಯಾಗಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವನಿಂದಲೇ ಬಲಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ತಾಯಿ ಹಟಮಾಡಿದ್ದಳು.

ಅವನಿಂದಲೇ ಅವನ ಕೋಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವನ ಸರದಿಯ ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನ ಕೋಣ ಬಲಿಯಾಗುವಂತೆ ತಾಯಿ ಮೂರು ವರ್ಷ ಬೆಳೆದ ಕೋಣನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಾಗಿಯೇ ಸಾಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಎಲ್ಲ ಕೋಣಗಳಂತೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಒಂದು ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಲಿಯಾದರೆ ಮುನಿಯನಿಗೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣವೇ ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ಅರ್ಧಪೆಟ್ಟು ತಿಂದು ಕೋಣನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅವಳು ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಈ ಮಾತು ಬಂದಾಗ ಆ ಕೋಣನನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು, ತಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಕೊಂಡದ್ದು ಕೋಣ ಎನ್ನುವಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಯಾವುದೋ ದಿವ್ಯಶಕ್ತಿ ತಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೊಸರಿ ಬಿಡಿಸಿದಂತೆ ಆಯಿತು, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಕೋಣ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಮಾರಿಯ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಎನ್ನುವುದು ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಇನ್ನೂ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಮಾರಿಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು, ಆ ಕೋಣ ಸಂಜೆಯ ವರೆಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತ ಇವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕದಂತೆ ಇರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೂರಿನ್ನೂರು ಜನ ಹಿಂದಟ್ಟಿದ್ದ ಒಂದು ಕೋಣ, ಅದರಲ್ಲೂ ಗಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದದ್ದು, ಸಿಕ್ಕದೆ ಇರಬೇಕೆ? ಕೊನೆಗೆ ಆ ಕೋಣ ಕಣ್ಣಿಗೆಕಾಣದೆ ಹೋದದ್ದಾದರೂ ವಿಚಿತ್ರವೇ. ಇಲ್ಲಿದೆ ಅಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ತಪ್ಪುದಾರಿಗೆ ಎಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಕಣ್ಣೆದುರಿಗಿದ್ದ ಕೋಣ ಕಾಣದಂತೆ ಅದನ್ನು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ, ಮಾರಿಯ ಮಹಿಮೆ ಯಿಲ್ಲದೆ ಅಸಂಭವವೇ. ನೂರಾರು ಜನರನ್ನು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದಿರುವಂತೆಯೇ ಕುರುಡರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಇದಿರಿಗಿದ್ದ ಕೋಣ ಮಂಗಮಾಯವಾಗುವಂತೆ ತಾಯಿ ಅದಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಆ ಮಂಚಿಗೆಗೆ ಜಿಗಿಸಿದ್ದಳು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅದು ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಆ ದಿನ ಸಂಜೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಇದ್ದುದಕ್ಕೆ ಅದು ಆ ಮಂಚಿಗೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ್ದೇ ಕಾರಣ. ಅಂಥ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದ, ಅಚಿಂತ್ಯವಾದ, ಅದ್ಭುತವಾದ ನಡತೆಯಿಂದ ದೇವಿ ಎಂದಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜನರಿಗೆ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಳು. ತಪ್ಪು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮುನಿಯನದು. ಅವನಿಗೆ

ಈಗಾಗಲೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಶಿಕ್ಷೆ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಅವನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದಂಡ ಕೊಡಿಸಿದ ಹೊರತು ಈ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮುಗಿಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಇದು ಒಂದು ಮಾತು ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು ಗೊತ್ತಾದದ್ದೆಂದರೆ, ತಾಯಿಯ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ ಸಾಯದೆ ಎಲ್ಲೋ ಹೋಗಿ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಒಂದು ಮಂಚಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಕೋಣ ತಾಯಿಗೆ ಬಲಿಯಾದಂತೆ ಆಯಿತೆ? ಇಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಎಡೆಯಿರಿಸಿ ಅದನ್ನು ನೀವು ಎತ್ತಿ ಬಾಯಿಗೆ ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವ ಮುನ್ನ ಎಡೆಯನ್ನೇ ತೆಗೆದು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಿಟ್ಟರೆ ಅದು ನಿಮಗೆ ಆರೋಗಣೆಯಾದಂತೆ ಆಯಿತೆ? ಈ ಸಲ ಈ ಮುನಿಯನ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮೊದಲು ಒಂದು ಕೋಣ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಸತ್ತ ದ್ದಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸತ್ತ ಈ ಕೋಣವೂ ತಾಯಿಗೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಕೋಣ ನನಗೆ ಬೇಡ ಎಂದು ತಾಯಿ ಹೇಳಿದ್ದಳು ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಕೊಂಡರು. ತಾಯ ಮುಂದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕೋಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ಕೋಣ ಇದುವರೆಗೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ಕೋಣ ವನ್ನಾದರೂ ತಾಯಿ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಊರಿಗೆ ಏನೂ ಕೇಡಾಗದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬಾಳಬಹುದು. ಇದು ಎರಡನೆಯ ನಿರ್ಧಾರ.

ಕೋಣ ಹೋಗಿ ಜೀವಬಿಟ್ಟ ಬಂಡೆಯ ಮಂಚಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರಿಯ ಗುಡಿ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಪೂಜೆ ನಡೆಯಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಮೂರನೆಯ ನಿರ್ಧಾರ. ಈ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಊರ ಜೋಯಿಸರು ಸಹಾಯಮಾಡಿದರು. ಇಂಥ ವಿಚಾರ ಅವರ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಹೊಳೆದಹಾಗೆ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಹೊಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಜನರ ಮನಸ್ಸು ಈ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ್ದು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ. ಬಲಿ ಯಾಗಲು ಸಿದ್ಧವಾದ ಕೋಣ ಊರಲ್ಲಿ ದೇವರ ಮುಂದೆ ಅರ್ಧಪೆಟ್ಟನ್ನು ತಿಂದು ಒಂದೇಸಮನಾಗಿ ಓಡಿತಲ್ಲಾ! ಯಾರೂ ಊಹಿಸದಂಥ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಬಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಕದಲದೆ ನಿಂತಿತಲ್ಲಾ! ಬಿದ್ದ ಪೆಟ್ಟಿಗೇ ನ್ಯಾಯ ವಾಗಿ ಸಾಯಬೇಕು, ಸಾಯದೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಉಸಿರು ಹಿಡಿದು

ಉಳಿದಿತ್ತಲ್ಲಾ! ಇದು ಎಲ್ಲ ಹೇಗಾಯಿತು? ಮಾರನೆಯ ದಿನ ದೇವರ ಅರ್ಚಕನು ಬಂದು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಡಿದಾಗಲೇ ಬಲಿ ಜೀವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದು. ದೇವಿಗೆ ಮಾನಲಾದ ಆ ಜೀವ ತನ್ನ ಅರ್ಪಣಕ್ಕೆ ಅದೇ ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಳ ಎಂದು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು? ಅಲ್ಲೇ ಏಕೆ ಸಾಯುತ್ತಿತ್ತು? ಭಕ್ತನಿದ್ದಲ್ಲಿ ದೇವರು ಎಂಬಂತೆ ಬಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಮಾರಿ. ತಾಯಿ ಬಹುಕಾಲ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಬಿಜಮಾಡಿಸಿದ್ದು ಊರಿನವರ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ತನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿದ್ದಳು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾದವರು ಒಂದು ಊರ ಜನ ತಮ್ಮನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಕಂಡರೆ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಸಾಫರ ಬಂಗಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವಂತೆ; ಅಥವಾ ವೈಸ್‌ರಾಯ್ ಮುಂತಾದವರು ಬೇಸಗೆಯ ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ. ದೇವಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಪ್ರಸಾದವಾದ ಈ ಮಂಚಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೋಣನು ಮುಖಮಾಡಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ದರ್ಶನಕೊಡುತ್ತ ತಾಯಿಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಡೆಯಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಕಡಿಯುವ ಕೋಣ ಒಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಒಂದು ಕೋಣವನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಕಲ್ಮಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಈಗ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದಿಂದ ಈ ಏರ್ಪಾಡು ವಾಡಿಕೆಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಊರು ಬೆಳೆಯಿತು; ಮಾರಿ ಬೆಳೆಯಳೆ? ಕಲ್ಮಾಡಿಯ ಮಾರಿ ಈಗ ಎರಡು ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಊರಮ್ಮ ಕಾಡಮ್ಮ ಎಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದಿದ್ದಾಳೆ. ಒಂದೊಂದು ಮೂರ್ತಿಗೂ ಮೂರು ಮೂರು ಕೋಣ ಬಿಡುವುದು ಕಷ್ಟವಾದೀತು ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಎರಡೆರಡನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡುವುದು ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಅಂತೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕೋಣ ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದವು; ಈಗ ನಾಲ್ಕು ಮೇಯುತ್ತಿವೆ. ಮೂರು ವರ್ಷ ತೊಂಡು ಮೇಯ್ದು ಒಂದು ಕೋಣಕ್ಕಿಂತ ಎರಡು ವರ್ಷ ತೊಂಡು ಮೇಯ್ದ ಎರಡು ಕೋಣ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಸಲ್ಲಿಸಿದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು ಎಂದು ಜೋಯಿಸರು ಹೇಳಿದರಂತೆ. ನೋಡೋಣ ಎಂದು ಊರವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಮಾರಿಯೂ ಈ ಗಣಿತವನ್ನು ಒಪ್ಪಿ

ಕೊಂಡಿದಾಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಊರಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಕಸಾಲೆ ಏನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಜನರು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿದಾರೆ.

ಈ ಸಲ ನಾನು ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಹೋದಾಗ್ಗೆ ಕಲ್ಮಾಡಿಯ ಜನ ಹರಕೆಯ ಕೋಣವನ್ನು ಕಾಡಮ್ಮನ ಗುಡಿಗೆ ಮೆರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದೆನು. ಆ ದಂಡೆ ಆ ಹಾರ; ತಂಬಿಟ್ಟು, ಶೃಂಗಾರ; ಓಲಗ, ತಮಟೆ; ಎಂದಿನಂತೆ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಮಧ್ಯೆ ಮುನಿಯನ ಕೋಣನಂಥ ಇನ್ನೊಂದು ಕೋಣ ತನ್ನ ಮುಂದನ್ನರಿಯದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಯವಾಯಿತು. ಏಕೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾರೆ; ನಿಜವಾಗಿ, ಹೇಳಲರಿಯೆ. ಸೂಚಿಸುವುದಾದರೆ, ಕೊಲ್ಲುವ ನಾವೂ ನಾಯುವ ಕೋಣವೂ ಸಾವಿನ ವಿಕಟಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದೇವೆ ಎಂಬ ಭಾವ ಇದರ ಮೂಲ. ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಇಂಥ ಒಂದು ಜೀವ ತಾನು ಉಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಓಟ ಕಿತ್ತಿತು. ಕೋಣನ ಬುದ್ಧಿ! ಜೀವ ಉಳಿಯು ವುದೆಂತು? ಎಂದಿದ್ದರೂ ಅದು ನಾಯಬೇಕು. ಉಳಿಯುವುದು ಸಾವು. ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ಕೋಣ, ಹಾವಿನಿಂದ ಮನುಷ್ಯ, ಜೀವದಿಂದ ಜೀವವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸುತ್ತ ಸಾವು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಜೀವ ಪಾಳವೆಸೆದು ಸಾವಿನ ಗರವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದೆ. ಅಂದು ಒಂದು ಜೀವ ಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ದುಡುಕಿದ್ದರಿಂದ ಇಂದು ಅದರಂಥ ಎರಡು ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಳಿವು ಒದಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಮುನಿಯನ ಕೋಣ ದುಡುಕುತ್ತಿತ್ತೆ? ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು? ಇದು ಸಾಯುವ ಕೋಣಕ್ಕೇ ತಿಳಿಯದಿರಬಹುದು. ಇನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಮನುಷ್ಯನ ಮಾತೇನು?

ಆಚಾರ್ಯರ ಪತ್ನಿ

೧

ಮೈಸೂರ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಕೋಟೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ಎಂಬ ಊರು ಒಂದುಂಟು. ಇದು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾಕಾದಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಊರಾಗಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು; ಈಗಲೂ ಬಹಳ ಸಣ್ಣ ದೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹೊಯ್ಸಳರಾಜರು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಇದು ಕಂಡ ವೈಭವ ಈಗ ಇರುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಈಗ ನೋಡಿದರೆ ಗ್ರಾಮ ತನ್ನ ಅಂದಿನ ವೈಭವದ ನೆನವಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಇಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರಿಯದಿದೆ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮೆಯ ಹೆಸರ ನೆನವಿಗಾಗಿ ತಾನು ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ಆದೆನೊ ಆ ಸಾಲಿ ಯಾರು ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಊರು ಪಾಠವನ್ನು ಮರೆತ ಹುಡುಗನಂತೆ ಮಂಕಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ಗ್ರಾಮ, ಅದರ ಬೀದಿಗಳು; ಕೆರೆ, ಬಳಿಯ ಗದ್ದೆ ತೋಟ; ಆಲಯ, ಬಸತಿ; ಅವುಗಳ ಮುಂದಣ ಹೊಂಡ, ಮಂಟಪ: ಎಲ್ಲದರ ಮೇಲೆ ಎಂಟು ನೂರು ವರ್ಷದ ಹಳೆಯ ಬೆಳಕೊಂದು ಮೆದುವಾಗಿ ಮಲಗಿದೆ. ಇಂಥ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಇನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಮರೆಯಿಸುತ್ತದೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ತನ್ನದೊಂದು ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪಾವುಡದಂತೆ ಹೊದಿಸುತ್ತದೆ.

ಎಂಟು ನೂರು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತಸ್ಥಾಪಕರಾದ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷ ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡಿದರು. ಆಚಾರ್ಯರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಪೆರುಂಬುದೂರಲ್ಲಿ, ಬೆಳೆದದ್ದು ಕಾಂಚೀಪುರದಲ್ಲಿ, ಯತಿಯಾಗಿ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತಿಪಾದಕರಾದದ್ದು ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿ. ಆಗದವರು ಜೀವ ತೆಗೆದಾರೆಂದು ಕಂಡಾಗ ಶಿಷ್ಯರ ಬಲವಂತದಿಂದ ತಲೆತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಬಾಳಿದ್ದು ಹೊಯ್ಸಳ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ. ಹೊಯ್ಸಳ ನಾಡು ಪುಣ್ಯಭೂಮಿ. ಉತ್ತರದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಮ ಅಡಸಿದಾಗ ಶ್ರಮಣರ ತಂಡವೊಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಇದರ ಸಿರಿಮಡಿಲ ಆಶ್ರಯದಲಿ ಉಸಿರುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆಯಿತು.

ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅರಸು ಕ್ರೂರನಾದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಧರ್ಮ ಸೇವಕರು, ತಂದೆ ಕೋಪಿಸಿದಾಗ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಹಿಂದೆ ಅವಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಮಕ್ಕಳಂತೆ, ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಈ ನಾಡ ನೆಳಲಲ್ಲಿ ಬಾಳನ್ನು ನಾಗಿಸಿದರು. ಆಚಾರ್ಯರು ಪೂಜಿಸಿದ ನರಸಿಹ್ಮಮೂರ್ತಿ ಈಗಲೂ ಇಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸೇವೆಕೊಡುತ್ತ ಬಿಜಮಾಡಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಒಂದು ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಮೂರ್ತಿಯೊಂದು ಅವರೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕುಳಿತಿರುವರೊ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ ಮಂಡಿಸಿ ಇದೆ. ಆಲಯದ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಕೊಳ, ಒಂದು ಹೊಂಡ ಇವೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ, ಇಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಜನರು ಈ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮಂಥವರು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಆಲಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಊರ ವಿಷಯವನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಕಾಲಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಶತಮಾನ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹರಿದು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಬಾಳುವೆ ಎದುರುಬಂದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನೋಡಿ, ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಯತಿಯೊಬ್ಬನು ಇಳಿದಿದಾನೆ. ಅವನೇ ರಾಮಾನುಜ.

ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಒಮ್ಮೆ ನಾಲಿಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ನಾನು ದೇವಾಲಯದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುತ್ತ ಆಚಾರ್ಯರ ಕತೆಯನ್ನು ನನೆದೆನು. ಅದು ಬಹು ಸೊಗಸಾದ ಚರಿತ್ರೆ. ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಂತನೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಐವರು ಗುರುಗಳಿಂದ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದು ಆಚಾರ್ಯರು ಆ ಮರದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕರಾದರು. ಅದಕ್ಕೆ ರಾಜರ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದರು; ಅದರಿಂದ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ನಾನು ಆ ಬಾಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಹೆಮ್ಮೆಗೊಂಡೆನು. ಆದರೆ ಒಂದು ವಿಷಯದ ಬಳಿ ಬಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತಿತು. ಆಚಾರ್ಯರು ಸನ್ಯಾಸ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯ ಅವಿವೇಕ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂದು ಇತಿಹಾಸ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇವರು ತನ್ನ ಗುರು ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನೋಡಿದರು. ಆ ಹೆಂಡತಿ ಅವನಿಗೆ ಬಡಿಸಿ ಆತನು ಕಡಮೆಯ ಜಾತಿಯವನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ

ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರು. ಇವರು ಆ ಗುರುವಿನ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಬಹು ಮರ್ಯಾದೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಕೆ ಬಾವಿಯ ಬಳಿ ಏನೋ ಜಗಳ ಬಂದಾಗ ಆ ಮನೆಯವರನ್ನು ಬೈದು ಮಾತನಾಡಿದರು. ಇವರು ಒಂದು ದಿನ ಹೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು: ಆಕೆ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ಸನ್ಯಾಸ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರಂತೆ. ಈ ಮಾತಿಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹೀಗೆಂದಿತು: ಆಚಾರ್ಯರು ಮಾಡಿದ್ದು ಸರಿ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ ಹೆಂಗಸು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಹೆಚ್ಚಲ್ಲವೆ? ಇವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯೆ ದೊಡ್ಡದು, ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಸೇವೆ ದೊಡ್ಡದು. ಆದರೆ ಅರಿಯದ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಬಾರದಿತ್ತೆ? ಆಕೆಯ ಸ್ವಭಾವ ಹೇಗೋ! ಸಂಸಾರವೇ ಹೀಗೆ. ಗಂಡನು ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಲು ತಾಯಮನೆಗೆ ಹೋದ ಆ ಹೆಂಡತಿಯ ಪಾಡು ಆಮೇಲೆ ಏನಾಯಿತು?..ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತೆನು. ಒಂದು ಕೊಕ್ಕರೆ ಹಾರಿ ಬಂದು ಹೊಂಡದ ಒಂದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡು ತ್ತಿರಲು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ತಾನೇ ಕತೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು.

೨

ಚೋಳ ದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಸತ್ಯಮಂಗ ಲದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಮೈಸೂರ ಮೆಟ್ಟುಭೂಮಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅವರು ಬಂದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹಗೆಗಳು ಹಿಂದೆ ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿ ದಾರೋ ಎಂದೇ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಸಂದೇಹ. ಆಚಾರ್ಯರು ಕಾವಿಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಆ ಶಿಷ್ಯರು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಶಿಷ್ಯ ನೊಬ್ಬನು ಕಾವಿಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತ ಆಚಾರ್ಯರು ಬಿಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಹಗೆಯಾದ ಅರಸನು ಕೆಲವು ದಿನದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದಾಗ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ತಾನು ರಾಮಾನುಜನ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಉಳಿದ ಶಿಷ್ಯರು ಗುರುವನ್ನು ಬಡಗಣ ನಾಡಿಗೆ ಸೆಳೆದು ತಂದಿದ್ದರು. ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ಹಗೆ ಬಂದು ಹಿಡಿದಾನೆಂಬ

ಶಂಕೆ. ಈಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುವಿನ ವೇಷದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತ ಹಾಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ ತಾನು ರಾಮಾನುಜನೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಹೊಯ್ಸಳ ನಾಡಿಗೆ ಬಂದು ಈ ಶಿಷ್ಯರು ಯತಿಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮವನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಗುರುವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ತಾವು ಸನ್ಯಾಸಿ ವೇಷದಲ್ಲಿ ದೂರದ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತ ಆಗಾಗ ಬಂದು ಗುರುವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಲು ಹದಿನೈದು ದಿನ ಒಬ್ಬನು ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಸ್ಥಳದ ಗೃಹಸ್ಥನೊಬ್ಬನು ಯತಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೋರಿದ್ದರಿಂದ ಗುರುವಿನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ತಾನೂ ಇತರರಂತೆ ಬೇರೆ ಒಂದು ಊರನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಒಂದು ವರ್ಷದ ಕಾಲ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದಿಂದ ಹಗೆಗಳು ಹಿಂದಟ್ಟಿ ಬಂದದ್ದು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ಶಂಕೆ ಕಡಮೆಯಾಯಿತು. ಇಬ್ಬರು ಶಿಷ್ಯರು ತೊಂಡನೂರಿನಲ್ಲಿರುತ್ತ ಉಳಿದವರು ಊರಿಗೆ ಸಾರಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಗಾಗ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಏರ್ಪಾಡಾಯಿತು.

ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಸ್ಥಳವೊಂದಿಗನಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಸೇವೆಗೆ ನಿಂತ ಭಕ್ತನು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ವಡಗನಂಬಿ ಎಂದರೆ ಉತ್ತರ ಪ್ರಾಂತದ ಭಕ್ತ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದಾನೆ. ವಡಗನಂಬಿ ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ವೇದಾಂತವನ್ನು ಕಲಿತು ಕಾಂಚೀಪುರ, ಶ್ರೀರಂಗ ಮುಂತಾದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಬಂದು ತಕ್ಕಷ್ಟು ಕೃತವಿದ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಊರ ಮುಂದಣ ನರಸಿಹ್ಮಸ್ವಾಮಿಯ ಸೇವೆ ಅವನ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಯಾರೋ ಸನ್ಯಾಸಿ ಬಂದಿರುವುದು ಕಂಡಾಗ ಅವನು ಸಹಜವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು. ಯತಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗಿದೆಯೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಕಂಡಿತು. ಆದರೆ ಮುಖದಲ್ಲಿ, ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸು ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಾರ್ಧಿಕ್ಯ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರ ಒಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಜ್ಞಾನ

ಎಂಬಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ವಡಗನಂಬಿ ಮೂರು ದಿನ ಗುರುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರೆಂದು ಕಂಡದ್ದರಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿದನು. ಗುರು ಆಗಬಹುದೆಂದರು. ಅವರ ಪರಿಚಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಇವನು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದನು. ಗುರುವನ್ನು ಕೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವರ ಶಿಷ್ಯನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತನು ಇದರ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಸಲಿಲ್ಲ. ಗುರುವಿನ ಪರಿಚಯ ತಿಳಿದು ಆಗಬೇಕಾದ ದ್ದೇನು? ಹಿರಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇಷ್ಟು ಸಾಕು ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಭಕ್ತನ ಈ ಅಸಾಧಾರಣ ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು; ತೆಂಕಣಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯನು ಮುಗ್ಧನಾದನು. ಈ ಸೌಜನ್ಯದ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಆಚಾರ್ಯರ ಸೇವೆ ಅಷ್ಟು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ತೀರಾ ವಡಗನಂಬಿಯ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿತು.

ವಡಗನಂಬಿಗೆ ಗುರುವಿನ ಬಾಳನ್ನು ನೋಡಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವುದೋ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಗುರು ತನಗೆ ಎಂಭತ್ತು ವಯಸ್ಸು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಎಂಭತ್ತು ವಯಸ್ಸಿನ ಮನುಷ್ಯ ಹೀಗೆ ಇರಬಹುದೇ ಎನ್ನುವುದೇ ಒಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ. ಭಕ್ತನು ಹಲವು ದಿನವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗುರುವಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಕಳೆದನು. ರಾತ್ರಿ ಗುರು ಯಾವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಿದ್ರೆಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದರೆನ್ನುವುದು ಈ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಪದ್ದಿಲ್ಲ. ಉದಯದಲ್ಲಿ ತಾನು ಏಳುವ ವೇಳೆಗೆ ಗುರು ಎದ್ದಿರುವನು. ಆತನು ಬಹುಪಾಲು ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಭಕ್ತನು ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಅಡಿಗೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಊಟದ ತೆರಳೆಯನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ದೇವರೆದುರಿಗೆ ಭಿಕ್ಷವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಉಂಡು ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಹಾಲಿನಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಸನ್ಯಾಸಿ ಸದಾ ಇಲ್ಲ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲ ಭಗವತ್ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲ ತಾನು ಕಲಿತಿದ್ದ ವಿಷಯ ವನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತ ತಿರುವಿಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವನು. ಭಕ್ತನಿಗೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷ ಇರಬಹುದು. ತನ್ನ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಇಂಥ ಗುರು ಸಿಕ್ಕಿದನೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಸಂತೋಷ. ಅವನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ, ಆರು ವರ್ಷದ ಒಬ್ಬ ಮಗ, ಇದ್ದರು. ಅವನು ತಾನು ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ

ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಮಗನೂ ಗುರುವಿನ ಉಪಚಾರಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಬೇಡಿದನು. ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆಯೂ ರಾಮಚಂದ್ರನೂ ಗುರುವಿನ ಅಚ್ಚಿನ್ನ ಭಕ್ತರಾದರು. ಹೀಗೆ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಎರಡು ವರ್ಷ ಕಳೆಯಿತು.

ಎರಡು ವರ್ಷದ ವರೆಗೆ ವಡಗನಂಬಿಗೂ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆಗೂ ತಾವು ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರೆನ್ನುವುದು ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಶುಶ್ರೂಷೆ ಆರಂಭವಾದ ಕೊಂಚ ದಿನದಲ್ಲೇ ಆಚಾರ್ಯನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು, ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಿರುವ ಇವರು ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಗಳು ಅಳಿಯ ಆಗಿದ್ದಿರಬೇಕು, ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿ, ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಶಿಷ್ಯರು ಆಚಾರ್ಯರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಭಕ್ತನಿಗೂ ಅವರ ಪತ್ನಿಗೂ ರಹಸ್ಯ ವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆಚಾರ್ಯರು ಸನ್ಯಾಸ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಸಂದರ್ಭ ವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆಯಂತೆ ಎಲ್ಲ ಹೆಂಗಸರೂ ಗಂಡನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಆಚಾರ್ಯರ ಹೆಂಡತಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸ ಲಿಲ್ಲ, ಯತ್ನಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಆಚಾರ್ಯರು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯ ಬೇಕೆಂದರೆ ತಾವು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಅವರನ್ನು ಬೇಸರ ಗೊಳಿಸಿದರು, ಎಂದು ಆ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಸ್ತರಿಸಿದರು. ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ, ಆಕೆ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ಸನ್ಯಾಸ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದಾಯಿತು, ಅವರ ಆಯುಸ್ಸು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಧಾರೆ ಎರೆಯಿತು, ಎಂದರು. ತಮ್ಮ ಗುರು ಎಂಥ ಮಹನೀಯನೆಂದು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದ ವಡಗನಂಬಿ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆಯರಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಅವರ ಸೇವೆಯ ಶ್ರದ್ಧೆ ಎಷ್ಟು ಎಂದು ಹೇಳತೀರದೆ ಹೋಯಿತು.

ಆಚಾರ್ಯರು ಹೀಗೆ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಎರಡು ವರ್ಷ ಇವರಿಂದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ದಿನ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಿದಾರೆ. ಹೊಂಡದ ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ಅರಳಿಯಮರ.

ಆಚಾರ್ಯರು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಎದ್ದಾಗ ಸ್ನಾನಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಅರಳಿಯ ಮರದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸು ಒಬ್ಬಾಕೆ ಮರದ ಹಿಂದೆ ನಿಂತು ಇವರನ್ನು ಇಣಿಕಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದೂ ಇವರ ನೋಟ ಆ ಕಡೆ ಹರಿದೊಡನೆ ತಟ್ಟನೆ ಮುಖಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಕಾಣದೆ ಆದಳೆಂದೂ ಅವರಿಗೆ ತೋರಿತು. ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಯಾವ ಹೆಂಗಸಾದರೂ ಏಕೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮುಖವೂ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಯಾರೋ ಪಾಪ, ಹೊಂಡಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹೆಂಗಸಿರ ಬೇಕು, ತನ್ನ ಸ್ನಾನ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಆಕೆ ಬಟ್ಟೆಬರೆ ಒಗೆಯಬೇಕೋ, ನೀರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೋ, ಕಾದಿದಾರೆ ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವವರು ಬೇರೆಯ ಊರವರಿರಬೇಕು. ನಾಲಿ ಗ್ರಾಮದ ಜನರು ಆಚಾರ್ಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಕೋಚ ದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಹೋಗುಬರವು ಊರಿಗೆ ವಾಡಿಕೆ ಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಆಚಾರ್ಯರು ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ದೇವಾಲಯ ದೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಊರ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ಭಕ್ತನು ಆ ದಿನ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದ ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬರು ಒಬ್ಬ ವೃದ್ಧ ಸೇವಕಿಯೊಡನೆ ಬಂದಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಯಾರೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಲು ಅವರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯವರು, ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಒಂದು ದೋಷ ಇರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅದರ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ತಾನು ಉತ್ತರ ದೇಶಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟಿರುವೆ ನೆಂದೂ ಸೇವಕಿಗೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಎರಡು ದಿನ ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗಿದೆಯೆಂದೂ ಆದಕಾರಣ ದಯಮಾಡಿ ತಾವು ಅಲ್ಲಿರು ವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಬೇಕೆಂದೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡರಂತೆ. ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ ಆಗಬಹುದು ಎಂದು ತನ್ನ ಮನೆಯ ತೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಸ್ಥಳ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಪಾತ್ರೆ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದಳು. ಆಚಾರ್ಯರು ಈ ಮಾತನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವಂತೆ ಕೇಳಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಇವರು ವೇದಾಂತದ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಮೊದಲುಮಾಡಿದರು.

ತೊಂಡನೂರಿನಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಜ್ವರ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಗುರುಗಳಿಗೆ

ಇದರ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸುದ್ದಿ ಬಂದಿತು. ಆ ವರ್ಷ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ರೀತಿಯ ಜ್ವರ ಅತಿಯಾಗಿ ಹರಡಿತ್ತು. ಗುರು ಭಕ್ತ ನೊಡನೆ ತೊಂಡನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಬಂದ ದಿನವೇ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದಿತು. ಜ್ವರವಾದರೂ ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ನಿತ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ಎಂದಿನಂತೆ ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಆಹಾರ, ಒಂದು ಹೊತ್ತಿನ ಹಾಲು, ಹೀಗೆ ಮೂರು ದಿನ ಮಾಡಿದರು. ಮೈ ಇದನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಜ್ವರ ಅತಿಯಾಯಿತು ಭಕ್ತನೂ ಶ್ಯಾಮ ಲಾಂಬೆಯೂ ಕ್ಷಣಬಿಡದೆ ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು.

ಜ್ವರದ ಬಾಧೆಯಲ್ಲಿ ಬಹು ದೊಡ್ಡಭಾಗ ಮೈ ಕೈ ಕಾಲಿನ ಚಳುಕು. ಆಚಾರ್ಯರು ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿ ಕುಳಿತು ಕಾಲು ಚಳುಕು ಎಂದಾಗ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ ಕಾಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ಔಕುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದಳು. ಗುರು 'ಬೇಡ ತಾಯಿ' ಎಂದು ಕಾಲನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡರು. ಭಕ್ತನು ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು ನಿಮ್ಮ ಅಳಿಯ ನಿಮ್ಮ ಕೈ ಕಾಲು ನೋವಾದಾಗ ಹಿಸುಕಿ ದರೆ ತಪ್ಪಾಯಿತೆ? ನಮ್ಮ ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕ ಆಗಲಿ, ಇದನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸ ಬೇಕು, ಎಂದನು. ಅಂದೆಲ್ಲ ಭಕ್ತನೊ, ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆಯೊ, ರಾಮಚಂದ್ರನೊ, ಅವರ ಕಾಲನ್ನು ಆಗಾಗ ಔಕುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಜ್ವರ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ಚಳುಕು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು. ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ಬರುವಷ್ಟು ಹೊತ್ತಲ್ಲದೆ, ಉಳಿದ ವೇಳೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕಳೆದಳು. ಅವಳ ಗಂಡನು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಲು ಕಾಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಸ್ನಾನ ಊಟಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಹೋದದ್ದೆಷ್ಟೊ ಅಷ್ಟು ಹೊರತು ಉಳಿದ ಹೊತ್ತನ್ನು ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ಪರವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಕಳೆದನು. ಹಗಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ರಾಮಚಂದ್ರ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ, ಅವರ ಕಾಲನ್ನು ಔಕುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾತ್ರಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಔಕುವಂತಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗ, ತನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ನಿದ್ದೆ

ಹೋದನು. ಶ್ಯಾಮುಲಾಂಬೆ ಗುರುವಿನ ಹತ್ತಿರ ಕುಳ್ಳಿರುತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಹಿಂದುಗಡೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುತ್ತ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅರ್ಧರಾತ್ರಿ. ಶ್ಯಾಮುಲಾಂಬೆ ಹೀಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದಾಳೆ. ಅವಳಿಗೆ ನಿದ್ರೆಹತ್ತಿದೆ. ಆಚಾರ್ಯರು ಯಾರು, ಯಾರು, ಎಂದು ಕೂಗಿದಂತಾಯಿತು. ಶ್ಯಾಮುಲಾಂಬೆ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಎದ್ದು ಅವರೆಡೆಗೆ ಬಂದಳು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಗುರುವಿನ ಕಡೆ ದೃಷ್ಟಿ. ಆದರೆ ಅವರ ಹತ್ತಿರದ್ದ ಸಣ್ಣ ಒಂದು ಹಣತೆಯ ಮುಸಕು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಯಾರೋ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಂಡಿತು. ದೀಪವನ್ನು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿ ನೋಡುವ ವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ಯಾಮುಲಾಂಬೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಯವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಗುರುವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅವಳು ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಗುರುವನ್ನು 'ಏನಪ್ಪಾಜಿಗಳೆ, ಏನಾಯಿತು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಗುರು 'ನೀನೆ ತಾಯಿ' ಎಂದರು. ಶ್ಯಾಮುಲಾಂಬೆ 'ಹೌದು' ಎಂದಳು. ಗುರು ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಶ್ಯಾಮುಲಾಂಬೆ ಹಣತೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದೇವಾಲಯದ ಮುಂಬದಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆದ ವಿಷಯವನ್ನು ಗಂಡನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅವನು 'ನೀನು ದೂರ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿದೆಯೇಕೆ, ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು' ಎಂದನು. ಅವಳು 'ಇದು ಯಾರು ತಾನೇ ಹಾಸಿಗೆಯ ಬಳಿ ಬಂದು ಹೋಗಿರಬಹುದು? ನನಗೆ ಭಯವಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂದಳು. ಅವನು 'ನರಸಿಹ್ಮನ ಆಲಯದಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಯಾರು ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ? ದೇವರೋ ತಾಯಿಯೊ, ಯಾವ ಆಳ್ವಾರೊ, ಗುರುವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ನಾವು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಗುರುವಿಗೆ ಕಡಮೆಯೆ?' ಎಂದನು. ಶ್ಯಾಮುಲಾಂಬೆಗೆ ತನ್ನ ಮೇಲಣ ಟೀಕೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಕೆಟ್ಟುದಲ್ಲವೆಂದಷ್ಟರಿಂದ ಧೈರ್ಯಬಂದಿತು. ಮೊದಲ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆ ಹಾಸಿಗೆಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೋದ ಸತ್ವ ಜ್ವರಗಿರದ ದೇವತೆಯೋ, ಜ್ವರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೆರಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳೇನಾದರೂ ಬಂದಿದ್ದಳೋ, ಎಂದು ಶಂಕೆ

ತಲೆದೋರಿತ್ತು. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಈ ಗುರುವಿಗೆ ಇದು ಆಗಲಾರದೆಂದು ಅವಳ ಅತಿ ಸ್ನೇಹಕ್ಕೆ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನ ಮಾತಿನಿಂದ ಇದು ತೋರಿ ಅವಳು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟುಕೊಂಡಳು, ಬಂದು ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ಕುಳಿತಳು.

ದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಬೆಳಗಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಗುರುವಿನ ಜ್ವರ ಇಳಿಯಿತು. ಅವರು ಅಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಆಹಾರವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಭಕ್ತನಿಗೂ, ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆಗೂ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆ ತಪ್ಪಿತು. ಗಂಡನಿಗೆ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಗುರುವಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದದ್ದು ಜ್ವರದ ದೇವತೆಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡಳು.

ಗುರುವಿಗೆ ವಾಸಿಯಾದರೂ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದವರ ಉಪಚಾರದ ಯೋಗ ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ಅವಳು ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಸುಮಂಗಲಿ ಜ್ವರದಿಂದ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಅವಳು ಆಕೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕುಡಿಸಿ ಪಥ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆಮೇಲೆ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಗುರುಗಳು ಭಕ್ತನಿಗೆ ತನಗೆ ರಾತ್ರಿ ಆದ ಒಂದು ಸ್ವಪ್ನದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ತಾನು ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದಾರೆ. ಕಾಲು ಚಳುಕು. ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಸಲ ಕಾಲನ್ನು ಔಕಿದ್ದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿದ್ದೆ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಆಗ ಬೇರೆ ಯಾರೋ ಹೆಂಗಸು ಬಂದು ತನ್ನ ಕಾಲನ್ನು ಹಿಸುಕಿದಂತೆ ಆಯಿತು. ಆ ಹಿಡಿದ ರೀತಿ ಬೇರೆಯ ರೀತಿ. ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆಯ ಕೈ ಮಗಳ ಕೈ. ಆ ಕೈ ಹೆಣ್ಣಕೈ. ಸಂಸಾರಿಯ ಕೈ. ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಉಸಿರನ್ನು ಸೆಳೆದಂತಾಯಿತು, ಅವರು ನಿದ್ದೆಕೆಟ್ಟು ಯಾರು ಎನ್ನುತ್ತ ಎಚ್ಚತ್ತರು. ಯಾರೋ ಎದ್ದು ನಡೆದುಹೋದದ್ದೂ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ ದೂರದಿಂದ ಬರುತ್ತ ಏನು ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದೂ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಗುರು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಭಕ್ತನಿಗೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ರಾತ್ರಿ ತಿಳಿಸಿದ ಸಂಗತಿ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಈ ವಿವರವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇಳಿ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ ಗುರುಗಳು ಕೂಗಿದ್ದನ್ನೂ ತಾನು ಬಂದದ್ದನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು. ಯಾರನ್ನೊ ಕಂಡಂತಾಯಿತೆನ್ನು

ವುದನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಜ್ವರದ ದೇವತೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವಾಗ ಕಾಲನ್ನು ಏನೋ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಈ ಹೆಣ್ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಅವಳು ಗುರುವಿಗಾಗಲಿ ಗಂಡನಿಗಾಗಲಿ ಏನೆಂದು ಹೇಳುವುದು? ಅವಳ ಗಂಡನು ಗುರುಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಇದು ಏನಿರಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ತನಗೆ ಬಗೆಹರಿಯದಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಅಲ್ಲದೆ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ; ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಬಿಟ್ಟು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು.

ಯಾವ ವಿಚಿತ್ರದಿಂದಲೋ ಗುರು ಮಾರನೆಯ ದಿನದಿಂದ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯದ ಜೀವನವನ್ನು ಪೂರ್ವದಂತೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಭಕ್ತನೂ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆಯೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಎರಡು ಮೂರು ದಿನದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಗುರುವಿಗೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಂದು ಇಳಿದಿದ್ದ ಸುಮಂಗಲಿಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದಿದ್ದದ್ದು ಅತಿಯಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆಯೂ ಮನೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಾಗಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗುರುವಿಗೆ ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದಳು. ಅದರ ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಭಕ್ತನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಸುಮಂಗಲಿ ಅಂದಿನ ಬೆಳಗಾಗ ಪರಮಪದವನ್ನೈದಿದಳೆಂದೂ ತನ್ನ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಈತನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆಯನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳೆಂದೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕಾರ ನಡೆಸುವುದು ಕರ್ತವ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ತಾನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆನೆಂತಲೂ ಆದಕಾರಣ ತಾನು ಗುರುಗಳ ಸೇವೆಗೆ ಬರಲು ಸಾವಕಾಶವಾಯಿತೆಂದೂ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. 'ಗುರು ಯಾವ ಪ್ರಾಂತದಿಂದಲೋ ಬಂದವರು ಇಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡರೆ?' ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯಥೆ ಪಟ್ಟು, ದೇವರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ತೊಡಗಿದರು.

ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ ಗುರುವಿನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬಂದಳು. ಅವಳ ಗಂಡನೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು. ಅವಳು ತುಂಬ ಅತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು; ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಗುರು

'ತಾಯಿ, ಎಂಥ ಹತ್ತಿರದ ಬಂಧುವನ್ನು ಕುರಿತಾದರೂ ಅತಿಯಾಗಿ ದುಃಖಿಸಬಾರದು. ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯ ನೆರಳಿಗೆ ಬಂದ ಕಾರಣದಿಂದ ನೀನು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡದ್ದಾಯಿತು. ತೀರಿಕೊಂಡರು. ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಮಗನಂತೆ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ದುಃಖವೇಕೆ?' ಎಂದರು.

ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ ಏನೋ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ದುಃಖದ ವೇಗದಿಂದ ಕಂಠಕಟ್ಟಿತು. ಬಾಯಿಂದ ಸ್ವರ ಹೊರಡದೆ ಅವಳು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತ ಗುರುವಿನ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಳು. ಕ್ಷಣಬಿಟ್ಟು ಎರಡು ಮಾತನ್ನು ಆಡಿದಳು. ಅದು ಇವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಗುರುಗಳು ಅವಳನ್ನು ಮೆದುವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಂತೈಸಿದರು. ತುಂಬ ನೊಂದಿದ್ದಾಳೆ, ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗು ಎಂದು ಭಕ್ತನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಅವರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಭಕ್ತನು ಬಂದನು. ಅವನ ರೀತಿಯಿಂದ ಅವನೂ ಅತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಕಂಡಿತು. ಗುರು 'ಇಷ್ಟು ದುಃಖಪಡಬಹುದೆ?' ಎಂದರು. ಭಕ್ತನು ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಂಡು, ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು ಇಂದಿನ ಸಂಜೆ ಬಂದಾಗ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿಕೆಮಾಡುತ್ತಾಳೆ, ಎಂದನು.

ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ ಸಂಜೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಂತೆ ದುಃಖದ ಆವೇಗದಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ; ಸಮಾಧಾನವಾಗಿದ್ದಳು. ಬಂದವಳು ಗುರುವಿನ ಕಾಲಿಗೆ ಎರಗಿದಳು. ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು. ಭಕ್ತನು 'ಅರಿಕೆ ಮಾಡು' ಎಂದನು. ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ ಗುರುವಿನ ಮುಖವನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು 'ಹೇಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡುವುದೊ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ' ಎಂದಳು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟು 'ನಿನ್ನೆ ಬೆಳಗಾಗ ಪರಂಧಾಮವನ್ನೈದಿದ ಸುಮಂಗಲಿ ಯಾರೋ ಎಂದಿದ್ದೆ. ಅವರು ನಮಗೆ ದೂರವಲ್ಲ. ಬಹು ಹತ್ತಿರದವರು ಎಂದು ಅವರು ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು' ಎಂದಳು. ಗುರು ಆಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ 'ಆಕೆ ತೀರಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ

ಹೇಳಿದರು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರು ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಾತಿಗೆ ನಾನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆ. ಅವರು ನಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಪತ್ನಿ' ಎಂದಳು.

ಗುರುವಿನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ವಿಕಾರವೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಅವರು 'ನಾರಾಯಣ' ಎಂದರು. ಮತ್ತೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟು ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ ಗುರುವನ್ನು ಕುರಿತು 'ಗುರುಪತ್ನಿ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಕೃಪೆಮಾಡಿ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು' ಎಂದಳು. ಗುರು 'ಭಗವಂತನ ಪಾದವನ್ನುಸೇರುವ ಮೊದಲು ಈ ಲೋಕದ ಸಂಬಂಧಗಳು, ಈ ಲೋಕದ ಮರ್ಯಾದೆಗಳು, ಈ ಲೋಕದ ಕ್ಷಮೆ, ಈ ಲೋಕದ ದಮೆ. ಭಗವಂತನ ಪಾದವನ್ನು ಸೇರಿರುವ ಆ ಜೀವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ನೀಡಬೇಕಾದ ಕ್ಷಮೆ ಯಾವುದಿದೆ ಇನ್ನು?' ಎಂದರು.

ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ 'ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ನಾನು ಅವರ ಪರವಾಗಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ತಾವು ಕೋಪಗೊಂಡರೆ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಕೂಡ ತನಗೆ ಚ್ಯುತಿಯಾಗಬಹುದೆಂದು ಅವರು ಶಂಕೆಪಟ್ಟರು. ಕ್ಷಮಿಸಿದೇನೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದರೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದಳು.

ಗುರುಗಳು 'ಹೇಳು ತಾಯಿ. ಕ್ಷಮಿಸಿದೇನೆ' ಎಂದರು. ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ 'ಗುರುಪತ್ನಿ ಚಿಕ್ಕಂದು ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಎಡ್ಡಾದಿಡ್ಡಿಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡರಂತೆ. ತಾನು ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗಿ, ಸಂಸಾರದ ವಿಷಯ ಬಲ್ಲವಳಲ್ಲ. ಯಜಮಾನರು ತನಗಿಂತ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷದಷ್ಟು ಹಿರಿಯರು. ನಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ತಾನು ತುಂಬ ಆಚಾರವಂತರ ಮನೆಯೊಂದರಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣದಿಂದ ತನ್ನ ನಡತೆ ಅವಿವೇಕವಾಗಿ ಗುರುವಿಗೆ ಬೇಸರ, ತನಗೆ ಸೌಮಂಗಲ ವೈಧವ್ಯ, ಉಂಟಾಯಿತು. ಹೀಗೆಂದು ಗುರುಪತ್ನಿ ತುಂಬ ಪರಿತಾಪ ಪಟ್ಟರು' ಎಂದಳು.

ಗುರು 'ದೈವೇಚ್ಛೆ, ಇದರ ಹೊಣೆ ಬೇರೆ ಯಾರದೂ ಅಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯ ಮಾತೇನು?'

'ತಾವು ಚೋಳ ದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತ್ತ ಬಂದ ಮೇಲೆ ತಾಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಈ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿದು ತುಂಬ ವ್ಯಥೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಸಲ ತಮ್ಮನ್ನು ಮರೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಅವರು ದಾರಿ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಇಲ್ಲಿರುವ ಸನ್ಯಾಸಿ ತಾವೇ, ಅಲ್ಲವೇ, ಎಂದು ಒಂದು ದಿನ ಮರೆಯಿಂದ ನೋಡಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆ ದಿನ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಇದ್ದು ಮತ್ತೆ ತಮ್ಮ ದರ್ಶನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಆಸೆ ಒಂದು ಕಡೆ, ಸೇವಕಿ ಅಸ್ವಸ್ಥಳಾದಳು ಬೇರೆ; ಇನ್ನೆರಡು ದಿನ ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲು ವುದಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ತಮಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದಿತು. ಅದು ವಾಸಿಯಾಗುವ ವರೆಗೆ ಹೊರಡಲು ಮನಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ: ಜ್ವರ ಹೆಚ್ಚಿ ತಾವು ಆಯಾಸ ಪಡುತ್ತಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರು ದಿನವೂ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇವರು ಏಕೆ ಇಷ್ಟು ಕಾತರರಾಗು ತ್ತಾರೆ ಎಂದು ನನಗೆ ಆಗ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಈಗ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.'

ಗುರು 'ನಲವತ್ತು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ನನಗೆ ಇಂದು ಇದು ಏನು ಸಂದೇಶ ನನ್ನ ತಾಯಿ?' ಎಂದರು.

ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ: 'ಮುಂದಿನ ಮಾತನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದೆ. ಜ್ವರ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಿದಾಗ ಗುರುಪತ್ನಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಈ ಜ್ವರವನ್ನು ನಾನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ಇವರನ್ನು ಉಳಿಸು ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ತಮಗೆ ಜ್ವರ ಬಹು ಹೆಚ್ಚಾದ ಆ ರಾತ್ರಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದು ನಾನು ದೂರ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿದ ವೇಳೆ ತಮ್ಮ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತು ಕಾಲನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಜ್ವರವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮೈಯನ್ನು ಸೋಕಿದರು'.

ಗುರು 'ಆ' ಎಂದರು.

ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ: 'ಮೈಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ತನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯದ ದಿನದ ನೆನಪಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಕಾಲನ್ನು ಒತ್ತುವ ಚಪಲ ಹುಟ್ಟಿ ಒತ್ತಿದರು.

ಅದರಿಂದಲೇ ತಾವು ಎಚ್ಚೆತ್ತಿರಿ. ಯಾರು ಎಂದು ಕೂಗಿದಿರಿ, ನಾನು ಎದ್ದು ಬಂದೆ. ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಅವರು ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದರು. ಈ ದಿವ್ಯ ದೇಹವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಎಂದೋ ಕಳೆದು ಕೊಂಡಿದ್ದ ಹೆಂಗಸು ಹೀಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ತಮಗೆ ಸೋಕಿಸಿ ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕಡಮೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಉತ್ಕಟ ಪಾತಕ, ಅದನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದೇ ಅವರು ಬೇಡಿದ್ದು.'

ಗುರು ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ. ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬೆ 'ಗುರು ಪತ್ನಿ ನನಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದಮಾಡಿ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಿಲಿದ್ದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು' ಎಂದು ಮೂರು ಒಡವೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದಳು. ಗುರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದು 'ಎಲ್ಲ ಜೀವಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದು ದಾರಿ ನಿಯಮಿತವಾಗಿದೆ. ಆಯಾ ಜೀವ ಅದರದರ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಕು. ನಮ್ಮ ದಾರಿ ಹೀಗೆ ಆಗುವುದಿತ್ತು. ನಿಮ್ಮ ದಾರಿ ಸುಖವಾಗಲಿ' ಎಂದರು.

ಹೊರಗಡೆ ರಾಮಚಂದ್ರ ಆಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಗುರು ಅವನನ್ನು ಕರೆದು 'ಅಣ್ಣಯ್ಯ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹ ಮಮದೇಹಿ ಕರಾವಲಂಬಂ ಹೇಳು' ಎಂದರು. ರಾಮಚಂದ್ರನು ಆ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಸುಸ್ವರವಾಗಿ ಹಾಡಿದನು. ಇವರೆಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೇಳಿದರು.

ಗುರುಪತ್ನಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸೇವಕಿ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಬಂದು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು, ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ತನ್ನ ಊರ ಕಡೆ ಹೊರಟಳು.

೩

ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಕಥ ನಡೆಯುವ ವೇಳೆಗೆ ನಾನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕ್ಷೀಣ್ಣನಾಗಿದ್ದೆ. ನಾನು ಎಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದೇನೆಂದು ನೋಡಿದೆ. ಅದು ಹೊಂಡದ ಪಕ್ಕದ ಒಂದು ಅರಳಿಯ ಮರದ ಅಡಿ. ದೇವಾಲಯದ ಕಡೆ, ಹೊಂಡದ ಕಡೆ, ಊರ ಕಡೆ ನೋಡಿದೆ. ಮುಳುಗುವ ಯೋಚನೆ ಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು ಶತಮಾನಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಮೊಟ್ಟೆಗೆ ಕಾವು ಕೊಡುವ ಹಕ್ಕಿಯ ರೆಕ್ಕೆಯಂತೆ, ಕೋಟ್ಯಂತರ ಜೀವದ

ಬದುಕನ್ನು ಹೊದೆದಿರುವ ಕಡಲ ತೆರೆಯಂತೆ, ಕವಿದು ತೊಳಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವುದೋ ಮೂಕ ಯಾತನೆ, ಯಾವುದೋ ಮೂಕ ಆಸೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲಕಿದ್ದವು. ಒಬ್ಬ ಯತಿ, ಒಬ್ಬ ಸುಮಂಗಲಿ, ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತ, ಅವನ ಪತ್ನಿ, ಇವರ ಮಗ, ಇವರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಾನು ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಕದಲಿ ಬಂದೆನು.

ಕವಿಯ ಬಾಳ ಕೊನೆಯ ದಿನ

ಗಯಟೇ ಮಹಾಕವಿ ತನ್ನ ಫೌಸ್ಟ್ ಗ್ರಂಥದ ಎರಡನೆಯ ಭಾಗ ವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದಾಗ ತನ್ನ ತರುಣ ಮಿತ್ರನಿಗೆ 'ನಾನು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿ ಆಯಿತು. ಇನ್ನು ನನಗೆ ಉಳಿದಿರುವ ದಿನಗಳು ಅದು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಕೊಸರು' ಎಂದನು. ಇದಾದಮೇಲೆ ಆತನು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳು ಸುಖವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಚಳಿಯ ದಿನಗಳು ಬಂದವು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಕಡಮೆಯಾಗಿದ್ದುದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಚಳಿ ಸಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಅವನು ಆ ಕಾಲವನ್ನು ಹೇಗೋ ಕಳೆದನು. ಆದರೆ ಕೊನೆ ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಮೈಗೆ ಶೀತವಾಗಿ ಅವನು ನೆಗಡಿ ಜ್ವರದಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದನು. ಮೂರು ದಿನ ಹೀಗೆ ಇದ್ದು ಒಂದು ದಿನ ಜ್ವರ ಕೆರಳಿ, ಒಂದು ದಿನ ಗುಣ ವಾದಂತೆ ತೋರಿ, ಕೊನೆಯ ದಿನವೆಲ್ಲ ಮಂಪರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು, ಅವನು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು.

ಆ ಕೊನೆಯ ದಿನ ಅವನಿಗೆ ರೋಗದ ನೋವು ಆಯಾಸ ಏನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಂಪರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ತಾನು ತೀರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೇನೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮಂಪರ ಮೊದಲಾಗುವ ಮುನ್ನ ಕವಿ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ವೈದ್ಯನಿಗೆ 'ನಾಳೆ ನಾಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು; ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಸೇವಕನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿ ಸಿದನು; ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿದ ಊಳಿಗದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕನಿಕರ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನೋಡಿದನು; ಸೊಸೆ ಬಳಿಗೆ ಬರಲು ಮೆಲುನಗೆಯಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಮನೆಯ ಮಾತನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ತನ್ನ ವಿಷಯ ಚಿಂತೆಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದನು. ಇದಾದ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲೇ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷ ಬಾಳಿದ್ದ ಆ ಜೀವದ ಕರಣಗಳು ಸೋತು ಮೆದುವಾದ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಮಂಕು ಆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕವಿಯಿತು. ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿದ್ರೆ ಎನ್ನುವಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಕವಿಯು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನೆಲ್ಲ

ನೆನೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅರವತ್ತುಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬಾಳಿದನು. ಆ ಎಂಭತ್ತು ವರ್ಷದ ಅನೇಕ ಚಿತ್ರಗಳು ಅವನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಹರಿದು ಅವನು ತಾನೇ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತ, ತಾನೇ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನಾಗಿ ನೋಡುವಂತೆ ಆ ಚಿತ್ರಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಸಕ್ತವಾದ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಒಂದು ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದನು.

....ಆ ತಾಯಿ ಎಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯವಳು. ಆ ತಂದೆ, ಆತನೂ ಒಳ್ಳೆಯವನೇ, ಆದರೆ ಮಗನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಹಠಮಾಡಿ ತಾನೂ ಬೇಸರಪಟ್ಟು ಮಗನನ್ನೂ ಬೇಸರಗೊಳಿಸಿದನು. ತಾಯಿಯ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಆ ಬಾಲ್ಯದ ಕಷ್ಟ ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಅಜ್ಜ ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಆ ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಗಳಿಂದ ತಾನು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆಡಿ ಎಷ್ಟು ಸುಖ ಪಟ್ಟಿದ್ದನು! ಆಮೇಲೆ ಕೂಡ ಅವನಿಗೆ ನಾಟಕವೆಂದರೆ ತುಂಬಾ ರುಚಿ. ಅಜ್ಜ ಕೊಟ್ಟ ಆ ಗೊಂಬೆಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಈ ರುಚಿ ಹುಟ್ಟಿತೋ, ಇಲ್ಲ ಸಹಜವಾಗಿ ಇದ್ದ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಅಜ್ಜ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೋ, ಇಲ್ಲ ಯಾವುದೋ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಅಭಿರುಚಿ ಇದ್ದು ಉದ್ದೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಗೊಂಬೆ ಬಂದು ಸೇರಿತೋ, ಅಂತೂ ಎಳೆಯನ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಆ ಗೊಂಬೆಗಳು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ಅವನ ಜೀವನ ರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ತಾನು ಪುಣ್ಯಶಾಲಿ. ಹುಟ್ಟಿದ ಊರು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಆಮೇಲೆ ಕೂಡ ಅವನ ಬದುಕು ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯ ಬದುಕೇ ಆಗಿದ್ದಿತು. ವಿರಾಮವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಲಲ್ಲೆಹೊಡೆಯುವ ವಿಲಾಸಜೀವನ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಉದ್ದಕ್ಕೂ ದುಡಿಯುವುದೇ ಅವನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ದುಡಿತದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಇದ್ದಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿತ್ತು. ಯಶಸ್ಸು ಬಂದಿತ್ತು. ವಿಲಾಸವಾದರೂ ತೀರ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಾನು ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯೇ ಸರಿ....

ಆ ತಂಗಿ ಪಾಪ, ಅವಳು ತನ್ನಷ್ಟು ಪುಣ್ಯಶಾಲಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ......

ಆ ಹುಡುಗಿ. ತಾನು ಅವಳನ್ನು ಪ್ರೇಯಸಿ ಎಂದು ಎಣಿಸಿದನು. ಅವಳು ಇವನನ್ನು ಪ್ರಿಯನೆಂದು ಕಂಡಂತೆ ನಟಿಸಿದಳು. ಅವಳಿಗಿಂತ

ಎಷ್ಟೋ ಚಿಕ್ಕವನಾದ ಮೋನು ಹರೆಯದ ಪ್ರೇರ ಅವಳಿಗೆ ಎಣೆಯೆ? ಹೆಣ್ಣೇ ಹೀಗೆ. ಗಂಡು ಏನನ್ನೂ ಅರಿಯದ ಹುಡುಗನಾಗಿರುವಂದಿನಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿತೆನೆಂಬ ವೃದ್ಧನಾಗುವವರೆಗೆ ಯಾವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೂ ಹೆಣ್ಣಿನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರಿತೆನೆನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ತಾನೂ ಹೆಣ್ಣೆಂದರೆ ಬಾಯಿ ಬಿಡುವ ಸ್ವಭಾವದ ಮನುಷ್ಯ. ಅಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹೋದಾಗ ಆ ಫಲಾಹಾರಮಂದಿರದ ಯಜಮಾನನ ಆ ಮಗಳು. ತುಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ. ಮದುವೆಯಾದೇನೆಂದು ತನಗೂ ತೋರಿತು. ಅವಳೂ ಒಪ್ಪುವಂತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹುಡುಗಿ. ಮುಖ ನೋಡಿದರೆ ತನಗೆ ಪ್ರೇಮದ ಅಮಲು ಏರುವುದು. ಮದುವೆಯಾಗಲು ಕೆಲವು ಅಡ್ಡಿ. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ. ಅಲ್ಲಿ ಓದುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಪಾಪ, ಆ ಸಾತ್ವಿಕ ಸಂಸಾರದ ಪರಿಚಯ ಆಯಿತು. ಫ್ರೆಡರಿಕೆ ಎಂಥ ಸರಳ ಜೀವಿ! ಅವಳ ಸ್ವಭಾವ ದ್ರಾಕ್ಷೆಯ ಸ್ವಭಾವ. ಅದರಲ್ಲಿ ತೆಗೆದು ಹಾಕಬೇಕಾದ ಭಾಗವೇ ಇಲ್ಲ. ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತೆತ್ತುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಭಾವ. ಮದುವೆಯಾಗುವೆನೆಂಬ ಯೋಚನೆಯಿಲ್ಲದ ತಾನು ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಸರಸವನ್ನು ಅತಿದೂರ ಕೊಂಡುಹೋದನು. ತಾನು ತೊರೆದು ಬಂದುಬಿಟ್ಟಾಗ ಅವಳು ಸಾಯುವಂತೆ ಆದಳು. ಸದ್ಯ ಸಾಯಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ವರ್ಷದಮೇಲೆ ಬೇರೊಬ್ಬನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂಸಾರಿಯಾಗಿ ಬಾಳಿದಳು. ತಾನು ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ನಡತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಕಡಮೆಯಾಯಿತು....

ಈ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ತನಗೆ ಎಂಥೆಂಥ ಮಿತ್ರರು ದೊರೆತರು! ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ, ಅನುಭವದಿಂದ, ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಂದ, ತನಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ಹಿರಿಯರು. ತನ್ನನ್ನು ಎಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಕಂಡರು! ತಾನು ಅವರನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಗೌರವದಿಂದ ಕಂಡರೂ ಮಾತು ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನನೆಂಬಂತೆಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ತನ್ನದು ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಸ್ವಭಾವ.

ಅವರು ಇದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಎಷ್ಟೋ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನಡೆದು ಕೊಂಡರು. ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೆಚ್ಚಿದರು, ಹೊಗಳಿದರು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕೆಲಸಮಾಡುವಂತೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಟ್ಟರು. ದೊಡ್ಡ ಜೀವಗಳು. ದೊಡ್ಡ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಂಡವು....

ಬದುಕನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಎಳೆಯುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು? ಅದನ್ನು ಉಳಿಸುವ ಪ್ರಚೋದನ ಎಷ್ಟು? ತನ್ನ ಯೌವನದ ಕಾಲ ಈ ಎರಡೂ ಮನೋಧರ್ಮದಿಂದ ರಣರಂಗವಾಗಿತ್ತು. ತನಗೆ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಪ್ರೀತಿ. ಅವಳು ಕೆನ್ನರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗ ಒಪ್ಪಿರುವ ಹೆಣ್ಣು. ಅವನು ಒಳ್ಳೆಯ ಮನುಷ್ಯ. ತಾನೂ ಪ್ರೇಮ ತೋರಿಸಿದರೂ ತಪ್ಪು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದೊಂದು ನರಕ ಯಾತನೆ. ಆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಚೆಲುವೆ. ತಾನು ಹೋಗುವುದು, ಬರುವುದು, ನಗುವುದು, ನುಡಿಯುವುದು. ಮದುವೆಯ ಮಾತನ್ನು ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಯಾವನೋ ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಾಗಿ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವೇನು? ಆದರೆ ಬಿಡುವ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಸರಿ, ಆ ಬಂದವನೊಂದಿಗೆ ತನಗೆ ಮನಸ್ತಾಪ. ಮಾನ ವಂತರೆಂಬ ಈ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನದಲ್ಲಿ ತನ್ನಂಥ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ. ಪ್ರೇಮೋಪಾಸಕರೆಂದು ಇಷ್ಟ ಬಂದಂತೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅತಿರೇಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕ್ಯಾರೊಲೀನ್ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನ ಪ್ರೇಯಸಿ; ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಅವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗ ಲಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವಳದು ಅದೆಷ್ಟು ಧಾರಾಳ! ಹತ್ತು ಜನ ಕುಳಿತಿರುವ ಕಡೆ ತಾನು ಹೋದರೆ ಎದ್ದು ಬಂದು ಎಲ್ಲರೆದುರಿಗೇ ತನ್ನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಳು, ಮುದ್ದಿಡುವಳು. ಇದು ತನಗೆ ಆಗ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೂ, ಸರಿಯೆ ಎಂದು ಒಂದೊಂದು ಸಲ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ನೇಹಿತನಿಗಂತೂ ಇದರಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನವೇ. ಆದರೆ ಆ ಮಳೆ ಬಂದ ದಿನ ಇವರು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ತಾನು ಹಾಡಿದ್ದು, ತನ್ನ ಜೊತೆಗಾರರು ಕೇಳಿದ್ದು, ಅವೆಲ್ಲ ಎಂಥ ಆನಂದದ ದಿನಗಳು....

ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನು ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ತನಗೆ ಎಂಥ ಕೀರ್ತಿ ಬಂದಿತು! ಆಮೇಲಾದರೂ ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಆಯಾ ಕಾಲದ ಅನುಭವವನ್ನು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಳಿಸಿಯೇ ತಾನು ಸುಖ ಪಟ್ಟಿದ್ದನು. ಲೋಕವೂ ಅದರಿಂದ ಸುಖಪಟ್ಟಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಎಷ್ಟು ಜನ ತನ್ನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದರು! ತನ್ನನ್ನು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಕುಮಾರನು; ಕೊನೆ ಕೊನೆಗೆ ನೆಪೋಲಿಯನ್, ಬೈರನ್, ಸ್ಕಾಟ್, ಕಾರ್ಲೈಲ್. ಆಹಾ, ಈ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಜನ ಎಂತಹ ಗುಣಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳು! ಅವರ ಪುಣ್ಯ ಬಹು ದೊಡ್ಡದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಬರುತ್ತಿದ್ದನೇ?....

ಕವಿಗೆ ಮಂಕು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಯೋಚನೆ ಯೋಚನೆಯಾಗಿ ಹರಿಯುವುದು ತಪ್ಪಿ ಘನಿಸಿ ಸ್ವಪ್ನವಾಯಿತು. ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಬಂದು ಕುಳಿತಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಆಂಗ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಉದ್ದವಾದ ಮುಖ, ಉದ್ದವಾದ ಮೂಗು, ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಹೊಳಪಿನ ಕಣ್ಣು. ಕವಿ 'ನೀನು ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್' ಎಂದನು. ವ್ಯಕ್ತಿ 'ಅಹುದು' ಎಂದನು. ಕವಿ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ ಹೆಸರನ್ನು ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕೈ ಎತ್ತಿದನು. ತನ್ನ ಬಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ W ಅಕ್ಷರವನ್ನು ತಿದ್ದಿದನು. ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿರುವುದೇ ಅವನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಂದಿತು. ಅವನು ಆ ಮುಖವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ನೋಡುತ್ತ ಹೊತ್ತು ಕಳೆದನು. ನಿದ್ರೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿ ಸ್ವಪ್ನಸೀಮೆ ಹಿಂದುಳಿದು ಹೋಯಿತು. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ರೂಪವೂ ಮರೆತುಹೋಯಿತು. ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತು ನಿದ್ರೆ ಆದಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ ಮತ್ತೆ ಸ್ವಪ್ನದ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ದೇಶದ ಮುಖ ಬೇರೆ ಒಂದು ಕಂಡಿತು. ಕವಿ ಆ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅಪೂರ್ವವಾದ ಅದರ ಭಾವದಿಂದ ಅವನು ಕೌತುಕಗೊಂಡನು, 'ನೀನು ಯಾರು?' ವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. 'ಹಾಫೀನೇ?' ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ. 'ಛಿ ಏನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ? ನೀನು ಕಾಳಿದಾಸ.' ವ್ಯಕ್ತಿ

ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ; ನಕ್ಕು ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿತು. ಪಾಪ, ಜರ್ಮನ್ ಭಾಷೆ ಅರಿಯದವನು ತನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಗೆ ಕೊಡುವುದು? ತಾನು ಕೇಳಿದ ಮಾತು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದೂ ಇರಲಾರದು. ಆದರೆ ಇದು ಏನು ಕಣ್ಣು! ಷೇಕ್ಸ್ಪಿಯರ ನೋಟ ಬೇಸರವಡದೆ ಲೋಕವನ್ನು ವಿವರ ವಿವರವಾಗಿ ನೋಡುವ ನೋಟ. ಈ ನೋಟ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಎವೆ ತೆರೆದು ಎವೆ ಮುಚ್ಚುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಸಲಕ್ಕೆ ತುತ್ತುವ ನೋಟ. ಈ ಪೂರ್ವದೇಶೀಯರೇ ಹೀಗೆ. ನಿಷ್ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವೆವೆನ್ನುವರು. ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ಸರಿ. ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದರಂಥ ಅವಿವೇಕ ಉಂಟೆ? ಇದರಿಂದಲೇ ಇವರ ಲೋಕಭಾವದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದರಿದ್ರವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಈ ಬುದ್ಧಿಯ ನಿಲುಕು ಬಹು ದೂರದ್ದು. ಕವಿ ಮತ್ತೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಮೂರ್ತಿ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಮುಖದಮೇಲೆ ಯಾವ ಭಾವವನ್ನೂ ತೋರಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿತ್ತು. 'ನಾನು ನಿನ್ನ ಶಾಕುಂತಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಬರೆದೆನು. ನೀನು ಬಲ್ಲೆಯಾ?' ವ್ಯಕ್ತಿ ಬಲ್ಲೆನೆಂಬಂತೆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿತು. ಕವಿ ಹೇಳಿದನು 'ವಸಂತದ ಹೂಗೊಂಚಲಿಂದ ಹೇಮಂತದ ಬರಿಗೈಯುವರೆಗೆ, ಹಸುಳೆಯ ಅರಿಯುಮೆಯಿಂದ ಮುಪ್ಪಿನ ಅರಿವಿನವರೆಗೆ, ಭೂಮಿಯ ಚೆಲುವುಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದ ಆನಂದದವರೆಗೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕೆನ್ನುವೆಯಾ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಶಕುಂತಲಾ ಎಂದು ಉಸುರುತ್ತೇನೆ. ಆ ಒಂದು ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಅಡಗಿದೆ. ಇದು ನಾನು ಬರೆದ ಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಥ' ಎಂದನು. ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕು ಸಂತೋಷವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿತು. ಮತ್ತೆ ಇದ್ದಹಾಗೆಯೇ ಅದೇ ಬೇರೆ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಕವಿ 'ನೀನು ಯಾರು?' ಎಂದನು. ಮತ್ತೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. 'ನೀನು ಹಾಫೀಸ್'. ಮೂರ್ತಿ 'ಅಹುದು' ಎಂದು ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿತು. ಹಾಫೀಸ್, ಹಾಫೀಸ್ ಎನ್ನುತ್ತ ಕವಿ ಭಾವಸರಸಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು....

ಹಾಫೀಸನಂತೆ ತನ್ನಿಂದ ಕಾವ್ಯ ಬರೆಯಿಸಿದವಳು ವಿಲಿಮರ್

ಸುಂದರಿ. ಜುಲೈಕ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರೇಮಕೃತಿ ಗಳನ್ನು ಬರೆದಳು. ಎಂಥ ಹೆಣ್ಣು! ಏನು ಬುದ್ಧಿ ಅವಳದು! ಎಷ್ಟು ಗುಣ! ಅವಳೂ, ಅವಳ ಗಂಡನೂ, ತಾನೂ ನದೀತೀರದ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಎಂಟು ದಿನ ಎಷ್ಟು ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಕಳೆದರು! ಅವಳು ಅಷ್ಟೇನೂ ಸುಂದರಿ ಯಲ್ಲ, ಆದರೆ ಚೆಲುವಿನಿಂದ, ವಿಲಾಸದಿಂದ, ಇನ್ನೆಂಥ ಸುಂದರಿಯರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸಿದ್ದಳು. ಜನರನ್ನೇನು, ತನ್ನನ್ನು. ಎಂಟು ದಿನ ಆ ಊರ ನದೀತೀರದ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೃಹದಲ್ಲಿ ಆ ದಂಪತಿಗಳೊಡನೆ ಇರುತ್ತ ತಾನು ಸ್ವರ್ಗ ಸುಖವನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಆಸೆ. ಅವಳಿಗೂ ಆಸೆ ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಆ ಬೆಳದಿಂಗಳ ರಾತ್ರಿ ತಾನೂ ಅವಳೂ ಇಬ್ಬರೇ ತಾವಿದ್ದ ಮಂದಿರದ ಮುಚ್ಚಿನಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಅವಳು ಹೇಳಿದಳು, 'ಗಯಟೆ, ಇನ್ನು ನಾನೂ ನೀನೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಇರುವುದು ಕ್ಷೇಮವಲ್ಲ' ಎಂದು. ತಾನು ಅವಳ ಕಡೆ ನೋಡಿ 'ಹೌದು' ಎಂದನು. ಇಬ್ಬರೂ ಒಡನೆಯೇ ಮಂದಿರ ದೊಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಬಂದು ತಮ್ಮತಮ್ಮತ್ತ ನಡೆದರು. ತಾನು ಮಾರನೆಯ ಬೆಳಗಾಗ ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳದೆ ಓಟಕಿತ್ತನು. ನಂಬಿದ ಮಿತ್ರನಿಗೆ ತನ್ನಿಂದ ದ್ರೋಹವಾಗಬಾರದು. ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನಿಂಥ ಕೆಡಬಾರದು. ಅವಳು ಸಮ್ಮತಿಸುವಂತಿದ್ದರೂ ತಪ್ಪೆಂದು ತಿಳಿಯುವು ದಾದರೆ ಆ ಸಂಬಂಧ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಯಾವ ಸತ್ವವೋ ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡಿಸಿತು. ನೀತಿ ಎನ್ನುವುದು ಸಾರ್ಥಕ ವಾಗುವುದು ಇಂಥ ಅಲ್ಲಿ. ಇಂಥ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಮನುಷ್ಯನು ಅರಿಯು ವುದು, ಬದುಕು ಬರಿಯ ಸುಖಕ್ಕಲ್ಲ, ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ನಮಗೆ ದೊರಕಿದೆ, ಎನ್ನುವುದನ್ನು. ಬದುಕು ಒಂದು ರಥ. ಒಂದೊಂದು ರಥದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ನಾವು ಕುಳಿತಿದ್ದೇವೆ. ಒಂದೊಂದು ರಥವನ್ನೂ ಕುದುರೆಗಳ ಒಂದು ಹಿಂಡು ವೇಗವಾಗಿ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ನೆಲವೂ ಅಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಕೊಳ್ಳ; ಇಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡ, ಇಲ್ಲಿ ನೀರು; ಮಧ್ಯೆ ದಾರಿ. ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ನಾವು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗದ ಈ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು, ಹಳ್ಳಗಳ ಮಧ್ಯೆ, ಗುಡ್ಡಗಳ ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ, ನೀರಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ, ದಾರಿ ಎಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು

ನೋಡಿಕೊಂಡು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ದಾರಿ ಎತ್ತ ಹೋದರೆ ಚೆನ್ನವೆಂದು ನಾವೇನು ಬಲ್ಲೆವು? ಎತ್ತ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಹೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸದ್ಯ ಎದುರಿಗಿರುವ ಹಳ್ಳವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದರೆ, ಗುಡ್ಡವನ್ನು ಸುತ್ತಿಸಿದರೆ, ಸಾಕು; ದಾರಿ ಒಂದನ್ನು ಹಿಡಿದರೆ ಸಾಕು. ಹೀಗೆ ಓಡಿಯಾಡಿ ಮನುಷ್ಯನು ಜೀವನವನ್ನು ಮುಗಿಸಬೇಕು....

ಹೀಗೆ ಹಳ್ಳ ದಿಣ್ಣೆಯ ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಏನೋ ಒಂದು ರೀತಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಜೊತೆಯವರು ಎಷ್ಟು ಜನ ಆ ಹಳ್ಳಕೊಳಕ್ಕೆ ತೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೆಟ್ಟು ಹೋದರು! ಮಂಡಲೇಶ್ವರನು ತನ್ನನ್ನು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ತಾನು ಏನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನೊ? ತಾನು ಜೊತೆಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನಾದರೂ ಏನಾಗುತ್ತಿದ್ದನೊ? ತರುಣ, ಧನವಂತ. ಕೆಡಿಸುವ ಮಂದಿ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ನೂರು ಜನ. ತಾನು ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಟದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಟ, ಕೆಲಸದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ, ಎಂದು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ತನಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು, ಮಂಡಲೇಶ್ವರನಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು, ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ಆದರೂ ತಮ್ಮ ಅವಿವೇಕದಿಂದ ಜನಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತೊಂದರೆ ಆಗದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಮಂಡಲೇಶ್ವರನು ಬೇಟೆಯ ಅಭಿರುಚಿಯಿಂದ ಹುಚ್ಚು ಹುಚ್ಚು ಆಟ ಮಾಡಿದನು. ಜನರಿಂದ ಬರುವ ಹಣಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ವೆಚ್ಚವಿಲ್ಲವೆ? ದೊರೆಯಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಇವನ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಅದು ಖರ್ಚು? ಇವನು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಡುಮೃಗ ಬೇಕು; ಕಾಡುಮೃಗ ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಡುಬೇಕು; ಕಾಡು ಬೇಕಾದದ್ದರಿಂದ ಉಳುಮೆಯ ನೆಲ ಕಡಮೆಯಾಗಬೇಕು. ಬೆಳೆದು ತಿನ್ನುವ ಮಂದಿ ಏನಾಗಬೇಕು? ತನ್ನ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕುವ ಹುಲಿಗೆ ತನ್ನ ರೈತರ ದನ ತೀನಿ. ಇದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಖದಲ್ಲಿರುವ ಜನಕ್ಕೆ ಬಡತನದ ಕಷ್ಟ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹುದಿವಸ ಇಂಥ ನಡತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬೇಸತ್ತು, ತಾನು ಇಲ್ಮಿನಾವಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಲೇಶ್ವರನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವಂತೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದನು. ಬೇಟೆ ಮುಗಿಸಿ ವಿನೋದಕ್ಕೆಂದು

ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ, ತಾನು ಒಬ್ಬ ರೈತನ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಬಂದು ರೈತನ ಗೋಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಓದಿದನು. ಅವನೂ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡನು; ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿ ತನ್ನ ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕಾಗಿ ಇದನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಅವನು ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ತರುಣ. ತನಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕವನು. ತಾನು ಪೋದಮೇಲೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅಜಾಗ್ರತೆಯ ಬಾಳನ್ನು ಬಾಳಿ ಮುಂದಾಗಿ ತೀರಿಕೊಂಡನು. ಪಾಪ. ಏನೇ ಆದರೂ ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಜನದ ಹಿತವನ್ನೇ ಮುಂದುಮಾಡಿ ನಡೆದನೆಂದೇ ವರ್ಣಿಸಬೇಕು. ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಅವನಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿದ ಕೆಟ್ಟದನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವವರು ತೀರ ಅಪೂರ್ವ....

ಆ ದಿನವನ್ನೆಲ್ಲ ವಾನ್‌ಸ್ಟೈನ್ ಪತ್ನಿ ತನಗೆ ಸುಖಮಯವಾಗಿ ಮಾಡಿದಳು. ತಾನು ಮಾಡಿದ ಸಂಬಂಧ ತಪ್ಪು ಎಂದು ಕೆಲವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರು. ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಈ ತಪ್ಪು ಎನ್ನುವವರ ಸರಿ ಯಾವುದೊ ಅಷ್ಟನ್ನೇ ಮಾಡಿದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಉಳಿಯಬೇಕು? ನೀತಿ ನೀತಿ ಎಂದು ಇವರು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಇರುವರು. ಸಂಸಾರ ಬೆಂಗಾಡಾದರೆ ಯಾರೂ ಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಗಂಡನೊಂದಿಗೆ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ತಾನು ಅವಳ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿ ಹೇಗಿದ್ದಾಳೆನ್ನುವುದು ಗಂಡನಿಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಮಾತುಕಥೆಯ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳು ಹೆರವನೊಂದಿಗೆ ಸರಸಮಾಡಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆದರೆ ಆ ಗಂಡನಿಗೆ ಇಲ್ಲದ ಅಡ್ಡಿ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಏನು? ಆದರೆ ಇದೇ ಸಮಾಜ. ಆಕೆ ಬಹು ಚತುರೆ. ತನ್ನ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆರೆಯಿತು? ತನಗೆ ಅವಳಿಗೆ ಪರಿಚಯ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಬೆಳೆದಿದ್ದರೂ ಸಹವಾಸ ಮೊದಲಾಗದೆ ಇದ್ದಾಗ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ತನಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿ ಆಸೆ ಆಗಿ ತಾನು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟನು. ಅವಳ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತು ಮಿಂಚಿತ್ತು. ಆದಕಾರಣ ಒಳಗೆ ಹೋಗದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದೆರಡು ಸುತ್ತು ಹಾಕಿ, ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಳಿದು, ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೋಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಎದುರಿಗೆ ಅವಳು ಬರಬೇಕೆ?

'ಗಯಟೆ' ಎಂದಳು. ತಾನು 'ಹೌದು' ಎಂದನು. 'ಇದೇನು ಇಲ್ಲಿದ್ದೀಯೆ.' ತಾನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದನು. ಅವಳು 'ಅಯ್ಯೋ ಹುಚ್ಚೀ, ಅಷ್ಟು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಆದರೆ ಒಳಗೆ ಬರಬಾರದಾಗಿತ್ತೆ? ಜೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೇನು?' ಎಂದಳು. ತನ್ನ ಆಸೆ ಒಂದು ಕಾಗದದಿಂದ, ಒಂದು ಆಡಿದ ಮಾತಿನಿಂದ, ದೂತನಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಸಂದೇಶದಿಂದ, ಹೇಗೆ ಮುಟ್ಟಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಹಾಗೆ ಇದೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆಯೇ ಅವಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತ್ತು. ಏಕೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದೇನೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಅವಳು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸೂ ಇದೇ ರೀತಿ ಎಷ್ಟು ವರ್ಷ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಹರಿಮವು! ಜೀವ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾದ ಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ಬಾಳುವುದು ಅಸುಖದ ದಾರಿ. ಅದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬಾಳುವುದೇ ನಿಜವಾದ ಸುಖದ ಉಪಾಯ. ಈ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಉಳ್ಳ ಗಂಡೂ ಹೆಣ್ಣೂ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಆಗದೆಯೇ ಆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂಬಂಧ ಇಲ್ಲದವರು ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಆಗಿ ಏನು ಹೆಣಗಿದರೂ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಾರರು. ವಾನ್‌ಸ್ಟೈನ್ ಪತ್ನಿ ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನಿಂದ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಳು. ತಾನು ವೃದ್ಧಿಯಾದ ಮೇಲೂ ತನ್ನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ಅವಳ ಎಣಿಕೆ. ಇದು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಮನಸ್ತಾಪ. ಅವಳ ಕೊಂಕು ಮಾತೆಷ್ಟು? ಗಂಟು ಹುಬ್ಬೆಷ್ಟು? ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿದ್ದುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವಳು ತನ್ನನ್ನು ಪಾಡುಪಡಿಸಿದಳು......

ಈ ಮದುವೆ, ಈ ಪ್ರೇಮ, ಇದರ ಮಾತೇ ಇಷ್ಟು. ಕ್ರಿಸ್ಟೀನ್ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯಾಗದೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಾಳನ್ನು ಬಾಳಿದಳು. ನೆಪೋಲಿಯನನ ಸೈನಿಕರು ಮದುವೆಯಿಲ್ಲದವಳೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದರು. ಇಂಥ ಅವಮಾನದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂದು ತಾನು ಅವಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಮದುವೆಯಾದನು. ಇದಾಗುವವರೆಗೆ ಆ ಹೆಂಗಸು ಸಮಾಜದ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲ; ಆ ಮಗನು ಔರಸಪುತ್ರನಲ್ಲ. ಸಮಾಜದ ಈ ಧೂರ್ತತೆಗೆ ಏನು ಹೇಳುವುದು?

ಸ್ಕಿಲ್ಲರ್ ಇಂಥ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಖಚಿತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದನು. ತನಗೂ ಅವನಿಗೂ ಇಂಥ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಭೇದ......

ಸ್ಕಿಲ್ಲರ್ ಬಹಳ ಶಕ್ತನು, ಧೀರನು, ಧೀಮಂತನು. ಅವನ ಆತ್ಮ ಗೌರವ ಅದ್ಭುತ ರೀತಿಯದು. ಅವನಿಗೆ ಹಣ ಬೇಕಾದಾಗ ಮಂಡಲೇಶ್ವರನು ಅದನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದನು. ಸ್ಕಿಲ್ಲರ್ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಈ ಹಣವನ್ನು ನಾನು ಗಳಿಸುತ್ತೇನೆಂದನು. ಆರೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗಲೂ ದೇಹವನ್ನು ದುಡಿಸಿ ಆ ಹಣವನ್ನು ಗಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅವನು ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಕಡಮೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಬಾಳುವುದನ್ನು ಅವನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂದು ಕರೆದನು. ಇದು ತನಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸ್ಕಿಲ್ಲರನ ಆ ತಪ್ಪು ಕೂಡ ಒಳ್ಳೆಯ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಬಂದಿತ್ತು. ಪರಿಣಾಮ ಹೇಗಾದರೂ ಸ್ಕಿಲ್ಲರನ ಅಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಭಾವನೆ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಏನೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ಕಿಲ್ಲರ್ ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಸದಾ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಚಪಲಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಇದ್ದರೆ ಅವನು ಅವಕ್ಕೆ ಎಡೆಗೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದನು. ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೋಡುವ ವೇಳೆಗೆ ಅವನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹಿರಿಯನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ತೃಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿರಿತನದ ಬೆಳಕು ಹೊಮ್ಮುತ್ತಲಿತ್ತು. ಅವನ ನಡೆಯೊ, ಅವನ ನುಡಿಯೊ! ಹಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಈ ಮನುಷ್ಯನು ಮಂಡಲೇಶ್ವರ ನರಪತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನನೆಂಬಂತೆ, ಅಧಿಕನೆಂಬಂತೆ, ಗಂಭೀರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನೊಬ್ಬ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿ. ಬಹು ಬೇಗನೆ ತೀರಿಕೊಂಡನು. ಆದರೂ ತನ್ನ ದೇಶದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವದ ಗುರುತನ್ನಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಸ್ನೇಹ ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ತುಂಬಿತು? ಎಷ್ಟು ಉತ್ತಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕವಾಯಿತು? ಸ್ಕಿಲ್ಲರ್ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವಸಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದೊ, ಎರಡೊ ಇಲ್ಲದಾಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ಸ್ಕಿಲ್ಲರ್ ತಾನು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲ, ತನ್ನ ಗೆಳೆಯರು ಅವರವರ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಕನೂ ಆದನು. ಅದೊಂದು ಅಪೂರ್ವ ಜೀವ, ಉದಾತ್ತ ಜೀವ......

ಸ್ಕಿಲ್ಲರ್ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಅಸೂಯೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅರಿಯದವರು ತನ್ನ ಅವನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ತಪ್ಪು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅವನ ಬುದ್ಧಿ ಕೆಡಲಿಲ್ಲ. ತಾವಿಬ್ಬರೂ ವಿವೇಕಿಗಳಾದದ್ದರಿಂದ ಹೊರಗಿನವರ ಇಂಥ ಮಾತಿನಿಂದ ಬರಬಹುದಾಗಿದ್ದ ವೈಮನಸ್ಯ ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹದಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಲಿಲ್ಲ. ಉಳಿದವರು 'ಗಯಟೆ ಹೀಗೆ, ಗಯಟೆ ಹಾಗೆ' ಎಂಪರೆ ಅವನು 'ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯದು' ಎನ್ನುವನು. ಅವರು ಹೇಳಿದ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತನ್ನು ತನಗೆ ಬಂದು ಹೇಳುವನು. "ಗಯಟೆ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ; ಇಪ್ಪತ್ತು ಮನುಷ್ಯರು." "ಗಯಟೆ ಯೂರೋಪಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ." ಇಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸ್ಕಿಲ್ಲರ್ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನೇ ಹೊಗಳಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗೆಳೆಯನನ್ನು ಹೊಗಳಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಹೆಮ್ಮೆ......

ಎಂಥ ಗೆಳೆಯ ಅವನು! ಎಂಥ ಗೆಳೆಯ ಹಂಬೋಲ್ಟ್! ಜೆಲ್ಟರ್! ಎಷ್ಟು ಸ್ನೇಹ ಎಷ್ಟು ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದು ತನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಲಹಿತು......

ಸ್ಕಿಲ್ಲರ್ ನಾಟಕಗಳು ಜನರಿಗೆ ಬಹು ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾದುವು......

ನಾಟಕ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ತಾನು ಎಷ್ಟು ಆನಂದವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು..

ಕಾರೋನಾ ಬಹು ಚೆಲುವೆ. ಮಿನ್ನಾ ಬಹು ಚೆಲುವೆ. ಓ ಚೆಲುವೇ; ಓ ಚೆಲುವೇ......

ಮಂಪರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕವಿಯ ಎದುರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಮುಖ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮುಖ. ಯಾರ ಮುಖ? ವಾನ್‌ಸ್ಟೈನಳ ಸಹಜ ಪ್ರೌಢಿ ಆ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಕೊರಳಮೇಲೆ ಆ ತಲೆ ನಿಂತಿರುವ ರೀತಿ ಕಾರೋನಾ ರೀತಿ. ಮುಖದ ಎಳಮೆ ಮಿನ್ನಾದು. ಕಿವಿ ಫ್ರೆಡರಿಕೆಯ ಕಿವಿಯಂತೆ ಕಿರಿದು, ಮಾಟ. ಮೂಗು ಏನಂದ! ಕೆನ್ನೆ,

ತುಟಿ; ನಗೆ. ಓ ಹುಬ್ಬೇ, ಯಾರೆಳೆದರು ಈ ಗೆರೆಯನ್ನು? ಓ ಚೆಲುವೇ, ಓ ನಗೆಯೇ, ಯಾರ ನಗೆ ಇದು?......

ಸುಂದರವಾದ ಈ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಕವಿ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲೇ ಮಾತನಾಡಿದನು. ಸೇವಕನು ಬಂದು ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಕವಿ ಮಂಪರದಿಂದ ಏಳಲಿಲ್ಲ. ತಾನೇ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಸೊಸೆ ಆಟಲಿ, ಮಾವನು ಮಾತನಾಡಿದಂತೆ ಆಗಲು, ಏನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಾನೂ ಒಳಗೆ ಬಂದಳು. ಮಾವನು ಮಂಪರದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಸದ್ದು ಮಾಡದೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ನಡೆದಳು......

ಕವಿಯ ಮನದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಗೆ ಸುಳಿದ ತಲೆ ಎದೆಯ ಮಟ್ಟದವರೆಗೂ ಮೂರ್ತಿಗೊಂಡಿತ್ತು. ಕವಿ ಈ ಆಕಾರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಮನಸೋತು ಆನಂದಿಸಿದನು. ಏನು ಭುಜ, ಏನು ಎದೆ, ಏನು ಆಕಾರ! ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾನು ಆಶಿಸಿದ ಚೆಲುವು ಈ ಹೆಣ್ಣಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ, ಆ ಹೆಣ್ಣಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ, ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲ, ಅಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ, ಕಂಡಂತಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಸೆಳೆದಿತ್ತು. ಮಂಡಲೇಶ್ವರನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೆ ಚೆಲುವು ಬಹು ಹತ್ತಿರ ನಾರಿ ಸುಳಿಯಿತು. ಸವಿದದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ, ಸವಿಯದ್ದು ಬಹಳ. ಸವಿದು ನಾಕಾಗದೆ ಕವಿ ರೋಂ ನಗರಕ್ಕೆ ಓಡಿದನು. ಆ ಕಾವಿನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಕಾವಿನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಅರಸಿದ್ದನು, ಉಂಡಿದ್ದನು. ಇಟಲಿಯ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ಅಮೃತ ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಡೆದಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಮೂರ್ತಿಗಳು ಜೀವ ಪಡೆದು ಸುಳಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸಿದ ಅಲ್ಲಿಯ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅವನು ನೋಡಿದನು, ಮುಟ್ಟಿದನು, ಹಿಡಿದನು. ತಣಿದೂ ತಣಿಯದ ಆಸೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಈ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಚೆಲುವೆಲ್ಲ ನೆರೆದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನೋ ಇರುವಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಈ ಬೇರೆಯ ಚೆಲುವ ತಲೆ ಯಾವುದು? ಯಾರು ನೀನು? ಯಾರು? ಹೆಲೆನಾ, ಪ್ಯಾರಿಸನ ಪ್ರೇಯಸಿ; ತ್ರಿಲೋಕಸುಂದರಿ. ಓ, ನೀನು ಹೆಣ್ಣುಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲ, ಗಂಡೂ ಹೌದು. ನೀನು ಯಾರು? ಯಾರು?......

ಹೆಣ್ಣೂ ಅಹುದು, ಗಂಡೂ ಅಹುದು, ಎಂದು ಕಂಡ ಈ ಚೆಲುವು ಯಾವ ಚೆಲುವೆಂದು ಕವಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಅದನ್ನು ಅವನು

ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಾಣುತ್ತೀರು, ಕಾಣುತ್ತೀರು, ಎಂದು ಅವನು ಆ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಬೇಡಿದನು. ಅದು ಕದಲದೆ ನಿಂತಿತ್ತು. ಕವಿಗೆ ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತಿಯಾಯಿತು. ಮುಟ್ಟುವ ಆಸೆಯಿಲ್ಲ, ಹಿಡಿಯುವ ಆಸೆಯಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕರಣವನ್ನು ಸೋಕಿದ ಈ ಚೆಲುವು ಎಲ್ಲ ಕರಣಗಳ ದಾಪವನ್ನೂ ಆರಿಸಿತು. ನೋಟವೇ ಸಾಕು. ಬೇರೆ ಏನೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಕವಿಗೆ ಥಟ್ಟನೆ ಈ ಮೂರ್ತಿ ತಾನು ಒಮ್ಮೆ ಕಂಡಪ್ಪೆಂದು ತೋರಿತು. ಇದೇ ತಾನು ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಕನಸಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಚೆಲುವು. ಎಳೆತನದಲ್ಲಿ ಕನಸಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಮರೆಯಾದ ಈ ಅಂದವನ್ನೇ ತಾನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅರಸಿದ್ದನು. ಕಂಡದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಣದ್ದು ಬಹಳ ಆಗಿ ಅತೃಪ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಒಂದು ಕರಣ ತಣಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ತಣಿಯದೆ, ಅರೆಯೂಟಮಾಡಿದವನಂತೆ ಹಸಿವು ಆರದೆ ಎದ್ದಿದ್ದನು. ರಾಗದ ಮೊದಲನ್ನು ಕೇಳಿ ಅದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿಯಲು ಆಲಾಪನಮಾಡಿ ಆ ಸ್ವರೂಪ ಸಿಕ್ಕದೆ ಮುಕ್ತಾಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಸ್ವರವನ್ನು ಸರಳಮಾಡುವ ಗಾಯಕನಂತೆ ಕವಿ ಎಂದೋ ಕಂಡ ರೂಪವನ್ನು ಇಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಂಡನು. ಓ, ನೀನೇ, ಸರಿ, ಸರಿ. ಎಂದು ಮಂಪರದಲ್ಲಿ ನುಡಿದನು......

ಸೊಸೆ ಆಟಲಿ ಮತ್ತೆ ಬಂದಳು. ಮಂಪರ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದು ಕವಿ ಕಣ್ತೆರೆದನು. ಎದುರಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನಿಂತಿರುವ ತರುಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ಮರುಕವಾಯಿತು. ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅವಳನ್ನುನೋಡುತ್ತ ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕನು. ಆಟಲಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ನಕ್ಕಳು. ಮಾವನು ಉಳಿಯುವನೋ, ಕೈ ಬಿಟ್ಟು ನಡೆಯುವನೋ ? ಆ ಗಂಡನಿಂದ ತಾನು ಏನೊಂದು ಸುಖ ಅಥವಾ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಮಾವ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ, ಕನಿಕರದ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ಮುಖ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ, ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ಸಹ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆಟಲಿ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಗಯಟೆ ಅವಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸಿದ್ದನು. ಇಷ್ಟರ ಮನೆಯ ಹುಡುಗಿ, ಚತುರೆ, ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಮಗನ ದುರ್ವರ್ತನೆಯಿಂದ ಅವಳ ಬದುಕು ಕಹಿಯಾಗಿತ್ತು. ತಾನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ನಡೆದು ಅವಳ ಬೇಸರವನ್ನು ಕಡಮೆ ಮಾಡುವುದೇ ಅವನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತು ಚಿಂತೆಯನ್ನು ನಗೆಯಿಂದ ಮರೆಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಸೊಸೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕವಿಯ ಎದೆ ಕರಗಿ ನೀರಾಯಿತು. ಆಟಲಿ ಸೊಸೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಮಗಳಾಗಿದ್ದಳು. ಇಂದು ಮತ್ತೆ ಅವಳು ಮಗಳಾದಳು. ಅವಳು ಅಷ್ಟೇನೂ ಚೆಲುವೆ ಅಲ್ಲ; ಆದರೆ ಚೆಲುವೆ ಅಲ್ಲದೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕನಿಕರದಿಂದ ನೋಡಿದ ಕವಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಚೆಲುವೆ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆಟಲಿಯ ಈ ಚೆಲುವು ಮಗಳ ಚೆಲುವಾಗಿ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಸೊಗಸಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಸ್ಯದಿಂದ ಅವನು 'ನನಗೆ ಕೈಮುತ್ತು ಕೊಡು' ಎಂದನು. ಆಟಲಿ ಕೈನೀಡಿದಳು. ಕವಿ ಆ ಕೈಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೈಯಿಂದ ಸವರಿ, ತುಟಿಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮುದ್ದಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟೇ ಅವನಿಗೆ ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ಮತ್ತೆ ಮಂಪರದಲ್ಲಿಳಿದನು.

ಮತ್ತೆ ಆ ಮುಖವೇ? ಅಲ್ಲ, ಆಟಲಿಯ ಮುಖ. ಅಲ್ಲ, ಮಗಳ ಮುಖ. ಅಲ್ಲ, ತನಗೆ ಮಗಳೆಲ್ಲಿ? ಸೊಸೆಯ ಮುಖ. ಅಲ್ಲ, ಅದೇ ಮುಖ......

ತಾನು ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಹುಡುಕಿದ್ದನು. ಅದು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ಆಸೆಯನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟು ನೀತಿಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿದ್ದನು. ಅದು ಆಗ ಸುಖವನ್ನು ತಂದಂತೆ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಆಮೇಲೆ ಸುಖಕ್ಕೂ ಹತ್ತುಮಡಿಯ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ತಂದಿತ್ತು. ತೃಪ್ತಿ ಸುಖ, ಸುಖ ತೃಪ್ತಿ. ಸುಖವನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಬೇಕೇ? ಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಬೇಕೇ? ಯಾವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು? ತ್ಯಾಗವೇ, ಭೋಗವೇ? ನೇಮವೇ, ಇಚ್ಛೆಯೇ? ಆಂತರಿಕ ಸಂಬಂಧವಿದೆಯೆಂದು, ಪ್ರೇಯಸಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ? ನೀತಿಯೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಏಕಪತ್ನೀವ್ರತನಾಗಿರುವುದೇ?

ಕವಿ ಈ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಿರುವಿಹಾಕುತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಲಗಿದ್ದನು. ತುಂಬ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಮನಸ್ಸು ಸೋತಿತ್ತು.

ಯಾವುದು ಸರಿ, ಯಾವುದು ಸರಿ, ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಸುರುಳಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವುದು ಸರಿಯೋ? ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಈಗ ಇರುವ ತಿಳಿವಿಂದ ಇದೇ ಸರಿಯೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಳಕಿದ್ದರೆ ಯಾವುದು ಸರಿಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಳಕು ಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕವಿ ಒಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿದನು. ಮಂಚ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಿರುಗುಟ್ಟಿತು. ಸೇವಕನು ಬದಿಗೆ ಬಂದನು. ಇವನು ಬಂದ ಸಪ್ಪಳದಿಂದ ಇರಬೇಕು ಕವಿ ಕಣ್ತೆರೆದನು. ಅವನಿಗೆ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಸಾಲದೆಂದು ಕಂಡಿತು. ಅವನು ಸೇವಕನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಕಿಟಕಿ ತೆರೆ, ಇನ್ನಷ್ಟು ಬೆಳಕು ಬರಲಿ,' ಎಂದನು. ಸೇವಕನು ಹೋಗಿ ಕಿಟಕಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ತೆರೆದು ಮರಳಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಬಳಿ ಬಂದನು. ಆ ವೇಳೆಗೇ ಕವಿಯ ಉಸಿರು ಸೋತುಹೋಗಿತ್ತು. ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ಏನೋ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿದಂತಾಗಿ ಸೇವಕನು ಓಡಿಹೋಗಿ ಸೊಸೆ ಆಟಲಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಬಂದನು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟು ಅವಳೂ ಬಂದಳು. ಆ ವೇಳೆಗೇ ಕವಿಯ ಪ್ರಾಣಪಕ್ಷಿ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೆಳಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಹಾರಿತ್ತು.

ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಉಗಾದಿ

ಶಾಮಣ್ಣನವರು ಹೇಳಿದ ರಂಗಪ್ಪನ ದೀಪಾವಳಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ನಾನು ಬರೆದಾಗ, ಈ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಬರವಣಿಗೆಯಿಂದ ಬೇಸರಗೊಂಡ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ತಾವು ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಉಗಾದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕಥೆ ಬರೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದರಂತೆ. ವೆಂಕಟರಾಯನ ಪಿಶಾಚವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತ ನಾನು ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನ ಭೇತಾಳವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಬರೆದರೆ ನನಗೆ ಸಂತೋಷ ಎಂದೆ. ಈಚೆಗೆ ಯಾರೋ ಮಿತ್ರರು ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನ ಭೇತಾಳ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಒಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಬರೆದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಉಗಾದಿ ಇನ್ನೂ ಕಥೆಯಾಗಿ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ನಮ್ಮೂರ ಪಕ್ಕದ ಮುದರಂಗಿ ಪಟೇಲನ ಹೆಸರು ಉಗ್ರಪ್ಪ. ನಾನು ಕೆಲವು ದಿನದ ಹಿಂದೆ ಅವನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅವನ ಜೀತದ ತಿಮ್ಮನು ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಉಗ್ರಪ್ಪನಿಗೆ ಬಹಳ ಬೇಸರವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡಿತು. 'ಏನು, ಉಗ್ರಪ್ಪ, ತುಂಬ ಬೇಸರವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದಲ್ಲಾ,' ಎಂದೆ. ಅವನು 'ಏನು ಸ್ವಾಮಿ, ಮಾಡೋದು., ಊರಾಗಿನ ಮಂದಿ ನನಗೆ ದಿನಾ ಉಗಾದಿ ಮಾಡುತಾರೆ,' ಎಂದ. ಉಗಾದಿ ಎಂದರೆ ಊರಿಗೆಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬ; ಮುದರಂಗಿಯ ಗೌಡನಿಗ ಬರೀ ಆಯಾಸ. ಮನೆಯ ತಾಯಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬಡಿಸಿ, ತಾನು ಆಯಾಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಣುವಂತೆ ಮುದರಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಬಾಳು. ಬೇರೆ ಒಬ್ಬ ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಉಗಾದಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರು ಯಾರಾದರೂ ವರ್ಣಿಸುವ ಮೊದಲು ನಾನೇ ನಮ್ಮ ಈ ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಒಂದು ಉಗಾದಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸೋಣವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದೇನೆ. ಇದು ಈಗ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷದ ಹಿಂದಿನ ಮಾತು.

ಅಂದು ಯುಗಾದಿ. ಉಗ್ರಪ್ಪನು ಇನ್ನೂ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದಾನೆ. ವಾಸದ ಮನೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ. ಅಲ್ಲಿ ದನ ಏತಕ್ಕೋ ಭಯಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಒಂದು ಹಸು ಅಂಬಾ ಎಂದು ಕೂಗಿ

ಕೊಂಡಿತು. ಗೌಡನು ಎದ್ದನು. ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, 'ಎಲಾ ಮಾರ, ಯಾಕೋ ದನ ಬೆದರುತವೆ. ಚಿರತೆ, ಗಿರತೆ ಬಂತೇನೊ, ನೋಡೋ', ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ಮಾರನ ಸೊಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಏನಾಯಿತೋ ಎಂದು ಉಗ್ರಪ್ಪ ತಾನೇ ಹೋಗಿ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದನು. 'ಎಲಾ, ಮಾರ' ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ದನವೆಲ್ಲ ಮಲಗಿದ್ದವು. ಒಂದು ಕರು ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಓಡಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ತಾಯಿ ಗೊತ್ತಿನ ಬಳಿ ನಿಂತು ಬೆದರಿ ನುತ್ತುತ್ತಿತ್ತು. ಗೌಡನ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ಹಸು ಸುಮ್ಮನಾಯಿತು; ಕರು ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಗೌಡನು ಮತ್ತೆ 'ಮಾರ, ಮಾರ' ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಗೌಡನ ತಮ್ಮನು ಇವನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದವನು 'ಏನಣ್ಣ, ಯಾಕೆ?' ಎಂದನು. ಗೌಡನು 'ನೋಡು ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಾದರೂ ಚಿರತೆ, ಗಿರತೆ ಬಂದಿತ್ತೇನೊ. ಹೋದವರ್ಷ ಎರಡು ದನ ಕಳೆದುಕೊಂಡದ್ದಾಯಿತು. ಈ ಸಲ ಉಗಾದೀಗೇನೇ ಒಂದು ಜೀವ ಬಲಿ ಕೊಡೊ ಹಂಗಾದೀತು. ಆ ಮಾರ ಎಲ್ಲ?' ಎಂದನು. ತಮ್ಮನು 'ಮಾರ ಎಲ್ಲಿ? ಮಾರ ಆ ಲಿಂಗಿ ಮನೇಲಿ! ದನ ಏನಾದರೆ ಅವನಿಗೇನು? ಸಿವಾಳಸ್ತೀನಿ. ಆಗ ತಿಳೀತವೆ' ಎಂದನು. ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ತಮ್ಮನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಂದು ಉಗ್ರಪ್ಪ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದನು.

ಬೆಳಕು ಹರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಗಿತ್ತು. ನೀರಗಂಟಿ ಮುನಿಯ ಬಂದನು. 'ಏನಪ್ಪ, ಈ ಚಿನ್ನಪ್ಪನ ತಂಟೆ ಬಾಳ ಆಯ್ತು. ಇವನ ಗದ್ದೆಗೆ ಒಂದು ದಿನ, ರಾಮಪ್ನ ಗದ್ದೆಗೆ ಒಂದು ದಿನ ನೀರು ಕೊಡೋದು ಅಂತ ಹೇಳಿದ್ದೈಲ್ಲ. ನೆನ್ನೆ ಸಂಜೆಯಾಗ ಇವನ ಗದ್ದೆಗೆ ನೀರು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ರಾಮಪ್ಪನ ಗದ್ದೆಗೆ ತಿರಿವಿದೆ. ಬೆಳಗಾಗ ಹೋಗೋ ವೇಳೆಗೆ ಇವನ ಗದ್ದೆಗೇ ನೀರು ಹರೀತಾ ಅದೆ. ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದೆ. ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಬರ್ತಾನೆ, ನನ್ನ ನೋಡಿ, ಇದೇನಯ್ಯ ಸರತಿ ತಪ್ಪಿ ನನ್ನ ಗದ್ದೆಗೇ ನೀರು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀಯಲ್ಲ, ಅಂತಾನೆ. ನಾ ಬಿಟ್ಟೆನೋ, ನೀ ಬಿಟ್ಟೆಯೋ ಅಂತ ನಾ ಅಂದೆ. ನೀರಗಂಟಿ ಬಿಡದೀರ ನೀರು ಹರಿತದೆಯೇನೊ ಅಂತ ತನ್ನ ಗದ್ದೆಗೆ ಹೋಗೋ ನೀರ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ. ಇವನಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಅಂತನ್ನೋದು ಲೆಕ್ಕ ಇಲ್ಲ. ನೀರು

ಬಿಡೋದು ಹಾಳೇವು ಆಯಿತು. ಹಿಂಗಾದ ಮೇಲೆ ನಾಯಾಕೆ ನೀರಗಂಟಿ. ಈ ಉತ್ತುಮರೇ ನೀರಗಂಟಿಗಳಾಗಲಿ' ಎಂದ.

ಉಗ್ರಪ್ಪ 'ಆಗಲಿ ಕೇಳೋಣಂತೆ' ಎಂದ. ಕೆರೆಯ ಕಡೆ ಹೋಗಿ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು ಎಂದು ಹೊರಟ. ಮೂರು ಮನೆಯಾಚೆ ಮರಿಯನ ಮನೆ. ಮರಿಯನು ಆಗತಾನೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಬಂದು ಗೌಡನಿಗೆ 'ಉಗ್ರಪ್ಪ, ಈ ಚಿರತೆ ಹಾವಳಿ ಬಾಳ ಆಯ್ತು. ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ಮರಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಬೋನಿಕ್ಕಬೇಕು. ಒಸಿ ಹೊತ್ತಿನಾಗೆ ಚಿರತೆ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ತಾವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು', ಎಂದ. ಗೌಡನು 'ನಿನ್ನ ಕೊಟಿಗೆ ತಾವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತಾ, ನಮ್ಮ ಕೊಟಿಗೇಲಿ ದನ ಬೆದರಿದವು, ಯಾಕೆ ಎಂತ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದೆ, ತಿಳೀಲಿಲ್ಲ. ಚಿರತೆ ಇರಬಹುದು, ಅಂತ ಅಂದುಕೊಂಡೆ. ಬಂದಿತ್ತಾ, ಬೊಡ್ಡೀಮಗನ್ದು,' ಎಂದನು. ಈ ಚಿರತೆಗಳನ್ನು ಏನು ಮಾಡುವುದು ಅಂತ ಗೌಡನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಊರ ಹತ್ತಿರಲೇ ದೇವರು ಒಂದು ಗುಡ್ಡ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಏನು ಮಾಡುವುದು? ಗುಡ್ಡ ಎಂದಮೇಲೆ ಚಿರತೆ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲ ಇವರು ಒಂದು ಚಿರತೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪಾರ್ವಾಟೆ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸುವುದು. ಮೂರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಚಿರತೆ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಬರುವುದು. ಗೌಡ 'ಮದರಂಗಿ ದನ ಚಿರತೆಗೆ ಪಾಟ ಆಗಿಬಿಟ್ಟದೆ. ಬೇರೆ ದನ ಇಷ್ಟು ರುಚಿ ಇಲ್ಲವೇನೊ' ಎಂದ.

ಮದರಂಗಿಯ ಊರ ಮುಂದಿನ ಕೆರೆ ಬಹು ಅಂದದ ಕೆರೆ. ಅದರ ಕಟ್ಟೆಯ ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಅರಳಿಯ ಮರ. ಗೌಡನು ಕೈ ಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು, ಅರಳಿಯ ಮರಕ್ಕೆ ಕೈ ಮುಗಿದು, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿ, ತಣ್ಣನೆ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಳಿಗೆ ಮೈಕೊಟ್ಟು, ಸೂರ್ಯನು ಹುಟ್ಟುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತನು. ತಣ್ಣನೆ ಗಾಳಿ ಬಲಗಡೆಯಿಂದ ಹೊಸಹಳ್ಳಿಯ ತೋಟಗಳಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅರಳಿಯ ಮರದ ಎಲೆ ಇನ್ನೂ ಎಳೆಯದು. ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಮರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಬ್ದ ತೀರ ಮೆದುವಾಗಿತ್ತು. ಇನ್ನೂ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದ ತಳಿರು ಗಾಳಿ ಸೋಕಿದರೂ ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಾವವಿದ್ದರೂ ಮಾತನ್ನರಿಯದ ಹಸುಳೆಯಂತೆ. ಕಟ್ಟೆಯ ಆಚೆಯ ಕೊನೆಗೆ

ಒಂದು ತೋಪು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾವು, ಇಪ್ಪೆ, ತುಂಬ ಹಸುರೊಡೆದು ರಮ್ಯ ವಾಗಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಮಾವು ಕಾತಿವು, ಕೆಲವದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೂದ್ದವು. ಇಪ್ಪೆಯ ಹೂವಿನ ಕಂಪು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಬಂದಂತೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಎದುರ ಆ ತೋಪಿನ ಇಪ್ಪೆಯದಿರಲಾರದು. ಬಲಗಡೆಯ ಹೊಸ ಹಳ್ಳಿಯ ತೋಪಿನ ಇಪ್ಪೆಯದು ಇರಬೇಕು. ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ಹೊಂಗೆಯ ಸಾಲು; ಎಲೆ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣ, ಕೆಳಗೆ ಹೂವಿನ ಹಾಸು. ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತ್ತು. ಇರುವಷ್ಟನ್ನು ಜತನದಿಂದ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮಳೆ ಬರುವವರೆಗೆ ದನಕರುವನ್ನು ಕಾಮುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಮೂಡಲು ಕೆಂಪೇರಿತು. ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಸೂರ್ಯನು ನೆಲದ ಅಂಚಿನಿಂದ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮೇಲೆದ್ದನು. ಅವನ ಚಕ್ರದ ಒಂದು ರೇಖೆ ಆ ಅಂಚಿನಿಂದ ಎದ್ದು ಕಂಡಕ್ಷಣವೇ ಉಗ್ರಪ್ಪನು ಎದ್ದು ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತನು. ಮಂಡಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಾಣುವವರೆಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತಿದ್ದು ನಂತರ ಕಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತ ಹೊರಟನು.

ನೀರಗಂಟಿ ಮುನಿಯನು ಇದುವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲೊ ದೂರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು, ಗೌಡನು ಕಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ಹೊರಟ ಒಡನೆ ಬಂದು ಹಿಂದೆನಡೆದನು. ಗೌಡನು 'ನೀರು ಜತನವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೊ ಮುನಿಯ' ಎಂದನು. ಮುನಿಯನು 'ಹೌದಪ್ಪ, ಆ ಚಿನ್ನಪ್ಪನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೇಳು'ಎಂದನು.

ಚಿನ್ನಪ್ಪನ ಗದ್ದೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಗೌಡನು ಅದರ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಅದರ ತೆವರಿನಮೇಲೆ ಒಂದು ಗರುಡಪಕ್ಷಿ ಕುಳಿತಿತ್ತು. ಇವನು ಅತ್ತ ನೋಡುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅದು ಮೇಲೆದ್ದು ಒಂದು ಸುತ್ತು ಹಾಕಿ ಗದ್ದೆಯ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ಕಡೆ ಇಳಿಯಿತು. ಗೌಡನು ಕ್ಷೇಮಕಾರಿಯ ದರ್ಶನ ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಆಗುತ್ತದೆಂದು ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಅವನು ಪಕ್ಷಿಗೆ ಕೈ ಮುಗಿದನು. 'ಪಕ್ಷಿರಾಜಾಯತೇನಮಃ' ಎಂದು ಮೂರು ಸಲ ಮಂತ್ರದಂತೆ ಉಸುರಿದನು. ಪಕ್ಷಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುವುದನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವವರೆಗೆ ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಕಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದನು.

ಎದುರಿಗೆ ರಾಮಾಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಂದರು. ಗೌಡನು ಅವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು 'ಏನು ಉಗ್ರಪ್ಪ, ಕಟ್ಟೆ ನೋಡ್ತಾ ಇದ್ದೀಯಲ್ಲ. ಈ ಸಲದ್ದು ಮಣ್ಣಿನ ಕೆಲಸ ಇನ್ನೂ ತೊಡಗಿಲ್ಲ' ಎಂದರು.

ಗೌಡನು 'ಆಯಿತು. ನೀರು ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಇಳಿದಮೇಲೆ ಆಗ ಬೇಕಾಗಿರುವ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಬಿಡ್ತಾರೆ' ಎಂದನು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು: 'ಏನೋ ನಮ್ಮೂರ ಪುಣ್ಯ. ಇಂಥ ಕೆಲಸ ಸುಲಭ ವಾಗಿ ಆಗ್ತಾ ಇದೆ. ಮಾದಾವರದ ಕೆರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಏನು ತೊಂದರೆ ಯಾಗಿದೆ. ನೋಡಬೇಕು. ಗ್ರಾಮದವರು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ಸರ್ಕಾರ ದವರೇ ಮಾಡಿಸಿ ಖರ್ಚನ್ನು ದಂಡ ವಸೂಲು ಮಾಡತಾರಂತೆ.'

'ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಮಾತು ಆದರೆ ನಾವು ಉಳಿಯೋದು ಹೇಗೆ? ಮಾದಾವರದವರು ಪುಣ್ಯವಂತರು. ಪುಂಡು ಮಾಡಬಹುದು. ಬಡತನ ದೂರು ಕಂದಾಯ ಕೊಡೋವೆ ಕಷ್ಟ. ಇನ್ನು ದಂಡ ಏನನ್ನು ತೆತ್ತು ಬದುಕೋದು?' ಎಂದ ಗೌಡ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಗೌಡನೂ ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಆಡಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು 'ನಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಬೀಗಿತಿಗೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವಂತೆ. ಅಳಿಯಂದಿರು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದಾರೆ. ಬಂದು ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಆಗಿತ್ತು, ಬರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹುಡುಗಿ, ಬೇಗನೆ ಹೋಗಬೇಕಪ್ಪಾ, ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೆ ಕೋಪ ಮಾಡ್ತಾರೆ ಎಂತ ಹೇಳ್ತಾ ಇದೆ' ಎಂದರು. ಗೌಡನು 'ಹುಡುಗಿ ಹಂಗೆ ತಾನೆ ಅನ್ನಬೇಕು, ಕಳುಹಿಸಬಹುದಲ್ಲ' ಎಂದನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿ, 'ಊರಲ್ಲಿ ಇರೋ ನಾಲ್ಕು ಗಾಡಿ ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಬಾಡಿಗೆ ಹೊಡೀತಾ ಇವೆ. ನನಗಾಗಿ ಅವರು ಬಾಡಿಗೆ ಬಿಡೋಹಾಗಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಎಂತ ಅವರು ಒಂದು ದಿನ ಬಂದರೆ ಅವರು ಬಿಡೋ ಬಾಡಿಗೆ ನಾನು ಕೊಡೋ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿ ಬೇರೆ ಬಸುರಿ ಎಂತ ಕಾಣ್ತದೆ. ಇರಮ್ಮ, ಗೌಡನ್ನ ಕೇಳಿ ಒಂದು ದಿನ ಕುದುರೆ ತಕ್ಕೊಳ್ತೇನೆ, ಹೋಗೋಣಂತೆ ಎಂತ ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಅವಳನ್ನು ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಸೇರಿಸ ಬಹುದು' ಎಂದರು. ಗೌಡನು 'ಅದಕ್ಕೇನಂತೆ, ಎಂದು ಬೇಕಾದರೂ

ತಕ್ಕೊಳ್ಳಿ, ಮದರಂಗಿ ಹೆಣ್ಮಗಳು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಕುದುರೆ ಇಲ್ಲವೆ? ನನ್ನ ಮಾತು ಹೇಗಾದರೂ ಆಗ್ತದೆ' ಎಂದನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿ, 'ಏನೋ ಅಪ್ಪ, ನೀನು ಗೌಡನಾಗಿ ಇರೋ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಮಗೆಲ್ಲ ಧೈರ್ಯ. ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ, ಸಿಷ್ಟೂರಕ್ಕೆ ಆಗ್ತೀಯ' ಎಂದರು. ಗೌಡನು 'ಯಾರ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾಡಿಯೇನು? ಮದರಂಗಿಯ ಗೌಡ ಒಳ್ಳೇವನು ಅಂತಾರಲ್ಲ. ಕುದುರೆ ಇಲ್ಲ ಅಂದರೆ ಅವನೂ ಎಲ್ಲರ ಹಂಗಾದ. ನಿಮ್ಮ ತೋಟಕ್ಕೂನು ನುಗ್ಗಿರತದೆ ನಮ್ಮ ಕುದುರೆ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ. ಶಾರದಮ್ಮನ್ನ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ತೊಂಡುಮೇಯ್ದು ನಾಲ ತೀರಿಸ್ತದೆ' ಎಂದನು. ರಾಮಾಶಾಸ್ತ್ರಿ ನಕ್ಕು ಮುಂದರಿದನು. ಗೌಡನು ಕೆರೆಯ ಆಚೆ ತೋಪಿನಲ್ಲಿ, ಅದರಾಚೆಯ ಮಾಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ತಿರುಗಿ ಸುತ್ತ ನೋಡಿ ಊರ ಕಡೆಗೆ ಮರಳಿ ತಿರುಗಿದನು. ಆ ದಿವಸ ಯುಗಾದಿ, ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಎಂದು ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳಿದ್ದಳು. ದಿನ ಬೆಳಗಾದರೆ ಅವನು ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಪ್ರಾಯಶಃ ಎದ್ದ ಒಡನೆ ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಚೆರತೆ ಬಂದು ಅದು ತಪ್ಪಿತ್ತು. ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸೋಣವೆಂದು ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇಗನೆ ನಡೆದನು. ಊರಮುಂದೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ತೈನಾತಿ ಜವಾನನೊಬ್ಬನು ಅವನನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡನು. ಗೌಡನು ಅವನನ್ನು 'ಏನು ಮೂಕಣ್ಣ, ಹಬ್ಬದ ದಿನ ಬಂದೆ' ಎಂದನು. ಜವಾನನು 'ಈ ಸಲ ಸುಬೇದಾರರು ಯುಗಾದಿ ಬೆಲ್ಲ ಕೊಡೋದಕ್ಕೆ ಗುರುಸಂದ್ರದ ಪಟೇಲ ಬೆಲ್ಲ ಕಳಿಸ್ತೇನೆ ಎಂತ ಹೇಳಿದ್ದ. ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿದ ಬೆಲ್ಲ ಶಾನುಭೋಗರ ಮನೇಲಿ ಇಟ್ಟರು. ಶಾನುಭೋಗರು ತಿಳೀದ ಹಾಗೆ ಮನೆ ಪ್ರಸ್ತದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಬಳಸಿಬಿಟ್ಟರಂತೆ. ಹತ್ತು ಮುದ್ದೆ ಬೆಲ್ಲ ಕಡಮೆ ಬಂದಿದೆ. ಶೇಕದಾರ್ರು 'ಎಲಾ ಮದರಂಗಿಗೆ ಹೋಗಿ ಉಗ್ರಪ್ಪನವರ್ನ ಕೇಳಿ ಹತ್ತು ಮುದ್ದೆ ಬೆಲ್ಲ ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡು ಬಾ ಅಂದರು' ಎಂದನು.

ಗೌಡನು 'ಹೌದಪ್ಪ, ನಮ್ಮ ಊರು ಚಿಕ್ಕ ಊರೇ, ನಮ್ಮ ಸರತಿಬೆಲ್ಲ ಕೊಡೋದೇ ನಮಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗ್ತದೆ. ಬೇರೆಯವರ ಸರ್ತಿಗೆ ಏನು ಮಾಡುವುದು' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ 'ಹತ್ತೆ ಮುದ್ದೆ ಸಾಕೊ.

ಶೇಕದಾರರಿಗೇನಾನ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇಕೊ,' ಎಂದನು. ಸೇವಕನು 'ಅದೆಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮಿಷ್ಟ, ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯದೆ' ಎಂದನು.

ಗೌಡನು ಊರೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಅಲ್ಲಿ ಬಂದ ಯಾರನ್ನೋ ಕರೆದು ನಾಲ್ಕು ಕುಳಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬರಹೇಳು ಎಂದನು. ತೈನಾತಿಯವನು ಚಾವಡಿಯ ಒಂದು ಕಡೆ ಕುಳಿತನು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ರಾಮಪ್ಪನೂ ಚಿನ್ನಪ್ಪನೂ ಕೂಗಾಡುತ್ತ, ರಂಪುಮಾಡುತ್ತ ಚಾವಡಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ರಾಮಪ್ಪನು 'ಇಕೊ, ಗೌಡರು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಹೇಳು, ನ್ಯಾಯ ತೀರಿಸಲಿ' ಎಂದನು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ರಾಮಾಶಾಸ್ತ್ರಿಯೂ, ಪುರೋಹಿತ ರ್‍ಯಾಮಭಟ್ಟರೂ ಚಾವಡಿಗೆ ಬಂದರು. ಗೌಡನು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಕುಳಗಳು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಬಂದವು.

ರಾಮಪ್ಪ ಚಿನ್ನಪ್ಪ ತಮ್ಮ ನ್ಯಾಯದ ಮಾತನ್ನು ಎತ್ತಿದರು. ಗೌಡನು 'ಸ್ವಲ್ಪ ಇರಿ' ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಸುಬೇದಾರರು ದಾನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಮುದ್ದೆ ಬೆಲ್ಲ ಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದೂ, ಶೇಕದಾರ್ರಿಗಾಗಿ ಎರಡು ಮುದ್ದೆ ಕಳುಹಿಸುವುದು ಚೆನ್ನ ಎಂದೂ ಹೇಳಿ ಆ ನಾಲ್ವರೂ ಮೂರು ಮೂರು ಮುದ್ದೆ ಬೆಲ್ಲ ತರಬೇಕಾಗಿ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದನು. ಅವರು ಸುಮ್ಮನೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಸರತಿಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟದ್ದಾಯಿತು. ತಿರಿಗಿ ಇದೇನು ಸುಲಿಗೆ? ಎಂದು ಗೊಣಗಿದರು. ಗೌಡನು ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತನಾಡಿ ಅವರು ಎರಡೆರಡು ಮುದ್ದೆ ತರಬೇಕೆಂದೂ ತಾನು ನಾಲ್ಕು ಮುದ್ದೆ ಕೊಡುವುದಾಗಿಯೂ ಇತ್ಯರ್ಥ ಮಾಡಿದನು. ಮುನಿಯನನ್ನು ಕರೆದು 'ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮುದ್ದೆ ಬೆಲ್ಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಬೆಲ್ಲದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆದ ಮೇಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು 'ನೀನು ಕೊಡ್ತೀಯಾ ಅಂತ ಇವರು ಮಾತಿಗೆ ಮುಂಚೆ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸ್ತಾರೆ' ಎಂದರು. ಪುರೋಹಿತರು 'ಗೌಡ ಅವರಂತೆ ನಡಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಊರನ್ನೂ ಅವರು ಬಾಳಿಸ್ತಾ ಇದಾರೆ. ಮುನ್ನೂರು ಗ್ರಾಮದ ಧಣಿಗಳು ಈ ವರ್ಷ ಮದರಂಗಿಗೆ ಬಾವಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಎಲ್ಲಾ ಊರಿಗೂ ಕೊಟ್ಟರೆ?

ಊರವರೇ ಬಾವೀ ತೆಗೀಬೇಕು ಎಂದರೆ ಹತ್ತು ಮುವ್ವೆ ಜಿಲ್ಲವಲ್ಲಿ ಆಗ್ತದೆಯೆ?' ಎಂದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು 'ಮುನ್ನೂರು ಗ್ರಾಮದ ದಣಿಗಳು ಬಾವೀನ ತಮ್ಮ ಸಂಬಳದಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದರೇ? ಸರ್ಕಾರದ ದುಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿದರು' ಎಂದರು. ಗೌಡ 'ಸರ್ಕಾರದ ದುಡ್ಡು ಬಂದು ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಬಾವಿ ಆಗಬೇಕಾದದ್ದು ಏನಿತ್ತು? ನೋಡ ಏಳ್ತದೆ. ನೀರು ಹೊತ್ತು ನಿಲ್ತದೆ. ಗಾಳಿ ಎತ್ತಲಾಗಿ ಬೀಸಿ ಅದನ್ನು ಒಯ್ತುದೋ ಅತ್ತಲಾಗೆ ಬಂದು ಸುರೀತದೆ. ಗಾಳೀನ ನಮ್ಮಕಡೆ ಮಾಡಿಕೋಬೇಕು. ಹತ್ತು ಮುವ್ವೆ ಜಿಲ್ಲದ ಮುಖ ನೋಡಿ ಧಣಿಗಳನ್ನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳೋದೆ' ಎಂದನು. ಆಮೇಲೆ ಚಿನ್ನಪ್ಪನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಏನಯ್ಯ ಚಾವಡೀಲಿ ಕೂತು ಮಾಡಿದ ನ್ಯಾಯಾನ ನೀನೊಬ್ಬ ಮುರಿದೆಯಂತೆ. ಊರು ಹ್ಯಾಗೆ ಬಾಳೋದು' ಎಂದನು. ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಪ್ಪ ತಾನು ಹಾಗೇನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಮುನಿಯ ತನ್ನ ಗದ್ದೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ನೀರನ್ನ ನಿಲ್ಲಿಸದೆ ಮರೆತಿರಬೇಕು, ಎಂದು ವಾದಿಸಿದನು. ಮುನಿಯನು ಇದು ತೀರ ಸುಳ್ಳು ಎಂದು ಒದರಿದ ಮೇಲೆ, ಕಟ್ಟೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಎಲ್ಲೋ ಹರಿದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಸೂಚನೆ ಮಾಡಿದನು. ಮುನಿಯನು ಇದೂ ಸುಳ್ಳು ಎಂದಮೇಲೆ, ತನ್ನ ಆಳು ಎಲ್ಲಿಯೋ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ನೀರು ಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕು ಎಂದು ತಪ್ಪನ್ನು ಅರ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಗೌಡನು 'ಇದೆಲ್ಲ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಮಾತಾಯಿತು. ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಾಡಿದ ನ್ಯಾಯ ಒಬ್ಬ ಬೇಸಾಯಗಾರ ಮುರೀಬಹುದಾದರೆ ಚಾವಡಿಯಾಕೆ?' ಎಂದನು. ಚಿನ್ನಪ್ಪನು 'ಚಾವಡಿಯಾಕೆ? ರೈತರ ಮನೆ ಮುರಿಯೋಕೆ' ಎಂದನು. ಗೌಡನು 'ಯಾಕಯ್ಯ, ಬಹಳ ಮಾತನಾಡ್ತೀ' ಎಂದನು. ಚಿನ್ನಪ್ಪನಿಗೆ ಈ ವೇಳೆಗೆ ಕೋಪದಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಿತ್ತು. ಅವನು 'ಯಾತರ ಗೌಡಿಕೆ ಇದು, ಮುಟ್ಠಾಳ ಗೌಡಿಕೆ. ತನಗೆ ಮೂರೆಕರೆ ಬೆಳೆಗೆ ನೀರು ಬೇಕು. ರಾಮಪ್ಪನಿಗೆ ಎರಡು ಎಕರೆಗೆ. ಆದರೂ ಒಂದು ದಿನ ತನಗೆ, ಒಂದು ದಿನ ರಾಮಪ್ಪನಿಗೆ ಎಂತ ಗೌಡ ನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದ್ದ. ಇದು ಹ್ಯಾಗೆ ಸರಿ? ರಾಮಪ್ಪನಿಗೆ ಗೌಡನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಬಂಧ ಇತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಗೌಡ ಪಕ್ಷಪಾತ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಗೌಡ, ಗೌಡ ಅಂತ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು

ಸುಲಭ. ಗೌಡಿಕೇನ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಕಷ್ಟ.' ಗೌಡನು ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದನು. 'ಗೌಡಿಕೆ ನೀನೇ ಮಾಡುತೀಯೇನಯ್ಯ?' ಚಿನ್ನಪ್ಪ: 'ಅದು ಯಾರು ಹೇಳಿದರು?' 'ಅಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಐದು ದಿವಸದ ಹಿಂದೆ ಎಲ್ಲರೆದುರಿಗೆ ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡು ಈವತ್ತು ಪಕ್ಷಪಾತ ಅಂತೀಯಲ್ಲ. ನನ್ನ ಗೌಡಿಕೆ ಮುಟ್ಕೊಳ ಗೌಡಿಕೆ ಆದಮೇಲೆ ನೀನೆ ಮಾಡಬೇಕು ರುಸ್ತುಂ ಗೌಡಿಕೆ' ಎಂದ. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಶಾನುಭೋಗರು ಬಂದು ಈ ಮಾತು ಆ ಮಾತು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿದರು. ಚಿನ್ನಪ್ಪನೊಂದಿಗೆ ತಾವು ಮಾತನಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವನಿಂದ ತನ್ನ ಮಾತು ತಪ್ಪು ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಗೌಡನನ್ನು ಕುರಿತು ಸಿಕ್ಕಾ ಬಟ್ಟೆ ಮಾತನಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಗೌಡನು ಕೊಡಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕು ಮುದ್ದೆ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಚಿನ್ನಪ್ಪನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನ್ಯಾಯ ವಾಯಿತು. ಗೌಡನು 'ಇವನು ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ನಾಲ್ಕು ಮುದ್ದೆ ಬೆಲ್ಲ ನಾ ಇವನಿಂದ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲಾ? ಸುಬೇದಾರರು ಬೆಲ್ಲಾನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡ್ತಾರೆ. ಆ ಪುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಸಿ ನನಗಿರಲಿ. ನಾನು ಈ ಹೊತ್ತು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಇಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲ ಹಂಚೋಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮದೇ ಬೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲೂ ಹಂಚಲಿ' ಎಂದನು. ಎಲ್ಲ ಮಾತೂ ಆದ ಮೇಲೆ ಊರಿನ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ರಾಮನವಮಿಯ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಪಾನಕದ ಸೇವೆ ಚಿನ್ನಪ್ಪನದು ಎಂದು ನಿರ್ಧರವಾಯಿತು.

ಈ ವೇಳೆಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಮುದ್ದೆ ಬೆಲ್ಲ ಚಾವಡಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಗೌಡನು ತೈನಾತಿಯವನನ್ನು ಕರೆದು ಇದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಕೊಟ್ಟು ಊರ ಇಬ್ಬರು ತರುಣರ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅವರು ಹೊರಡುವ ಮೊದಲು ಶೇಕದಾರರಿಗೆಂದು ಕೊಟ್ಟ ಎರಡು ಮುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ನಣ್ಣದನ್ನು ತೈನಾತಿಯವನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಅವನು 'ನಾನು ಕೇಳೋಣ ಅಂತ ಇದ್ದೆ, ನೀವೇ ಹೇಳಿದಿರಿ' ಎಂದು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು. ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು 'ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಬೇದಾರರಿಗೆ ಸೇರೋದೆಷ್ಟೊ,

ಬಿಡೋದೆಷ್ಟೊ' ಎಂದರು. ಪುರೋಹಿತರು 'ಜೇನು ಹಿರಿದೋರು ಕೈನೆಕ್ಕದೆ ಇರ‍್ತಾರೆಯೆ? ಇವನಿಗಿಷ್ಟು, ಶೇಕದಾರರಿಗಿಷ್ಟು ಆದ ಮೇಲೆ ಉಳಿದದ್ದು ಸುಬೇದಾರರ ಮನೆ ಮುಟ್ಟುತದೆ' ಎಂದರು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ 'ಮುಟ್ಟಿತೊ ಇಲ್ಲವೋ ಉಗ್ರಪ್ಪ ಏನೂ ಕೇಳೋ ಹಾಗಿಲ್ಲ' ಎಂದರು. ಶಾನುಭೋಗರು 'ಉಗ್ರಪ್ಪ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಬಿಡೋದಿಲ್ಲ. ತಿರಿಗಿ ಸುಬೇದಾರರನ್ನು ಕಂಡಾಗ, ಬೆಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇನು ಹದನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ಒಳ್ಳೇದು ಕಳಿಸ್ತಾ ಇದ್ದೆ, ಅಂತಾನೆ. ಆಗ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತೆ ಮುಟ್ಟಿದ್ದು ಇಲ್ಲದ್ದು' ಎಂದರು.

ಗೌಡನು ಮೆಲ್ಲನೆ ನಕ್ಕನು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಗೌಡನ ಮನೆಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಬಂದು ನೀರು ಕಾದಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಗೌಡನು ಪುರೋಹಿತನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಭಟ್ಟರೆ, ಬೇಳೆ ಬೆಲ್ಲ ಮನೆಗೆ ಬಂತೊ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಪುರೋಹಿತರು 'ಬಂದಿರಬೇಕು, ನಾನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ' ಎಂದರು. ಗೌಡನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 'ಎಲಾ, ಮನೆಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ಭಟ್ಟರ ಮನೆಗೆ ಬೇಳೆ ಬೆಲ್ಲ ಹೋಯಿತೆ ಅಮ್ಮುನ್ನ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ' ಎಂದನು. ಅವರು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಾಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಓಡಿ ಬಂದು 'ಆಗಲೇ ಕಳಿಸಿದರಂತೆ' ಎಂದರು.

ಶಾನುಭೋಗರು ಆಮೇಲೆ ಊರಿನ ಕಂದಾಯದ ಮಾತನ್ನು ಎತ್ತಿದರು. 'ಎರಡು ಕಂತು ಮುಗಿಯಿತು. ಇದು ಮೂರನೆಯ ಕಂತು. ಹದಿನೈದು ಕುಳ ಬಾಕಿ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಈ ಸಲ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು' ಎಂದರು. ಗೌಡನು ಅದು ಯಾರೆಂದು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಯಾರು ಇದ್ದರೆ ಅವರನ್ನ ಕರೆತರ ಬೇಕೆಂದು ನೀರಗಂಟಿಯನ್ನ ಅಟ್ಟಿದನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಜನ ಬಂದರು. ಅವರಿಗೆ ಶಾನುಭೋಗರು ಲೆಕ್ಕಹೇಳಿ, ಅವರು ತೆತ್ತಿದ್ದ ಹಣಕ್ಕೆಲ್ಲ ವಿವರ ತಿಳಿಸಿ, ಮಾತು ಮುಗಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವಾಯಿತು. ಇದೆಲ್ಲ ಆದಮೇಲೆ ಶಾನುಭೋಗರು 'ಅಯ್ಯ, ಗೌಡರು ಹಬ್ಬದ ದಿನ ಕರೆಯುವುದು ಬೇಡ ಎಂದರೂ ಕರೆದು ಈ ಮಾತು ಮುಗಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಸಲ ಕಂತು ತೆರದೆ ಇದ್ದರೆ ಕಚೇರಿಯಿಂದ

ನೋಟೀಸಾದೀತು ಜೋಕೆ' ಎಂದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ರಾಜಪ್ಪ 'ಅದೇನೋ ಸರಿ ಅನ್ನಿರ, ನಮಗೆ ನೀವು ಉಗಾದಿ ಮಾಡದೀರ ಇದ್ದರೆ ಸರ್ಕಾರ ನಿಮಗೆ ಉಗಾದಿ ಮಾಡ್ತಾರೆ. ಲೋಟೀಸ್, ಗೀಟೀಸ್ ಆಗೋದಕ್ಕೆ ಬಿಡಬೇಡಿರ' ಎಂದನು.

ಗೌಡನು 'ನೋಟೀಸ್ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಂದಾಯ ತೆರೋಕೆ ಮದರಂಗಿ ಏನು ಮಾದಾವರ ಆಯಿತೆ? ಒಂದು ನೋಟೀಸ್ ಆದರೆ ನನಗೆ ಈ ಗೌಡಿಕೆ ಬೇಡ' ಎಂದನು.

ಗೌಡನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಏನೋ ಕೂಗಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನೆಂದೂ ಗೌಡ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂದೂ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಆಗಲೇ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಗಂಡನು ಬಂದೊಡನೆ ಅವಳು 'ಏನು ನಿನಗೆ, ಹಬ್ಬ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲವೊ? ಊರೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬ. ತಲೆಗೆ ಈಸು ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮಿಂದು ಹೋಗುವುದು ಬಿಟ್ಟು ವರ್ಷದ ಗೌಡಿಕೆಯೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಗಿಸಬೇಕೊ? ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಕಾದವೆ. ಅಪ್ಪಾಜಿ ಬರಲಿ ಅಂತ. ಹೊತ್ತು ನೆತ್ತಿಗೆ ಏರಿತು' ಎಂದಳು.

ಗೌಡನು 'ನಾ ಏನ ಮಾಡಲಿ. ಬೆಳಗಾಗ ಎದ್ದು ಚಿರತೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಮುಸಿಯ ಚಿನ್ನಪ್ಪನ ಮೇಲೆ ದೂರು ತಂದ. ತೈನಾತಿ ಮೂಕ ಬೆಲ್ಲ ಅಂತ ಬಂದ. ಶಾನುಭೋಗರು ಬಾಕಿ ಮಾತು ತಂದರು. ಅಂತು ಇಂತು ಚಾವಡಿ ಬಿಡೋದು ನಡುಮದ್ಯಾನ ಆಯ್ತು' ಎಂದ.

ಹೆಂಡತಿ 'ಅದೇನು ಆ ಚಿನ್ನಪ್ಪ ನಿನ್ನ ಪೂರಾ ಬಯ್ದನಂತೆ. ನೀನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ್ಯಂತಲ್ಲ. ಬೇಕು ಅಂದೋರು ಬೈಬಹುದೋ ನಿನ್ನ ಗೌಡಿಕೇನ?' ಎಂದಳು.

ಗೌಡನು 'ಬೈಯೋವಾಗ ಬೈದ, ಆಮೇಲೆ ತಂಪುಮಾಡೋಕೆ ಒಪ್ಕೊಂಡ. ರಾಮನವಮಿ ಪಾನಕ ಈ ಸಲ ಅವನದು' ಅಂದ.

ಹೆಂಡತಿ 'ಹಂಗಾದರೇನು, ಒಂದು ಪಾನಕ ಪಣ್ಯಾರ ಮಾಡೋರೆಲ್ಲ, ಗೌಡನ್ನ ಒಂದು ಸಲ ಬೈಬಹುದು. ಒಳ್ಳೆ ಗೌಡಿಕೆ ಇದು' ಎಂದಳು.

ಗೌಡನು 'ಉಗಾದಿ ಮಜ್ಜನ ನೀನನಗೆ ಮಾತಿನಾಗೆ ಮಾಡ್ತೀಯೊ, ಎಣ್ಣೆಗಿಣ್ಣೆ ಹಚ್ತೀಯೊ?' ಎಂದನು.

ಹೆಂಡತಿ ಈ ವೇಳೆಗೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಮಣೆ ಹಾಕಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. 'ಅಕೊ ಅಲ್ಲಿ ಮಣೆ ಹಾಕಿ' ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅರಸಿನ ತಂದು ಅಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಿಂತಳು. ಗೌಡನು ಬಂದು ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಗೌಡಿತಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಕೈ ಅರಸಿನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗೌಡನ ತಲೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನಿಟ್ಟಳು. ಮಧ್ಯೆ 'ಮಾತಿನಾಗೆ ಮಜ್ಜನ ಮಾಡಿಸೋದು ಅಂತೀಯಲ್ಲ. ಯಾವೋನೋ ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಬೈಬಹುದಂತೆ ಕೈ ಒಡಿದ ಹೆಂಡತಿ ಬೈದರೆ ಕೂಡದಾ? ಬೇಕಾದರೆ ನಾನೂ ತಂಪುಮಾಡಿಸ್ತೇನೆ' ಎಂದಳು. ಗೌಡನು 'ಬುದ್ಧಿಕೆಟ್ಟ ಯಾವನೋ ಮುಟ್ಠಾಳ ಬೈದ ಅಂತ ನಾನೇನು ಮಾಡೋಕಾಗ್ತದೆ' ಎಂದನು. ಗೌಡಿತಿ 'ಏನು ಮಾಡೋಕಾಗ್ತವೆ, ಗ್ರಾಚಾರ ಬಿಡಿಸಬೇಕು. ಎಷ್ಟು ಅವನ ಪೊಗರು, ಗೌಡನ್ನ ಬೈಯೋಕೆ? ಯಾಕೋ ಕತ್ತೆ ಅಂತ ಚಂಪೆಗೆ ಎರಡು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು' ಎಂದಳು. ಗೌಡನು 'ನಮ್ಮೊಗ ನನ್ನ ಕೆನ್ನೇಗೆ ಹೊಡೆದಾಂತ ನಾನೂ ಬದಲಿಗೆ ಹೊಡೆದರೆ ಆದೀತಾ. ಮೊಗ ಹೊಡೆದರೆ ನಾ ತಡಕೋತೀನಿ, ನಾ ಹೊಡೆದರೆ ಮಗು ತಡದಾತ?' ಎಂದನು. ಗೌಡಿತಿ 'ಚಿನ್ನಪ್ಪನ್ನ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಹೆಂಡರು ಹೆತ್ತಳು' ಎಂದಳು. ಗೌಡನು 'ರೈತ ಕೋಪಮಾಡಿ ಗೌಡ ಕೆಡೋಲ್ಲ, ಗೌಡ ಕೋಪಮಾಡಿ ರೈತ ಉಳಿದಾನೆ? ಹಬ್ಬದ ದಿನ. ಬದುಕಿಕೊಳ್ಳಲಿಬಿಡು' ಎಂದನು. ಆಮೇಲೆ ಮಜ್ಜನ. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಯೊಂದಿಗೆ ನಿಂತು ದೇವರೆದುರಿಗೆ ಧೂಪ ಹಾಕಿ, ನಾಲ್ಕು ಮನೆಗೆ ಬೆಲ್ಲ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿಸಿ, ಅಯ್ಯನವರು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಬೇವಿನ ಚಿಗುರು ಬೆಲ್ಲ ತಿಂದು, ಊಟಮಾಡಿ ಗೌಡನು ಕುಳಿತನು.

ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಕೂಡಲಿಲ್ಲ. ಊರ ತಳವಾರನು ಬಂದು ಗೋಮಾಳದಲ್ಲಿ ದನ ಮೇಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಂದು ಚಿರತೆ ಬಂದಿತೆಂದೂ, ದನ ಕಾಯುವ ರಂಗ ಹೋಗಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದನೆಂದೂ, ಅದು ಸತ್ತಿತೆಂದೂ ಹೇಳಿದನು. ಚಿರತೆಯ ಹೆಣವನ್ನು

ಚಾವಡಿಯ ಮುಂದೆ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಗೌಡನು ಅಲ್ಲಿ ಹೋದನು. ಊರ ಜನವೆಲ್ಲ ಸೇರಿತ್ತು. ವರ್ಷದ ಮೊದಲ ದಿನ ಚಿರತೆ ಸತ್ತಿತೆಂದು ಜನರ ಸಂಭ್ರಮ ಹೇಳತೀರದು. 'ಗೌಡನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಗಲೇ ಅದರ ಕೆಲಸ ಮುಗೀತು' ಎಂದು ಮುನಿಯನು ಹೇಳಿದನು. ಮರಿಯಪ್ಪನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಗೌಡ ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ಕೊಟಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಾಗ ಚಿರತೆ ಪೌಳಿಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿತ್ತೆಂದೂ, ಅದರ ಎರಡು ಕಣ್ಣು ಎರಡು ಪುಷ್ಯರಾಗದಂತೆ ಮಿನುಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದೂ, ಗೌಡನನ್ನು ಕಂಡು ಅದು ಹೊರಕ್ಕೆ ಘುಮುಕಿ ಓಡಿಹೋಯಿತೆಂದೂ ಊಹಾವಂತನಾದ ಪಿಳ್ಳಪ್ಪ ಆಗಲೇ ಕಥೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದನು. ಪುಷ್ಯರಾಗ ಹೇಗಿದೆಯೆಂದು ಮುನಿಯನು ಕೇಳಿದನು. 'ಆ ಚಿರತೆ ಕಣ್ಣು ನೋಡು ಅವರ ಹಂಗಿರ್ತದೆ' ಎಂದು ಪಿಳ್ಳಪ್ಪನು ಹೇಳಿದನು. ಮುನಿಯನು 'ಸತ್ತ ಚಿರತೆ ಕಣ್ಣು ಏನು ನೋಡೋದು ಬಿಡಪ್ಪ' ಎಂದನು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ರಂಗನನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದೂ ಹೊಗಳಿದ್ದೇ. ಚಾವಡಿಯ ಕೆಳಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಕೂರಿಸಿ ಅವನ ಎಡದ ಕಾಲಿನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಚಿರತೆಯ ತಲೆ ಯಿರುವಂತೆ ಅದರ ಮೈಯನ್ನು ಎಳೆದುಹಾಕಿ ಅವನ ಜೊತೆಯವರೂ ಊರ ತರುಣರೂ ಅವನನ್ನು ದೊಡ್ಡವನನ್ನು ಮಾಡಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೌಡನು ಬಂದಾಗ ಜನ ಅವನಿಗೆ ದಾರಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಚಿರತೆಯನ್ನು ಕೊಂದು ರಂಗನು ಪಡೆದಷ್ಟು ಮರ್ಯಾದೆ ಚಿರತೆಯನ್ನು ನೋಡಿದನೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಗೌಡನಿಗೂ ಬಂದಿತ್ತು. ಗೌಡನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ರಂಗನಿಗೆ ಚಿರತೆಗೆ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಮೆರವಣಿಗೆ ಪಕ್ಕದ ಎರಡು ಊರುಗಳಿಗೂ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದೂ ಆಮೇಲೆ ಸರ್ಕಾರದ ಇನಾಮು ತರುವುದಕ್ಕೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೂ ಏರ್ಪಾಡಾಯಿತು. ಚಿರತೆಯ ಮೆರವಣಿಗೆ ಪಕ್ಕದ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟಿತು.

ಗೌಡನಿಗೆ ಸಾಕಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಚಿಕ್ಕಂದು ತೆಳ್ಳಗೇ ಇದ್ದನು. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋವಿಯಿಂದ ಒಂದು ಚಿರತೆಯನ್ನು ಕೊಂದು ತಾನೂ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವನ ಮೊದಲ ಮಗ

ಎರಡು ವರ್ಷದ ಮಗು. ಈಗ ಆ ಮಗನಿಗೆ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷ ಆಗಿತ್ತು. ಗೌಡನಿಗೆ ಮಧ್ಯ ವಯಸ್ಸು. ಹೊಟ್ಟೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಇಂಥ ಮೈಯನ್ನು ಎರಡು ಗಂಟೆಯ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಜೀವಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿತು. ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಅಷ್ಟು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಡದೆ ಇದ್ದದ್ದು ಎಂದರೆ ಚಿರತೆಯ ಹೆಣ ಒಂದೇ. ಈ ಭಾವ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡುತ್ತಿರಲು ಗೌಡನು ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಅವನ ತಾಯಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿದಳು. 'ಹಬ್ಬದ ದಿನ ಅಂದರೂ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡೋದು. ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳೋದು ನಡು ಮಧ್ಯಾನ. ಚಿರತೆ ಬಂತು ಅಂತ ಈ ಬಿಸಿಲಾಗೆ ಊರು ಮೆರೀಬೇಕಿತ್ತೇ? ಹೈದನ್ನ ಕಳಿಶಿದ್ದರೆ ಆಗುತಿರಲಿಲ್ಲವೇ' ಎಂದಳು. 'ನಿನ್ನ ಮಗ ಒಣಗತಾನೆ ಅಂತ ನೀ ಸೊರಗತೀಯ, ನಾ ಹೋಗಲ್ಲ ಅಂತ ಹೈದನ್ನ ಕಳಿಶಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಸೊಸೆ ಸುಮ್ಕಿರೋಳೆ? ಗಾಚಾರ ಬಿಡಿಸಿರೋಳು' ಎಂದು ಗೌಡನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಪುರೋಹಿತ ಶಾಮುಭಟ್ಟರು ಗೌಡನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಗೌಡನು ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಮಣೆ ಹಾಕಿಸಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ತಾನೂ ಕುಳಿತನು. ಭಟ್ಟರು 'ಏನು ಉಗ್ರಪ್ಪ, ಸಾಕಾಗಿದೆಯೆ,' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಗೌಡನಿಗೆ ನಾಕಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳು ವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. 'ಏನು ಅಂಥದೇನೂ ಇಲ್ಲ, ಏನು ಬಂದಿರಿ ಹೇಳಿ, ಸಂಜೆಗೆ ಓದೋಕೆ ಏರ್ಪಾಡಾಗಿದೆಯಲ್ಲ' ಎಂದನು. ಭಟ್ಟನು ಒಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಂದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಗೌಡನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಮಾತನ್ನು ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಕುಚೇಲನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಭಟ್ಟನು ಕಥೆಯನ್ನು ಮೊದಲುಮಾಡಿದ ಒಡನೆಯೇ ಮನೆ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಬಂದು ಗೌಡನ ಸುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ಗೌಡನ ತಾಯಿ, ಗೌಡಿತಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲೆ ಕುಳಿತರು. ಭಟ್ಟನು ಹೇಳಿದ ಕಥೆ ಅವರಿಗೆ ಹೊಸದಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಹೊಸತಾಗಿದ್ದರೆ ಬಹು ಕಿರಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ. ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಕೇಳಿ ಮರೆತಿದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದ ಹೊಸತಾಗಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಏನಾದರೂ ಕತೆ ಯಾರಿಗೂ ಹಳೆಯದು ಎನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣನು ಎಂದಿಗೂ ಹೊಸಬ, ಅವನ ಕಥೆ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ನೂತನ. ಶಾಮುಭಟ್ಟರು ಕುಚೇಲನ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ

ಹೇಳುತ್ತಿರಲು ಮಾದಾವರದಿಂದ ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕನು ಬಂದನು. ಅಂದಿನ ಸಂಜೆಗೆ ಮದರಂಗಿಯ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ನಡೆಯಬೇಕು. ಅದು ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ಗೌಡನಿಂದ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು. ಶಾಮಭಟ್ಟನು ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು. ಸಂಜೆಗೆ ಪಂಚಾಂಗ ಶ್ರವಣವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಾಗಿಯೇ ಆರಂಭಿಸಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಅರ್ಚಕನಿಗೆ ಪೂಜೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಕೆಲಸ. ಗೌಡಿತಿಯದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಡಿತದ ಕೈ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅರ್ಚಕನು ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗೌಡನ ಎದುರಿಗೇ ವಸೂಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಇದೆಲ್ಲ ಆಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಹೊತ್ತು ಇಳಿಯುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ಗೌಡನ ತಾಯಿ ಅವನಿಗೆ 'ಹಬ್ಬದ ದಿನ, ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಬಾರದು' ಎಂದಳು. ಗೌಡನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಬೇಕು, ಆದರೆ ದಾರಿಯಿಲ್ಲ. ಎದ್ದು ಅವನು ಚಾವಡಿಯ ಕಡೆ ಹೊರಟನು. ಚಿರತೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಇದ್ದ ಹಿರಿಯರಾದ ಊರಜನ ಕೆಲವರು ಬಂದು ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಜೊತೆಗೆ ಕುಳಿತರು. ಈ ಮಾತು ಆ ಮಾತು ಆಡುತ್ತ ಸಂಜೆ ಆಯಿತು. ಊರಿಗೆ ದನ ಬಂದವು. ದನಕಾಯುವ ಹುಡುಗರ ಆನಂದದ ಕೂಗಾಟ ದೂರದಿಂದಲೇ ಕೇಳಬಂದಿತು. 'ದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಊರ ದನ ಉಗಾದಿ ದಿವಸ ಚಿರತೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಗೌಡನ ಪುಣ್ಯ' ಎಂದು ಹಿರಿಯರೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದರು. ಇದು ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತೆಂದು ಗೌಡನು ಬಲ್ಲನು. ಆದರೂ ಅವನಿಗೆ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷ. ಅವನೂ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲವರೂ ಕೆರೆಯ ಕಡೆ ಹೋಗಿ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ದೇವಾಲಯದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು.

ಪೂಜೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತೇ ಆಯಿತು. ಊರ ಯುವಕರೆಲ್ಲ ಚಿರತೆಯ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದುದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಬರಲೆಂದು ಕಾಯುವುದರಲ್ಲೇ ಕಾಲ ಕಳೆಯಿತು. ಗೌಡನ ಮನೆಯ ಉತ್ಸವವಾದ್ದರಿಂದ ಯಾರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಬಿಟ್ಟರೆ 'ನಮ್ಮ ಗೌಡ ನಡೆಸುವ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ಬರೋದು ಬೇಡ ಅನ್ನೋ ಪರದೇಶಿಯೆ ನಾನು' ಎಂದು ರಾದ್ಧಾಂತವಾಗುವುದು. ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ

ಪೂಜೆ, ಮಂಗಳಾರತಿ ಮುಗಿದು ಚರುಪು ಹಂಚಿ ಎಲ್ಲಾ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೊರಡುವ ವೇಳೆಗೆ ಹೊತ್ತೇ ಆಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಬೇಗನೆ ಊಟ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪಂಚಾಂಗ ಶ್ರವಣಕ್ಕೆ ಚಾವಡಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೊರಟರು.

ಪಂಚಾಂಗ ಶ್ರವಣ ಅದಷ್ಟು ಹೊತ್ತು. ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಪುರುಷನ ವರ್ಣನೆ, ಮಳೆ ಬೆಳೆ ಹೇಗೆ ಎಂದು ವಿಚಾರ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ರೈತನೂ ತನ್ನ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಕೇಳುವುದು, ಇಷ್ಟು ಆಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಯಸ್ಸಾದವರು ಆಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೌಡನು ಇನ್ನು ಹೋಗಿ ಮಲಗಬೇಕು ಎಂದು ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಎದ್ದು ಮನೆಗೆ ಹೊರಟನು.

ಪುರೋಹಿತನು ತನಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ದವಸ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಎಂದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಳಿ ಗೌಡನ ಹಿಂದೆಯೆ ಬಂದನು.

ಗೌಡನು 'ಏನು ಭಟ್ಟರೇ, ಏನಾದರೂ ಹೇಳುವುದಿತ್ತಾ' ಎಂದನು.

ಭಟ್ಟನು 'ಹೌದು, ಉಗ್ರಪ್ಪ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹೇಳೋಣ ಎಂತ ಬಂದೆ, ನಿನಗೆ ಸಾಕಾಗಿತ್ತು. ನಾಳೆ ನಾಡಿದ್ದು ಹೇಳೋಣ ಅಂದರೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಯವಳು ಹೇಳ್ತಾಳೆ, ಹಬ್ಬದ ದಿವಸವೇ ಕೇಳಿ, ಬೆಲ್ಲ ದಾನಮಾಡಿದ ದಿನವೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯ ದಾನಮಾಡಲಿ ಅಂತ. ಅದೂ ಸರಿ ಅಂತ ಈ ಹೊತ್ತೇ ಕೇಳೋದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೇನೆ' ಎಂದನು.

ಗೌಡನು 'ಆಗಲೇಳಿ, ಇದಕ್ಕೇನು? ಎಷ್ಟು ವರ್ಷ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ?' ಎಂದನು.

ಪುರೋಹಿತನು 'ಆಯಿತಪ್ಪ ಹತ್ತುವರ್ಷ. ಹೋದ ವರ್ಷವೇ ಮೂರೆಳೆ ಹಾಕಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಬೆಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಹ್ಯಾಗೆ ಕೇಳೋದು ಅಂತ ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ಈ ವರ್ಷ ಮಾಡದೇ ಇದ್ದರೆ ತುಂಬ ತಪ್ಪಾಗ್ತದೆ. ಹುಡುಗ ಬೆಳೆದುಬಿಟ್ಟ. ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ಇಲ್ಲದೆ ಕೆಟ್ಟಾನು ಅಂತ ಭಯ. ಏನು ವೇದ ಹೇಳದೆ ಇದ್ದರೂನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಗಾಯತ್ರಿಯಾದರೂ ದಿನಾ ಹೇಳದೆ ಇದ್ದರೆ ಏನು ಸಾರ್ಥಕ?' ಎಂದನು.

ಗೌಡನು 'ಅದುಂಟು ಭಟ್ಟರೆ. ಹುಡುಗ ಕೆಡೋದು ಹಂಗಿರಲಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹೈದ ದಾರ ಇಲ್ಲದೆ ಇರೋದು ಊರಿಗೆ ಒಳ್ಳೇದಲ್ಲ. ಮಾಡಿಬಿಡಿ. ನಾಲ್ಕು ಜನ ಸೇರಿ ಹೆಂಗಾದರೂ ನಡೆಸ್ತಾರೆ' ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನೆಲ್ಲ ಆಡುತ್ತ ಇವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಭಟ್ಟನು 'ಹೊತ್ತಾಯಿತು ಬರ್ತೇನೆ' ಎಂದು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟನು.

ಗೌಡನು ತೊಟ್ಟಿಯ ಪಕ್ಕದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದನು. ಹೆಂಡತಿ ಎಳೆಯ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಅಂಗಳದ ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಮಲಗಿದಳು. ಗೌಡನ ತಾಯಿ ಆ ಮೊದಲೇ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದಳು. ಮಗನು ಬಂದು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದೊಡನೆ ಬಂದು ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತಳು. 'ಏನಪ್ಪ, ವರ್ಷ ಬಂತು. ಈ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಮುಗೀಲಿ ಕೇಳೋಣ ಅಂತ ಇದ್ದೆ. ನಾ ಕಣ್ಮುಚ್ಚೋ ಮೊದಲು ನನ್ನಾಸೆ ನೀನು ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು' ಎಂದಳು.

ಗೌಡನು 'ಆಗಲಿ, ನಾಳೆ ಮಾತಾಡೋಣಂತೆ, ಅಮ್ಮ' ಎಂದನು. ತಾಯಿ, 'ನಾಳೆ ಯಾರೋ, ನಾಯಾರೋ. ಹಬ್ಬದ ದಿನ ಈ ಹೊತ್ತೇ ಆಗಲಿ ಅನ್ನು. ಹೈದ ಎದವಿದಾನೆ. ಹುಡುಗಿ ಚೆಂದಾಗದೆ. ಕುದುರೆಮರೀ ಹಂಗೆ ನಡೀತದೆ. ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಅವಳ ಅಣ್ಣನ ಮಗಳನ್ನು ತರಬೇಕು ಅಂತಾಳೆ. ಅದೋ ಕಡ್ಡೀ ಇದ್ದ ಹಂಗದೆ. ಈಗೇನಾದರೂ ನನ್ನ ಮಾತು ಅಂತ ನೀ ನಡಿಸಿದರೆ ನಡೀತು. ತಪ್ಪಿದರೆ ನಾ ಹೋದಮೇಲೆ ಇದಾಗೋಲ್ಲ ಹೋಗೋಲ್ಲ' ಎಂದಳು. ಗೌಡನ ಹೆಂಡತಿ ಅಂಗಳದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದವಳು 'ಹಬ್ಬದ ದಿನ ಹೋಗೋ ಮಾತು ಬರೋ ಮಾತು ಆಡುತ್ತ ಯಾಕ ಅಮಂಗಳ ನುಡೀತಿ. ನಿನ್ನ ಮಗ ಎಂದಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಮಾತು ನಡೆಸಿದಾನ ಹೊರತು ನನ್ನ ಮಾತು ನಡೆಸಿದ್ದು ಎಂದು? ಅಮ್ಮ ಮಗ, ಮಗ ಅಮ್ಮ. ನನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಮಗಳು ಕಡ್ಡಿ ಆಗಲಿ. ನಿನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗಳು ಚೆಲುವಿ ಇರಲಿ. ನನ್ನ ಮಗಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಹೆಣ್ಣು ಬರಲಿ ಅಂತ ನನಗಿಲ್ಲೇನು? ನಿನ್ನ ಚೆಲುವು ಬೊಂಬೀನೆ ತಂದು ಮಾಡು, ಯಾರು ಬೇಡಾ ಅಂದ್ರು. ಅಣ್ಣ ಕೇಳ್ದಾಗ ನಿನ್ನ ಹಠಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂಗಾಯಿತು ಅಂದರಾಯಿತು, ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳೋ ಕೀರ್ತೀನ' ಎಂದಳು.

ಮುದುಕಿ 'ಏನಪ್ಪ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡರೂ ಒಪ್ಪಿದಳು, ನೀನು ಊ ಅಂತೀಯೋ' ಎಂದಳು

ಗೌಡನು 'ಆಗಲೇಳಮ್ಮ, ನಿನ್ನ ಸೊಸಿ ನಿನಗೇನು ದೂರಾನಾ. ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಮಗಳು ಅಂತ ನೀನು ಅವಳನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡಿ, ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಮಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅಂತ ಅವಳೂ ಅಂದಳು. ನೀ ಬೇಡ ಅಂದರೆ ಅವಳು ಬೇಕು ಅಂದಾಳ' ಎಂದನು. ಗೌಡನ ತಾಯಿ 'ನನಗೆ ಈವತ್ತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ದೆ ಬರ್ತದೆ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಎದ್ದು ಪಡಸಾಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿದಳು.

ಅತ್ತೆ ಅತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಗೌಡಿತಿ ಗಂಡನ ಬಳಿ ಬಂದು ಕುಳಿತಳು. ತನ್ನ ಮಡಲಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಎಲೆ ಅಡಕೆಯನ್ನು ಗೌಡನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಗೌಡನು ಅದನ್ನು ಮೆಲ್ಲುತ್ತ 'ಬೇಕಾದ ಹುಡುಗೀನ ತಗೊಳ್ಳೋದು ತಗೊಳ್ತಾ ಅಣ್ಣನ ದೂರಿಗೆ ನಮ್ಮಮ್ಮನ ಒಡ್ಡಿದಿ. ನೀ ಒಳ್ಳೆ ಚದುರಿ' ಎಂದನು.

ಗೌಡಿತಿ 'ನಾ ಬೇಡ ಅಂದ್ರೆ ನೀ ತಂಗಿ ಮಗಳ್ನ ಬಿಟ್ಟೇಯ? ಎಲ್ಲಾ ದೂರು ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಬೇಡ ಅಂದ್ರೆ ನೀ ಅರ್ಧ ತಕೊ' ಎಂದಳು. ಗೌಡನು 'ನಿನ್ನ ಪಾಲೂ ನನಗೇ ಇರಲೋ?' ಎಂದು ಆಟಕ್ಕೆಂದು ಅವಳ ಕೆನ್ನೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಿದನು. ತಂಬುಲದಿಂದ ಉಬ್ಬಿದ್ದ ಆ ಕೆನ್ನೆಯಮೇಲೆ ಆ ಏಟು ಬಹು ಮುದ್ದಾಗಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಇವರು ಹೀಗಿರಲಾಗಿ ಉಗಾದಿಯ ರಾತ್ರಿ ತಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು.

649—40.— ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟರಾದ
ಜಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಮುದ್ರಿಸಿರುವರು.